

T.C
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

**ALTINCI SINIF SOSYAL BİLGİLER
DERSİ 3 ve 4. ÜNİTESİNDE BULUNAN
KAVRAMLARIN BAZI DEĞİŞKENLERE
GÖRE ÖĞRENİLME DÜZEYİ**

Yüksek Lisans Tezi

Fatma ÖZKAYA

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Nurettin BİROL
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Hüsnü BAHAR**

Erzincan 2010

EK 3: TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlköğretim Anabilim Dalının Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında 77701007 nolu Fatma ÖZKAYA tarafından hazırlanan "ALTINCI SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ 3. ve 4. ÜNİTEDE BULUNAN KAVRAMLARIN BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE ÖĞRENİLME DÜZEYİ" adlı tez jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri :

Yrd. Doç. Dr. Nurettin BİROL

Jüri:

Yrd. Doç. Dr. M. Samet ALTINBİLEK

Jüri:

Yrd. Doç Dr. Fikret GÜLAÇTI

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. ... / ... /

Enstitü Müdürü

ÖZET

Araştırmanın amacı altıncı sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın 3 ve 4'ncü ünitesinde bulunan Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi alanları ile ilgili kavramların öğrenilme düzeylerini tespit etmek, bu kavramları öğrenme düzeylerinin ikamet yerine, anne-baba mesleğine ve eğitim durumuna, cinsiyete ve sınıf mevcuduna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir. Araştırmaya konu olan programın ilgili bölümlerinde Tarih alanı ile ilgili 18, Coğrafya alanı ile ilgili 28 ve Vatandaşlık Bilgisi alanı ile ilgili 14 olmak üzere toplam 60 kavram bulunmaktadır. Ölçme aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu" ve "Başarı Testi" uygulanmıştır. 60 sorudan oluşan başarı testinde, her bir soru bir kavramı ölçmek üzere hazırlanmıştır. Başarı testinin geliştirilmesi sürecinde uzman görüşü alınmış ve her madde için madde analizi yapılmıştır. Başarı testinde yer alan kavramlara ait soruların madde analiz sonuçları dikkate alınarak dört pilot uygulama yapılmış, madde ayırt edicilik indeksi düşük olan maddelerle yeterince işlemeyen seçenekler yeniden düzenlenerek başarı testi oluşturulmuştur. Veriler 2008-2009 öğretim yılında, Erzincan il merkezinde, merkeze bağlı belde ile ilçelerde bulunan 18 ilköğretim okulunun altıncı sınıflarında öğrenim gören 778 öğrenciden elde edilmiştir. Kavramlara ulaşma düzeyleri hazırlanan sorularda yer alan tüm seçeneklerin yüzdeleri ve frekansları hesaplanarak belirlenmiştir. Veri analiz sürecinde betimleyici istatistiklerin yanı sıra bağımsız örnek t-testi, tek yönlü ANOVA, LSD testleri uygulanmıştır. Parametrik test koşulunun sağlanamadığı durumlarda bağımsız örnek t-testi yerine alternatif test olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Kavramlara ulaşma oranı ortalama olarak % 49.56'dır. Bu oranlar Coğrafya ile ilgili kavramlarında % 51.62, Tarih ile ilgili kavramlarda % 51.49 ve Vatandaşlık Bilgisi ile ilgili kavramlarda % 47.21'dir. Çalışma konusunu oluşturan 60 kavram içerisinde en çok kazanılan kavramın %76.7 ulaşılma oranı ile 'vergi' kavramı, en az ulaşılan kavramın ise %22.9 oranı ile 'uygarlık' kavramı olduğu belirlenmiştir. Aile ikamet yerine göre yapılan analizlerde, ailesi ilçe merkezinde ikamet eden öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin genel olarak ailesi il merkezi, belde ve köy yerleşim birimlerinde ikamet eden öğrencilerden daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ebeveyn çalışma durumuna göre ise, annesi çalışan ve babası memur olan öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Anne ve baba eğitim durumu yükseldikçe öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin yükseldiği belirlenmiştir. Kız öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilen diğer bulgulardan birisidir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcutlarının kavramlara ulaşma düzeylerini etkilemediği saptanmıştır. Yeterince öğrenilemeyen ve önkoşul olan öğrenmelerin tespit edilerek giderilmesi, aile desteğinin yetersiz kaldığı yerlerde kurs, etüt vb desteklerin verilmesi program amaçlarının gerçekleşmesine katkı sağlayabilir.

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the learning levels of the concepts related to History, Geography, and Civics which are included in the 3rd and 4th units in the curriculum of the Social Sciences Course of 6th grade, and to determine whether the learning levels of these concepts vary depending on place of residence, parents' occupations and education levels, sex, and class size. In the related parts of the curriculum, which are the subjects of this research, there are totally 60 concepts; 18 related to History, 28 related to Geography, and 14 related to Civics. "Personal Information Form" and "Achievement Test" were implemented as assessment instruments. In the Achievement Test, consisting of 60 questions, each question was designed to assess a concept. During the development of the Achievement Test, experts were consulted and item analysis was carried out for each question. Four pilot schemes were carried out by taking into account the item analysis results of the questions related to the concepts in the Achievement Test, and the Achievement Test was developed by rearranging the choices which weren't good enough and the items which had low item discriminant validity index. The data were obtained from the 778 6th grade students in the 18 secondary schools located in the towns and provinces of Erzincan in 2008-2009 school year. Concept attainment levels were designated by estimating the percentages and frequencies of all the choices involved in the questions designed. In the process of data analysis, independent samples t-test, one-way ANOVA, and LSD tests were implemented in addition to the descriptive statistics. Mann Whitney U Test, an alternative test, was used instead of independent samples t-test in circumstances where parametric test condition couldn't be ensured. Concept attainment rate was % 49.56 in average. These rates were % 51.62 with the concepts related to Geography, % 51.49 with the concepts related to History, and % 47.21 with the concepts related to Civics. It has been found out that the concept of "tax" was the most attained concept with the attainment rate of %76.7, and that the concept of "civilization" was the least attained concept with the attainment rate of %22.9 out of 60 concepts which made up the study subject. In the analysis depending on the family place of residence, it has been found out that the students whose families resided in the provinces had lower concept attainment levels than the students whose families resided in the city center, towns, and villages. Depending on the parents' employment conditions, students, having a working mother and officer father, had higher concept attainment levels. It has also been found out that the students' concept attainment levels increased as the education levels of their parents' increased. The fact that the concept attainment levels of girls' were higher than the boys' was another finding of this research. It has been found out that the class size didn't affect the students' concept attainment levels. It might be useful if subjects that were learned insufficiently or were pre-requisite are identified and made up for, and it would be help the curriculum to attain its goal by providing extra courses when family support is insufficient

ÖNSÖZ

2005-2006 eğitim öğretim yılında ülkemizin her yerinde yapılandırmacı yaklaşımı temel alan program uygulanmaya başlamıştır. Artık ezbere dayalı olmayan, öğrenenlerin yaparak yaşayarak öğrenecekleri bir programdır. Eski programda kavramlar ezberleme yöntemine başvurularak kazandırılmaya çalışılıyordu. Ezberleme yönteminin öğrenmenin kalıcılığı açısından doğru bir yöntem olmadığı çoğu zaman vurgulanıyordu. Bu programla birlikte artık kavramlar ezberlenmeyecek öğrenenlerin kavramın içeriğini kendileri dolduracaktı. Yeni programla birlikte Sosyal Bilgiler Dersi de yeniden yapılandırıldı. Birçok kavramın bulunduğu ve sonraki öğrenmelerin gerçekleşmesi için kavramların öğrenilmesinin önemli olduğu derslerden biridir Sosyal Bilgiler. Kavramların kazandırılması aşamasında bir takım değişkenlerin etkisi olduğu da düşünülerek bu değişkenlerin kavram öğrenme aşamasında ne ölçüde etkili olduğunu belirlemek amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Çalışmada belirlenen sonuçların programın geliştirilmesi aşamasında faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu amaçla yapılan çalışma esnasında desteklerini esirgemeyen değerli insanlara teşekkür etmeyi bir borç biliyorum. Öncelikle çalışmam esnasında beni destekleyen danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Nurettin BİROL'a çok teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimim boyunca her zaman beni yönlendiren, büyük sabırla inancını ve desteğini esirgemeyen değerli ikinci danışmanın Sayın Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Hüsnü BAHAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yine çalışmam esnasında desteklerini esirgemeyen değerli hocalarım Sayın Yrd. Doç. Dr. Fikret Gülaçtı ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Yener Özen'e minnet ve şükranlarımı sunarım.

Çalışmamız esnasında yardımlarını esirgemeyen uygulama yaptığımız okullardaki idareci, öğretmen ve öğrencilerimize de teşekkür ederim. Çalışmalarımnda yanımda olan değerli arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Yaşamım boyunca sevgilerini, bana olan inançlarını yitirmeyen, her zaman yanımda olan, beni destekleyen, bana umut veren değerli rahmetli babam Yusuf Özkaya'ya, annem Zarife Özkaya'ya ve kız kardeşlerim Sultan, Dilek, Hacer, Sevim Özkaya'ya ve eniştem Akın Gümüş'e sonsuz şükran, minnet ve sevgilerimi sunuyor hayatımda var oldukları ve bu yoğun süreçte beni destekledikleri için

teşekkür ediyorum. Tabii ki öğretnem olmamda ve yüksek lisansa başlamamda emeği azımsamayacağım kadar çok olan eniştem Ali Özkaya'ya da teşekkür ediyorum. İsmi sayamadığım her zaman bir bütün olduğumuz değerli akrabalarım da sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Bu çalışmayı, varlıkları ile güç veren yeğenlerim Murat, Mert ve Senhür'e armağan etmek istiyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR.....	IX
TABLolar DİZİNİ.....	X
I. GİRİŞ.....	1
A. İlköğretim Programı.....	3
1. 1924 İlkokul Programı	4
2. 1926 İlkokul Programı	4
3. 1936 İlkokul Programı	5
4. 1948 İlkokul Programı	6
5. 1968 İlkokul Programı	6
6. 2005 Programı.....	8
B. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	10
1. Programın Vizyonu	10
2. Programın Temel Yaklaşımı	11
a. Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenme	15
b. Yapılandırmacı Öğretmen.....	15
c. Yapılandırmacı Sınıflar	16
d. Yapılandırmacılığın Öğretimsel Uygulamaları	17
e. Yapılandırmacı Yaklaşımda Sosyal Bilgiler Dersi	17
3. Programın Temel Öğeleri	18
4. Öğretme-öğrenme Süreçleri.....	21
5. Ölçme ve Değerlendirme	22
C. Kavram ve Kavram Öğretimi.....	26

1. Kavram.....	26
2. Kavram Öğrenme.....	27
D. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 3 ve 4'ncü Ünitelerinde Yer Alan Kavramlar.....	30
1. Problem.....	32
2. Alt Problemler.....	33
3. Araştırmanın Önemi:	33
II. YÖNTEM	34
A. Araştırmanın Yöntemi:	34
B. Sayıtlar	34
C. Sınırlılıklar	34
D. Evren ve Örneklem	34
E. Veri Toplama Araçları.....	35
F. İstatistiksel İşlemler	37
III. BULGULAR.....	38
A. Kavramların Öğrenilme Düzeylerine İlişkin Bulgular	38
B. Kavramların Öğrenilme Düzeyleriyle Aile İkamet Yeri Arasındaki İlgiiye İlişkin Bulgular	61
C. Kavramların Öğrenilme Düzeyleriyle Öğrencilerin Anne ve Baba Mesleği Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular.....	65
D. Kavramların Öğrenilme Düzeyleriyle Öğrencilerin Anne ve Baba Eğitim Durumları Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular	71
E. Kavramların Öğrenilme Düzeyleriyle Öğrencilerin Cinsiyetleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular	79
F. Kavramların Öğrenilme Düzeyleriyle Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Sınıf Mevcutları Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular	80
IV. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	85
A. Sonuç ve Tartışma.....	85
B. Öneriler	98

V. KAYNAKLAR	100
EKLER.....	106

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

AÇT: Anlam Çözümleme Tablosu

KA: Kavram Ağları

KH: Kavram Haritaları

p: Madde Güçlüğü

r: Madde Ayırt Edicilik İndeksi

f: Frekans

İM: İl Merkezi

İLÇ: İlçe Merkezi

B: Belde

K: Köy

Ç: Çiftçi

İ: İşçi

SM: Serbest Meslek

M: Memur

OG: Okula Gitmemiş

İOM: İlkokul Mezunu

OM: Ortaokul Mezunu

LM: Lise Mezunu

ÜM: Üniversite Mezunu

YİBO: Yatılı İlköğretim Bölge Okulu

SYAÖO: Sosyal Yapılandırıcılık ve Aktif Öğrenme Ortamı

TABLolar DİZİNİ

Tablo I.1 Tarih Kavramlarının Hangi Düzeyde İşleneceğine İlişkin Tablo	31
Tablo I.2 Coğrafya Kavramlarının Hangi Düzeyde İşleneceğine İlişkin Tablo	31
Tablo I.3 Vatandaşlık Kavramlarının Hangi Düzeyde İşleneceğine İlişkin Tablo	32
Tablo II.1 Çalışmaya Katılan Öğrencilerle İlgili Betimleyici İstatistikler	35
Tablo III.1 Öğrencilerin Bağımsızlık Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	38
Tablo III.2 Öğrencilerin Bölge Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	38
Tablo III.3 Öğrencilerin Egemenlik Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	39
Tablo III.4 Öğrencilerin Bilim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	39
Tablo III.5 Öğrencilerin Fetih Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	40
Tablo III.6 Öğrencilerin Kaynak Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	40
Tablo III.7 Öğrencilerin Göç Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	40
Tablo III.8 Öğrencilerin Coğrafi Konum Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	41
Tablo III.9 Öğrencilerin Çağ Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	41
Tablo III.10 Öğrencilerin Kültür Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	41
Tablo III.11 Öğrencilerin Demokrasi Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	42
Tablo III.12 Öğrencilerin Değişim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	42
Tablo III.13 Öğrencilerin Doğal Kaynak Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	42

Tablo III.14 Öğrencilerin Kültür Öğeleri Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	43
Tablo III.15 Öğrencilerin Ekonomik Faaliyetler Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	43
Tablo III.16 Öğrencilerin Siyasi Güç Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	44
Tablo III.17 Öğrencilerin Devlet Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	44
Tablo III.18 Öğrencilerin Savaş Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	45
Tablo III.19 Öğrencilerin Din Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	45
Tablo III.20 Öğrencilerin Gelenek Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	46
Tablo III.21 Öğrencilerin İthalat Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	46
Tablo III.22 Öğrencilerin Uygarlık Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	46
Tablo III.23 Öğrencilerin Ekonomi Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	47
Tablo III.24 Öğrencilerin Ticaret Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	47
Tablo III.25 Öğrencilerin Tören Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	48
Tablo III.26 Öğrencilerin Kanıt Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	48
Tablo III.27 Öğrencilerin Üretim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	48
Tablo III.28 Öğrencilerin Kurum Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	49
Tablo III.29 Öğrencilerin Ürün Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	49
Tablo III.30 Öğrencilerin İklim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	50

Tablo III.31 Öğrencilerin Kut Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	50
Tablo III.32 Öğrencilerin Vergi Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	51
Tablo III.33 Öğrencilerin Özgürlük Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	51
Tablo III.34 Öğrencilerin Millet Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	51
Tablo III.35 Öğrencilerin Vatan Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	52
Tablo III.36 Öğrencilerin Doğal Ortam Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	52
Tablo III.37 Öğrencilerin Yerleşim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	52
Tablo III.38 Öğrencilerin Nüfus Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	53
Tablo III.39 Öğrencilerin Pazar Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	53
Tablo III.40 Öğrencilerin İhracat Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	53
Tablo III.41 Öğrencilerin Kronoloji Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	54
Tablo III.42 Öğrencilerin Dil Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	54
Tablo III.43 Öğrencilerin Sermaye Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	55
Tablo III.44 Öğrencilerin Meslek Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	55
Tablo III.45 Öğrencilerin Yönetim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	55
Tablo III.46 Öğrencilerin Sanat Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	56
Tablo III.47 Öğrencilerin Bütçe Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	56

Tablo III.48 Öğrencilerin Turizm Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	56
Tablo III.49 Öğrencilerin Sorumluluk Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	57
Tablo III.50 Öğrencilerin Yatırım Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	57
Tablo III.51 Öğrencilerin Ulaşım Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	57
Tablo III.52 Öğrencilerin Değer Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	58
Tablo III.53 Öğrencilerin Çevre Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	58
Tablo III.54 Öğrencilerin Girişimci Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	59
Tablo III.55 Öğrencilerin Çevre Kirliliği Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	59
Tablo III.56 Öğrencilerin Dayanışma Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	59
Tablo III.57 Öğrencilerin Milli Egemenlik Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu	60
Tablo III.58 Öğrencilerin Milli Kültür Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	60
Tablo III.59 Öğrencilerin Tasarruf Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	60
Tablo III.60 Öğrencilerin Tüketim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	61
Tablo III.61 Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimine Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler	61
Tablo III.62 Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimine Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.....	62

Tablo III.63 Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimine Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler	63
Tablo III.64 Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimine Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.....	63
Tablo III.65 Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimine Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler	64
Tablo III.66 Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimine Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	65
Tablo III.67 Öğrencilerin Anne Çalışma Durumuna Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkisiz Ölçümler Mann – Whitney U Testi Sonuçları	66
Tablo III.68 Öğrencilerin Anne Çalışma Durumuna Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkisiz Ölçümler Mann – Whitney U Testi Sonuçları	66
Tablo III.69 Öğrencilerin Anne Çalışma Durumuna Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkisiz Ölçümler Mann – Whitney U Testi Sonuçları	67
Tablo III.70 Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler	68
Tablo III.71 Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.....	68
Tablo III.72 Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler	69
Tablo III.73 Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	69
Tablo III.74 Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler	70

Tablo III.75 Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.....	70
Tablo III.76 Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler	71
Tablo III.77 Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.....	72
Tablo III.78 Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler	73
Tablo III.79 Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.....	73
Tablo III.80 Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler.....	74
Tablo III.81 Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	74
Tablo III.82 Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler	75
Tablo III.83 Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.....	76
Tablo III.84 Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler	76
Tablo III.85 Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.....	77
Tablo III.86 Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler.....	77

Tablo III.87 Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	78
Tablo III.88 Öğrencilerin Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamalarının Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları.....	79
Tablo III.89 Öğrencilerin Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamalarının Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları	79
Tablo III.90 Öğrencilerin Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamalarının Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları.....	80
Tablo III.91 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcuduna Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler	81
Tablo III.92 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcuduna Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	81
Tablo III.93 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcuduna Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler.....	82
Tablo III.94 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcuduna Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	82
Tablo III.95 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcuduna Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler.....	83
Tablo III.96 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcuduna Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	83

I. GİRİŞ

Günümüzde, ülkelerin hedeflerinin başında başarılı bireyler yetiştirmek gelmektedir. Başarılı bireyler, başarılı ve güçlü ülkeler olarak görülmektedir. Bundan dolayı bireylerin başarılı olabilmeleri için ülkeler, eğitim politikalarına büyük önem vermektedirler. Günün şartlarına ve eğitim ile ilgili araştırmalara uygun olarak ülkeler eğitim politikalarını oluşturmaktadırlar. Ülkeler oluşturdukları eğitim politikalarında bireyin kalıtımla getirdiği durumlar dışında var olan, başarılarını olumsuz yönde etkileyen dış faktörleri en aza indirgeyerek bireyin başarısını arttıracak programlar tasarlamaktadırlar. Başarılı bireyler yetiştirmek için hazırlanan bu programlar okullarda uygulanmaktadır. Okullara eğitim görmek için gelen bireylerin o zamana kadar öğrendikleri ve geliştirdikleri kavramlar şekillenmeye, çeşitlenmeye ve şekillenmeye başlar. Birey var olan bilgileriyle programlar doğrultusunda okulda yeni öğrendiği bilgileri harmanlar ve yeniden şekillendirir.

Ülkemizde eğitim programında son yapılan değişiklikle birlikte öğrencinin okula başlamadan önce kazandığı yaşantıları ile okula geldikten sonra yeni öğrendiklerini bütünleştirmesini sağlayacak yeni bir program uygulanmaya başlanmıştır. Bu program ile öğrenen yaşantısında var olan kavramları kullanarak yeni yaşantılar kazanacaktır. Bu yeni yaşantılarını yaparak yaşayarak kendi oluşturacak ve var olan kavramlarına yeni kavramlar ekleyerek şekillendirecektir. Öğrenen öğrenme yaşantılarında sürekli kavramları kullanarak bildiklerini şekillendirecek ve yeni öğrenmeler gerçekleştirecektir. Bundan dolayı öğrenen için kavramların önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Kavramların doğru bir şekilde kazanılması bireyin eğitim hayatını kolaylaştırarak başarıyı yakalamasını sağlayacağını sanmaktayız. Öğrenenin kavramları doğru anlamlandırması ve kalıcı kavram öğrenmelerin gerçekleşmesi eğitim hayatındaki başarısına katkıda bulunacak önemli faktörlerden biri olduğu düşünülmektedir.

Toplumların varlığını sürdürmesinde eğitim önemlidir (Tosun 2002, 1). Eğitimin başarısı da öğrenci başarısı ile ilişkilidir. Bir toplumun devamı için bu kadar önemli olan eğitim, bireyde kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürleme yoluyla istenilen davranış değişikliğinin meydana getirilme süreci olarak tanımlanmaktadır (Demirel 2009, 6; Sönmez 2008, 5; Kıncal 1999, 2-3).

Tosun (2002, 1), eğitsel ilişkileri düzenleyen ve genelde “okul” olarak adlandırılan toplumsal birimlerin, toplumların eğitim sistemlerini oluşturduğunu ifade etmiştir. Bu ifadeden de yola çıkarak eğitimin sistemli bir yapı olduğunu belirtebiliriz. Eğitimle birlikte sık kullanılan kavramlardan birisi öğretimdir. Bazen eğitim ve öğretim kavramları aynı anlamda bile kullanılmaktadırlar. Oysa eğitim, hayatımızın her anında her yerde yapılmakta iken öğretim okullarda yapılmaktadır. Tanım olarak ifade etmek gerekirse; öğretme, davranış değişikliğinin okulda planlı ve programlı bir şekilde yapılması sürecidir (Demirel 2009, 9). Öğretim ile ilgili bir diğer tanım ise; açıklama, örnek olma gibi yöntemler yoluyla, bilgiyi, yaşamlarına şimdi ya da ileride kalite katması için edinmek isteyen kişilere verme süreci olarak ifade edilmiştir (Glasser 1999, 187). Hem eğitimde hem de öğretimde esas olan öğrenmedir. Senemoğlu (2000, 13) öğrenmeyi, bireyin çevresiyle belli düzeydeki etkileşimleri sonucunda meydana gelen, nispeten kalıcı, izli davranış değişmesi şeklinde tanımlamıştır. Ramsland (1998, 11) ise öğrenmeyi, iki ya da daha fazla istekli zihnin bir ortaklığı şeklinde tanımlamıştır. Öğretmenin öğrenciye bilgi ve rehberlik konusunda yardımcı olduğunu, fakat öğrenmede en büyük sorumluluğun öğrenciye ait olduğunu da belirtmiştir.

Öğretimin, öğrenmenin planlı ve programlı yürütülebilmesi için sistemli bir yapı olması gerekmektedir. Bu sistemli yapıyı düzenleyen programlardır. Eğitim alanındaki programlar; eğitim programı, öğretim programı, müfredat programı ve ders programıdır. Bu programların farklarının anlaşılması için neyi ifade ettiklerine bakmakta fayda vardır. Varış’a (1988, 18) göre eğitim programı; bir eğitim kurumunun çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar. Demirel (2004, 6) ise eğitim programını, öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği olduğunu ifade etmiştir. Büyükkaragöz (1997, 2), eğitim programını bir okulda yapılacak eğitim ve öğretim etkinliklerini düzenleyen bir belge olarak tanımlamıştır. Varış (1988, 18), öğretim programını belli bilgi kategorilerinden oluşan, okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük program olarak tanımlamıştır. Öğretim programının, okulda ya da okul dışında bireye

kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneği olduğu belirtilmiştir (Demirel 2004, 6). Bir diğer program çeşidi olan müfredat programı ise eğitim ve öğretim için amaçların, ilkelerin, metot ve tekniklerin belirtilmediği; buna karşılık, öğretmenin okutacağı konuların en ince ayrıntılarına kadar teker teker sıralandığı program olarak tanımlamıştır (Büyükkaragöz 1997, 2). Öğretim programı çeşitli ders ve etkinlik programlarından oluşur. Demirel (2004, 7), ders programını, bir süre içinde planlanan hedeflerin bireye nasıl kazandırılacağını gösteren, tüm etkinliklerin yer aldığı bir plan olarak açıklamıştır.

A. İlköğretim Programı

Toplum sürekli bir değişim içindedir. Bu değişim hızı özellikle son yıllarda daha da artmıştır. Eğitim toplumsal değişimlerden hem etkilenir hem de toplumsal değişimlerin oluşmasına katkı sağlar. Durum böyle olunca, hızlı toplumsal değişimlere koşut olarak eğitim programlarının da değişmesi kaçınılmazdır. Bu kapsamda, ülkemizdeki eğitim sistemine, daha doğrusu eğitim programlarına bakmakta fayda vardır. Türk eğitim sistemi ve bu kapsamda eğitim programları oluşturulmaya başladığından itibaren çeşitli süreçlerde değiştirilmiştir. Eğitimdeki bu değişim ve gelişmeler, toplumsal, ekonomik ve siyasal alanlardaki değişim ve gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Eğitim alanındaki değişim ve gelişmeler de toplumsal, ekonomik ve siyasal alanlardaki değişim ve gelişmeleri etkilemiştir (Konan 2005, 267). 1921 yılında toplanan Maarif Kongreleri ve sonrasında değişik yıllarda toplanan Milli Eğitim Şuraları Milli Eğitim politikalarını belirlemede önemli roller üstlenmiş, eğitim programlarının geliştirilmesine katkı sağlamıştır. Ülkemizde sırasıyla 1924, 1926, 1936, 1948 1968 ilkokul programları geliştirilmiş ve uygulanmıştır. 1968 yılına kadar ilkokul programlarında dönemsel ihtiyaçlara yönelik kimi değişimler söz konusu olmakla birlikte, temel yaklaşımda köklü değişikliklere gidilmemiştir (Doğan Çeken, 2006).

Cumhuriyet Döneminde uygulanan programlar ve özelliklerinden bahsetmeden önce Meşrutiyet döneminde çıkarılan İlköğretim Geçici Kanunu'ndan kısaca bahsetmekte yarar vardır. 1913'de Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-i Muvakkati (İlköğretim Geçici Kanunu) çıkarılmıştır. İlköğretim Geçici Kanunu'nda, ilköğretimin zorunlu ve devlet okullarının parasız olduğu karara

bağlanmıştır. Parasız öğretim ilk kez bu kanunla kabul edilmiştir. İptidai ve Rüşdi okullarının birleştirilmesiyle ilköğretim 6 yıl olarak belirlenmiştir. Yeni ilköğretim kanuna uygun okullarda görev alacak öğretmenlerin yetersiz olmaları nedeniyle eski yöntem ve uygulamalar yeni okulların çoğunda sürüp gitmiştir. Bu kanunun 'geçici' başlığı taşımasına rağmen, Cumhuriyet yıllarında da birçok maddesi yürürlükte kalmıştır (Akyüz 2007, 268). 1921 yılında yapılan Maarif Kongresinde ilk ve ortaöğretim hakkında bir yasa tasarısı hazırlanmıştır. 1921 yılında hazırlanan yasa tasarısına göre; o zamana kadar uygulanan ilköğretim programlarının uygulanabilir olmadığı, altı senelik İptidaî okullarında okutulan birçok derse ihtiyaç duyulmadığı belirtilmiş ve ilkokulların altı yıldan dört yıla indirilmesine karar verilmiştir. Ayrıca, dördüncü yıldan sonra bir yıl da isteğe bağlı öğretim yapılabileceği ifade edilmiştir. Halkın daha çok ihtiyaç duyduğu ve istediği lisan, din ve hesap gibi derslere önem verilmiştir. Köylü ve kentlilerin ihtiyaçlarının farklı olması sebebiyle ilkokul programlarının buna göre ayrı ayrı düzenlenmesi gerektiği vurgulanmış bu amaçla köy bünyeli işçi mekteplerinin kurulmasına karar verilmiştir. Ortaöğretimin de ilköğretim gibi dört yıl olacağı belirtilmiştir. Bunun üç yılının genel öğretime, bir yılının da meslekî öğretime ayrılacağı ifade edilmiştir (Ergün 1982).

1. 1924 İlkokul Programı

Cumhuriyet döneminin ilk programı 1924 yılında hazırlanmıştır. Programın hazırlanması amacıyla oluşturulan komisyonlar, önceki programda önemli ölçüde ayıklamalar yaparak programı hafifletmişlerdir. Daha çok geçiş programı niteliğinde olan 1924 programının önceki programlardan temel farkı çok az sayıda dersin konulması, derslerin değiştirilmesi ve bazı ders konularının Cumhuriyet yönetimine uyarlanmasıdır. 1924 anayasasının 87.maddesinde ilköğretimin zorunlu ve parasız olacağı belirtilmiş, 3 Mart 1924 yılında kabul edilen "Tevhid-i Tedrisat"la eğitimde ikilik ortadan kaldırılarak devlet kontrolü sağlanmıştır (Erdem 2005).

2. 1926 İlkokul Programı

1926 ilkokul programında ilköğretimin hedef ve ilkeleri kısa cümlelerle ifade edilmiştir. Programda ilkokulun amacı özetle "Genç nesli yaşadığı yöreye etkin bir şekilde katkı sağlayan bir vatandaş haline getirilmek" olarak ifade

edilmiştir (Şahin 2009). 1926 ilkokul programının en önemli özelliği ve yeniliği “Toplu Öğretim” uygulamasını getirmesidir Günümüzde ilköğretimde geçerli olan ve uygulanan toplu öğretim yöntemi eğitimde o devir için son derece çağdaş bir anlayış ve uygulamadır. Bu yöntemde göre ilk üç sınıfta dersler Hayat Bilgisi dersindeki üniteler etrafında toplanmış, her dersin programı yeni ve canlı esaslara dayandırılmıştır (Arslan 2000; Akyüz 2007, 346). Herhangi bir olay veya dönem ve nesne hakkında ayrı ayrı dersler tarafından öğrencilere verilecek bilgi ve becerilerin tek bir ünite içinde birleştirilmesini hedefleyen toplu öğretim, ilkokul öğretiminin yöntemi olarak belirlenmiştir (Ergün 1982). 1930 yılında köy çocuklarını köyün şartlarına ve ihtiyaçlarına göre yetiştirmek için, şehir okulları müfredatının esaslarını temel almak suretiyle, “Köy Mektepleri Müfredat Programı” hazırlanmıştır. Eğitim programlarındaki bu değişikliğin özünü laiklik, batıya dönüş ve müspet bilimler oluşturmuştur (Gözütok 2003). 1926 İlkokul Programı, mevcut sorunlar ile uğraşırken daha bu sorunlar halledilmeden Latin Alfabesinin kabul edilmesinden sonra sorunlar bir kat daha artmıştır (Akbaba 2004). 1924 programında görülen Musahabat-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye dersleri 1926’da Yurt Bilgisi dersi haline çevrilmiştir (Akyüz 2007, 348). Yapılan program değişikliği ile eskiden ayrı ayrı okutulan derslerin bir ad altında toplanmasından ileriye gidilememiş, eski öğretim yöntemleri uygulanmaya devam edilmiştir.

3. 1936 İlkokul Programı

1926 İlkokul Programından sonra Türkiye’de çeşitli alanlarda inkılâplar yapılmıştı. Bu inkılâpların sonucu oluşan yeni ihtiyaçlar karşısında programlarda da yeni değişiklikler yapılması gerekmiştir. 1936 İlkokul programında, eğitim ve öğretimle ilgili bu fikirler taranmıştır. Çocuğun okula geldiği ilk günden başlamak üzere bütün okul hayatında göz önünde tutulması gereken ilkeler tespit edilmiştir. Bu programda ulusal hayatın gerektirdiği ilkelere özellikle yer verilmiştir (Arslan 2000). 1936 programında, 1926 programındaki amaca; “Türk toplumuna ve Cumhuriyet idaresine uyumlu ve faydalı olan, milli, medeni ve insani fikir ve hislere sahip bir hale getirmek, bedence ve ruhça en iyi alışkanlıklara sahip bireyler yetiştirmek” gibi ilkeler de eklenmiştir. Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi dersleri bu programda da aynı adlarla okutulmuştur (Sönmez 2005, 459). 1936 programında ilkokulun eğitim ve öğretiminde, öğrencilerin gelişim özelliklerine

özel bir önem verilmiştir. Ayrıca “yakın çevre”den hareketle “uzak çevre”yi kavratma ilkesi kabul edilmiştir..

4. 1948 İlkokul Programı

1948 programı bir önceki programda belirlenen amaca; “İlkokul çocuklara milli kültürü aşılacak mecburiyetindedir; içinde yetişen bütün vatandaşlara aynı milli ülküleri, aynı milli amaçları vermek için gerekli bütün bilgileri, alışkanlıkları, ilgileri, hizmet arzusunu verimli bir şekilde kazandırmak” ilkesi de eklenerek uygulamaya konulmuştur (Sönmez 2005, 459). Bu programla birlikte yapılan bir diğer değişiklik de 1948 programı öncesinde Türkiye’de ilkokullarda iki tip program uygulamasının olmasıdır. Beş yıllık ilkokul programı şehir ilkokullarında, 1930 yılında çıkarılan “Köy Mektepler Müfredat Programı” ise köy ilkokullarında uygulanmaktaydı. 1948 İlkokul Programı ile köy ve şehirler için uygulanan ayrı programlar birleştirilmiş, ilkokulun süresi köy ve şehirler için beş yıl olarak belirlenmiş ve 1948–1949 öğretim yılı başından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Bununla beraber, 1948 programının ilkokulun genel amaçlarını çok ağırlaştırdığına ve ilköğrenim süresi içerisinde ulaşılamayacak nitelikte olduğuna ilişkin eleştiriler geliştirilmiştir (Arslan 2000). Yöneltilen diğer eleştirilerin bazıları; derslerin çok olması, işlenmesi gereken konu ve ünitelerin fazlalığı, konuların öğrencilerin zihin düzeylerinin üzerinde olması ve dersler arasında bir bağın kurulmaması şeklindedir. Bunların yanında eleştiriler; konular için yeterli zamanın ayrılması, beceriden çok bilgiye yönelik olması, beceri ve alışkanlık kazandırmak için fırsat verilmemesi, esnek olmaması ve bireysel ayrılıklara yer verilmemesi ile ilgilidir (Akbaba 2004).

5. 1968 İlkokul Programı

Bu programın amacı; çocuğu millî ülkelere uygun nitelikte eğitmek, her çocuğa gücünün yettiği nispette gerekli bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıkları kazandırmaktır. Ayrıca inceleme, araştırma, bilimsel düşünme ve öğrenme yollarını kavratmaktır. Bunların yanında öğrencilerin öğrendiklerini yeni durumlara uygulama gücünü geliştirmek, çevresine uyumunu ve etkili bir şekilde yaşamasını sağlamak da programın amaçları arasında yer almıştır. Bu bakımdan; çocuğa gereksiz bilgiler vermek yerine, kendi kendine etkin olmasının sağlanması ve ona gerekli rehberlik yapılmak suretiyle eğitim amaçlarına uygun davranışların

kazandırılması düşüncesi esas alınmıştır (MEB 1968). Program 1968–1969 öğretim yılında uygulamaya konmuştur. Bu programın geçmiş programlardan farkı VII. Millî Eğitim Şûrasında saptanan “Türk Millî Eğitiminin Hedefleri” yanında ilköğretimin amaçlarına ve ilkokulun eğitim-öğretim ilkelerine ayrı ayrı yer vermesidir. Ayrıca programın uygulanması ile ilgili esaslara, metot ve tekniklere, derslerin özel hedeflerine ve derslerin birçoğunda sınıf hedeflerine yer verilmiş olması programda amaçlar hiyerarşisine önem verildiğinin göstergesi olarak kabul edilmektedir. 1968 programında Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgileri dersleri “Sosyal Bilgiler” adı altında toplanmıştır (Arslan 2000).

Sonuç olarak, bugüne kadar yapılan programlar; pratiğe değil bilgiye ağırlık verdiği, öğrencilerin ilgi, yetenek ve kapasite yönünden birbirinden farklı olduğunu dikkate almadığı, ezberci olduğu ve yaratıcı düşünmeyi geliştirmede, üreticiliği teşvik etmediği, hayatı kolaylaştırıcı becerilere yer vermediği, toplum hayatında her şey değişirken değiştirilemediği için eleştirilmişlerdir (Kaya 1984, 145-146). Ülkemizde yürütülen program geliştirme çalışmalarının araştırmaya dayalı bir süreç olarak algılanmadığı, kişisel öncelik ile yürütüldüğü, bu nedenle de parça parça olduğu ve bu çalışmalar üzerinde devamlı bir geliştirme hareketinin yapılamadığı yönünde de eleştiriler mevcuttur (Varış 1988, 276).

Eğitim sistemimizde uzun süre dersler ve konular listesi anlamında kullanılan "Müfredat Programı" anlayışı 1950'li yıllardan sonra yerini "Eğitim Programı" anlayışına bırakmıştır. Türkiye'de program geliştirme çalışmaları, il merkezlerinde mahalli okullar ve il milli eğitim müdürlüklerinin destek ve işbirliği ile başlamış, daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünde devam etmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında 1924'te Türkiye'ye davet edilen John Dewey'nin hazırladığı rapor doğrultusunda daha çok ilköğretim programlarının geliştirilmesine ağırlık verilmiştir (Öztürk 2009, 26). 1953–1954 yıllarında da Ortaöğretim programlarının geliştirilmesi çalışmaları ağırlık kazanmıştır. 1950'li yıllara kadar Türkiye'de program geliştirme çalışmaları daha çok ders ve konu listesi hazırlamakla ele alınmıştır. 1952 yılında yurdumuza gelerek köy okullarında incelemeler yapan V. Wofford'un hazırladığı raporla program geliştirme çalışmaları daha sistematik bir yaklaşımla yapılmaya başlamıştır. 1953 yılında toplanan Milli Eğitim Şurasında ilköğretim programları ele alınmış, 1948 ilkokul programının geliştirilmesi zorunluluğu üzerinde durulmuş, böylece

program geliştirme çalışmaları Milli Eğitim Bakanlığında ağırlıklı bir şekilde başlamıştır (Demirel 1992). 2005 yılında uygulanmaya başlanan yeni eğitim programında köklü değişiklikler yapılmıştır.

6. 2005 Programı

Son olarak 2005–2006 eğitim öğretim yılında yapılandırmacı yaklaşımın temel alındığı program uygulanmaya başlanmıştır. Hazırlanmış olan program, dünyada yaşanan değişimler ve gelişmelerle birlikte, mevcut programların değerlendirmelerine ilişkin sonuçları ve ihtiyaç analizlerini dikkate almıştır. Bu program eğitim tarihimizde giderek azalsa da öğrenmede, ezberciliğe ve ders kitaplarına bağlı kalmaya karşı çıkarak öğrenenin bilgiyi oluşturmaya, yapılandırmasına, yorumlamasına ve geliştirmesine fırsat veren bireyler yetiştirilmesini hedeflemiştir. Bu program ile getirilen temel yenilikler; davranışçı yaklaşımından bilişsel ve yapılandırmacı bir yaklaşıma geçilmesidir. Program, etkinliklerle zenginleştirilerek öğretmen merkezli olmaktan, öğrenci merkezli hâle getirilmiştir. Ölçme değerlendirme anlayışında sonuca dayalı bir anlayış yerine, süreci de değerlendiren bir anlayışa geçilmiştir.

Bu program dâhilinde 6. ve 7. sınıflar Sosyal Bilgiler Öğretim Programı da değiştirilmiş ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programı yeni bir vizyonla uygulanmaya başlanmıştır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının yeni vizyonu; 21. yüzyılın çağdaş, Atatürk İlke ve İnkılâplarını benimsemiş, Türk Tarihini ve Kültürünü kavramış, demokrasinin temel değerleriyle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen, sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir (MEB 2005).

Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Kavramlarının Tanımı ve İçerikleri;

Sosyal bilimler, toplum olaylarını, insanın sosyal ve kültürel faaliyetlerini inceleyen bilimlerin ortak adıdır (TDK 2009). Sönmez'e (2005, 454) göre sosyal bilimler; insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgilerdir.

Öztürk (2009, 27), Sosyal Bilgilerin, hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla, sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programı olduğunu ifade etmiştir. Sönmez (2005, 455), Sosyal Bilgilerin, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olduğunu belirtmiştir.

Sosyal Bilgiler Programı ve Gelişimi

Sosyal Bilgiler dersinin Sosyal Bilgiler ve programının gelişiminden söz ederken ilk olarak bunun nerede ortaya çıktığına ve nasıl yayıldığına bakmak gerekmektedir. Bu dersin anlayışı, disiplinler arası bir vatandaşlık eğitim programı olarak Sosyal Bilgilerin doğuş süreci ABD'nin XX. y.y. girerken yaşadığı ve müteakip yüzyıllarda da devam eden sosyal, kültürel, ekonomik vs. alanlardaki büyük toplumsal dönüşümün doğurduğu sorunlara çözüm arama çabalarının bir sonucu olarak başlamıştır. Bu yüzyıl boyunca ABD'nin siyasal ve askeri müttefiki olan veya kültürel bakımdan onun nüfuzu altında bulunan ülkelere de sıçramıştır. Türkiye her iki kategoriye giren ülkeler arasındadır (Öztürk 2009, 23). Sosyal Bilgilerin konu alanı olarak eğitim programlarında yer alması 20. yüzyılın başında girmiştir. İlerlemecilik akımının “demokratik toplum için vatandaş yetiştirme” görüşünün benimsenmesiyle gerçekleşmiştir (Öktem 2006).

Türkiye’de Sosyal Bilgiler Geleneği

İlk kez “Sosyal Bilgiler” adı altında ilk ve ortaokullarda bir dersin okutulmasını Condercet savunmuştur (Sönmez 2005, 458-459). Sosyal Bilgiler kapsamına giren konuları içeren dersler, ilk kez Sultan Abdülhamit zamanında ilkokul programına girmiştir (Öztürk 2009, 26). Cumhuriyetin ilanına kadar bu program okullarda uygulanmaya devam etmiş, ancak Cumhuriyetin ilanından sonra 1968 ilkokul programına kadar tek disiplinli program anlayışı şeklinde devam etmiştir. Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık konuları 1926, 1936 ve 1948 ilkokul programlarında ayrı birer ders olarak yer almıştır. Bu dersler bir yandan Cumhuriyetin dayandığı Kemalist ideolojinin ilkelerine, diğer yandan da 1920’li yıllarda batıda ve özellikle de ABD’de etkili olan eğitim akımlarına göre yapılandırılmıştır (Yıldız 2008). Bu üç dersi bir bütün olarak birleştirip tek bir ders adı altında okutma fikri ve bununla ilgili çalışmalar 1960’lı yıllarda başlamıştır. Bu bağlamda Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık dersleri, 1962’de

yayınlanan ilköğretim program taslağında Toplum ve Ülke İncelemeleri adı altında birleştirilmiştir. Toplum ve Ülke İncelemeleri dersi 1968 ilköğretim programında Sosyal Bilgiler adını almıştır. 1980’li yıllarda başlayan tek disiplinli Milli Tarih ve Milli Coğrafya anlayışı, 1998 yılında terk edilmiş; bunların yerini ilköğretim okullarının 4–7. sınıflarını kapsayacak şekilde Sosyal Bilgiler dersine yer verilmiştir (Kabapınar 2009, 2).

Öztürk (2009, 13), Sosyal Bilgiler içeriğini amaçlarına uygun olarak diğer derslerden farklı bir biçimde yapılandırmak gerektiğini söylemiştir ve bu yapılandırmanın boyutlarını “disiplinler arası” ve “bütünleşme” kavramlarıyla özetlemiştir. Sosyal Bilgiler dersinde içerik sıralamada yaygın olarak kullandığı yaklaşımlar “genişleyen çevre programı” ve “sarmal program”dır. Genişleyen çevre programının en önemli özelliği, öğrencilerin konuları günlük yaşamla ilişkilendirebilmelerine olanak vermesidir. Sarmal program yaklaşımında içeriğin omurgasını oluşturan temel kavram ya da konuların öğretimi, birbirini izleyen yıllarda kapsamı genişleyerek devam eder. Bu tip programda içerik doğrusal bir sıra izlemez. Daha önce öğrenilmiş bazı konular, gerektiğinde tekrar edilir. Bu tekrarlar, konuyu sadece hatırlamaktan çok kapsamını da genişletir. İçeriği bu tip hazırlanmış programlar daha esneklerdir. Ancak öğrenilecek konular ve öğrenme süresi kontrollüdür (Demirel 1997,127). Araştırmalar, bu programlar ile devam eden Sosyal Bilgiler alanında kullanılacak yöntem ve tekniklerin öğrencilerin ders başarısını olumlu yönde etkilediğini ve öğrencilerin gelecekteki davranışlarını da bazen şekillendirebileceğini ortaya koymuştur (Kan 2006).

B. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

1. Programın Vizyonu

2005–2006 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlanan yeni programın vizyonu; “21. yüzyılın çağdaş, Atatürk İlke ve İnkılablarını benimsemiş, Türk Tarihini ve Kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen, sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yetiştirmek” şeklinde belirtilmiştir (MEB 2005).

Ata'ya göre (2009, 35), yeni programın vizyonu eski programın vizyonudur ve konu alan bilgisinin öğrenilmesini ya da ezberlenmesini ön plana çıkararak eski programda, programın vizyonunu belirten bu ifadeler bir tür iyi niyet dileği gibi durmaktadır. Yeni programda ise bu ifadeler etkinliklerle, doğrudan verilecek beceri ve değerlere yapılan vurgu ile kazanılabilecek ve geliştirilebilecek bir ortama kavuşmaktadır.

2. Programın Temel Yaklaşımı

2005-2006 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlanan yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, öğrenmenin dıştan etkilerle elde edilen bir sonuç olduğu, öğretmenlerin öğrenci başarısını ve öğrenmesini değerlendirmek için kullandıkları kesin ve tek doğru cevabın beklendiği değerlendirmelerin yapıldığı, öğretmenin bilgiyi aktaran tek kaynak olduğu, öğrencilerin, öğretmenin bilgiyi dolduracağı boş küpler olarak görüldüğü, eğitim programı ile ilgili etkinliklerin ders kitapları ile sınırlandırıldığı (Özden 2008, 67) davranışçı yaklaşım bırakılmıştır. Davranışçı yaklaşımın yerine öğrenmenin, bireyin bilgiyi yorumlama ve inşa etme süreci olduğu, bu sürecin, bireyin önceden inşa ettiği düşünce biçimleri, deneyimleri, gözlem ve yorumları tarafından yönlendirildiği; kısaca öznel olduğu, öğrenenin mevcut bilgisi doğrultusunda yeni bilgiyi anlamlandırıldığı, yapılandırdığı; bilginin, tamamen birey yapımı bir ürün olduğu (Kabapınar 2009, 14) yapılandırmacı yaklaşım esas alınmıştır. Bu kapsamda, bilgiyi üretmek ve kullanmak için gerekli beceri, kavram ve değerlerle öğrenciyi donatarak etkin bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yetiştirmek amaçlanmıştır. Eğitim ortamında öğrenenlerin sınıfa yaşantılarıyla geldikleri göz önünde bulundurularak, öğrenmeye etkin bir şekilde katılan öğrenenlerin bilgiyi temelden kurup zihinsel olarak yapılandırmaları hedeflenmiştir. Böylece öğrenen, düşünce ve yorumlarını geliştirir (Ata 2009).

2005–2006 eğitim öğretim yılında başlayan yeni eğitim programında temel yaklaşım olan yapılandırmacı öğrenmenin yeni program için seçilmesinin nedenini daha iyi anlamak için eski programın temel yaklaşımı olan davranışçı yaklaşım hakkında da bilgi vermek gerekmektedir. Davranışçılık akımının egemenliği 1960'ların sonuna kadar sürmüş ve bu akım eğitim alanında önemli etkiler yaratmıştır. Davranışçılar, uyaranların ortaya çıkardığı tepkileri gözleyerek öğrenme ve hatırlamayla ilgili temel yasaları keşfetmeye çalışmışlardır.

Gözlenmeyene ilgi duymamışlar ve uyarıcı-tepki bağımlılığını oluşturan süreçleri açıklamada yetersiz kalmışlardır (Ün Açıkgöz 2007, 7). Davranışçı öğrenme teorisinin ilgisi, bilginin nasıl kazanıldığı üzerinde değil, davranışların nasıl kazanıldığı üzerinde odaklanmıştır (Saban 2005, 162). Davranışçı yaklaşıma göre öğrenme sürecinde bilgi değil davranış öğrenilmektedir (Erden ve Akman 2007, 157). Davranışçı öğrenme kuramına göre birey, çevreden gelen etkilere/uyarıcılara pasif bir biçimde tepki veren konumundadır. Öğrenme etki-tepki ilişkisi sonucunda oluşan bir davranış değişikliğidir. Öğrenenin tepkide bulunduğu her şey, kendisine öğreten tarafından sunulanlar ile sınırlıdır (Kabapınar 2009, 12). Bilgi bireylerin dışındadır ve öğretmenlerden öğrencilere transfer edilmektedir. Öğrenciler duyduklarını ve okuduklarını öğrenmektedirler. Öğrenme daha çok öğretmenin iyi anlatmasına bağlıdır (Özden 2008, 57). Davranışçı yaklaşımda öğrenme, doğrudan öğretimle gerçekleşir, belirli bir bilgi biriminin öğrenilmesine ve her birimin bir sonrakini nasıl etkileyeceğinin mekanik olarak kestirimine dayanmaktadır. Bilgi, dış dünyada hazır ve birey tarafından erişilebilir niteliktedir. Doğru, deneysel süreçlerle elde edilen ve bireyden bağımsız nesnel olarak indirgenen sonuçlardır ve evrensel tek doğru vardır (Demirel 2007, 39-40). Öğrenmeyi değerlendirme etkinliği genellikle öğretimden ayrı olarak görülür ve her zaman sınavlarla yapılmaktadır. Davranışçı kuramın öğretim ilkelerine bakıldığında birinci olarak “yaparak ve yaşayarak öğrenme” esastır. Öğrenmede ikinci olarak da, öğrenmede “pekiştirme” önemli yer tutmaktadır. Önemi vurgulanan diğer ilkeler ise “tekrar” ve “öğrenmede güdülenme”dir (Yanpar 2009, 53). Davranışçı öğrenme anlayışına göre bilgi, kaynaktan öğrenciye aktarılmaktadır. Bu anlayışa göre öğrenci kaynaktan aktarılan bilgiyi aynen almaktadır (Kabapınar 2009, 12). Davranışçı öğrenme ekolünün okul eğitiminde etkili olan öğretim yaklaşımlarından biri programlı öğretimdir. Bireylere kazandırılacak bilgi miktarının hızla artması, sınıfların kalabalıklaşması, eğitim ihtiyacının hızla artması, öğretim süreçlerinde bireysel ayrıcalıkların dikkate alınması gereği, pekiştirmenin kalabalık sınıf ortamında her öğrenciye verilememesi gibi sorunlara çözüm bulma isteği eğitimcileri bireyselleştirilmiş öğretime ve dolayısıyla programlı öğretimin etkili olarak kullanılması gereğine götürmüştür (Yavuzer, Demir ve Koç 2006, 142). Davranışçılık akımı 1970’lerden itibaren etkisini yitirmeye başlamıştır (Ün Açıkgöz 2007, 7). Davranışçı yaklaşım hakkında verilen bu bilgilerden yola

çıkarak teknolojiye ve her türlü bilim dalında yaşanan gelişimler, günün şartları ve eski programın eğitimde ve günün koşullarına ayak uyduran öğrencileri yetiştirmede eksik kalması gibi nedenlerle davranışçı yaklaşım eğitim alanında istenileni veremeyen bir yaklaşım konumuna girmiştir. Buna bağlı olarak davranışçı yaklaşımı temel alan programlarda yetersiz olmaya başlamışlardır. Sonuç olarak davranışçı yaklaşım ve bunu temel alan programın yerine teknolojiye ve günün şartlarına uygun, gelişime ve ülkenin gelişmesini sağlayacak bireyleri yetiştirmeye elverişli yeni bir yaklaşımla, yeni bir öğretim programının kullanılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

2005-2006 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlayan programın temel yaklaşımı olan yapılandırmacı yaklaşımın tercih edilmesinin nedenini anlamak için yaklaşımın yapısı hakkında bilgi vermek gerekmektedir: Demirel (2007, 42), yapılandırmacılığın, bir öğretim kuramı olmaktan çok bir felsefe olduğunu söylemiştir. Pragmatik felsefeyi temele alan düşünürler, yaşamın sürekli değiştiğini, her durumda her şeyin yeniden yapılandırılması gerektiğini savunmaktadırlar. Gerçek ve bilgi insan tarafından oluşturulur. Geçirilen yaşantılarla gerçeğe bakılır, anlaşılır, yorumlanır ve kullanılır. Her insan da diğerinden farklıdır ve yaşama farklı bakabilmektedir. Ayrıca herkes için gerçeğe ulaşmada ve bilgi edinmede genel geçer bir yol, yöntem ve teknik yoktur. Her insan farklı yollar, yöntemler, stratejiler, teknikler ve taktikler kullanarak farklı bilgiler elde edebilmektedir. Kişiyi bilgi aktarıcılığında, bilgiyi elde etme yolu ve yöntemlerini öğreneceği zengin ortamlar sağlanmalıdır. Ön öğrenmeler, kişinin hazır bulunuşluk düzeyi, içinde bulunduğu kültürel (sosyal, politik ve psikolojik) ortam onun gerçeğe bakışını, bilgi edinme sürecini etkileyebilmektedir (Sönmez 2008, 357-358). Yapılandırmacılığın temel aldığı bu düşüncelerden yola çıkılarak oluşturulan yeni eğitim yaklaşımının temeli, bilişsel kuramlara dayanmaktadır. Bireyin bilgiyi algılaması, yorumlaması ve kalıcı bilgi edinmesi zihinsel süreçlerle ilgilidir. Bu süreçte bireyin geçmiş yaşantıları, deneyimleri ve değer yargıları bilgiyi anlamlandırma sürecinde önemli role sahiptir. Bireylerin bu etkenlere bağlı olarak bilgiyi yapılandırdıkları göz önünde bulundurulduğunda öğrenme sürecinde tek bir doğru yoktur; farklı bakış açılarından ele alınan ve yorumlanan çoklu gerçekler vardır. Yapılandırmacılıkta öğrenciler bilgilerini temel kavramlar etrafında yapılandırarak içselleştirir, yeni bilgiler ile var olan bilgileri arasında

bağlantı kurarak anlamlı ve kullanışlı bilgi edinirler. Yapılandırmacı öğrenme, anlamlıdır ve gerçek bir bağlamda oluşur. Bunun yanında dışarıdan yönetilmemekte, dışarıda hazır ve erişilebilen bilgi olmaktan öte, çevre koşullarından bağımsız gerçekleşen anlam, bakış açısı kazanma ya da yeniden yapılandırma süreci olarak algılanmaktadır (Demirel 2009, 160).

Özden'e (2008, 58) göre yapılandırmacı öğrenmenin temelinde öğretme değil, öğrenme ön plandadır. Öğrencinin özerkliği ve girişimciliği cesaretlendirilir. Öğrencide öğrenme istek ve amacı yaratmak önemlidir. Öğrencinin bilgiyi sorgulaması gerekmektedir. Bunların yanında öğrenmede yaşantı önemli yer tutar. Öğrencinin doğal merakı desteklenmelidir. Öğrenmenin, öğrencinin zihinsel modeli üzerine kurulduğu vurgulanmıştır. Bunlara ek olarak öğretmenin; öğrencinin sadece “ne” öğrendiği ile değil, “nasıl” öğrendiği ile de ilgilenmesi gerekmektedir. Öğrenmenin içinde olduğu bağlamın ne olduğu önemlidir. Öğrencilere, kendi deneyimlerinden öğrenme fırsatı sunulması gerekmektedir. Öğrenmede “tahmin etme, yaratma ve analiz” önemli yer tutar. Öğrencinin inanç ve tutumlarının onun öğrenmesini etkilediği de belirtmiştir.

Yapılandırmacı yaklaşımın temel özelliklerini Yanpar (2009, 56) bilginin aktifliği ve etkililiği ile açıklamıştır. Bilgiyi bireyler inşa eder. Anlamlı öğrenme işe yarar ve unutulmaz. Bilgi öğrencinin hâlihazırda bildiklerinin üzerine kurulur. Öğretmenin rolü antrenörlük ve arabuluculuk gibi stratejiktir. Öğrenciler son derece aktiftir. Öğrenciler sürekli bir oluşturma süreci içinde bulunmaktadır.

Öğrenmeyi kompleks bir süreç olarak nitelendiren Küçükahmet'e (2006, 92-93) göre yapılandırmacı yaklaşımın temel özellikleri, sınıftaki etkinlikler öğrencilerin birbirine eğitsel anlamda meydan okumasına dayandırılmaktadır. Öğretmenler belirli bir konuya olan ilgiden doğan problemleri ortaya atmaktadırlar. Öğretmen dersini temel kavramlar ve büyük fikirler etrafında oluşturmaktadır. Öğretmenler öğrencilerin öğrenmelerini günlük öğretim bağlamında değerlendirmektedirler. Öğretmen öğrencilerin bakış açılarını araştırır ve değerlendirir.

Yukarıdaki açıklamalardan yola çıkılarak yapılandırmacı yaklaşımda öğrencinin yaşantısından getirdiği hâlihazırdaki bilgilerin üzerine öğretmenin yol göstericiliği ile öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımı sonucu öğrenmenin

gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılabilir. Bu üç faktör yapılandırmacı yaklaşımda önemli özelliklerdir.

Yapılandırmacı yaklaşımın temel özelliklerinin yanında Özden (2008, 69), yapılandırmacı öğretimin temel öğelerini de belirlemiştir. Bu temel öğeler; önceki bilgilerin harekete geçirilmesi, yeni bilginin kazanılması, bilginin anlaşılması, bilginin uygulanması ve bilginin farkında olunmasıdır.

a. Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenme

Yapılandırmacılıkta öğrenen öğrenme ortamına boş bir zihinle gelmez, geçmiş yaşantılarının sonucunda birikmiş olan öğrenmelerle gelir. Eğitim ortamına katıldıktan sonra yeni öğrendiklerini bunların üzerine ekleyerek yeniden yapılandırır. Yapılandırmacılık kuramında öğrenme etkin, sosyal, yaratıcı ve işbirliğine yönelik bir süreçtir. Öğrenmenin aktif bir yapıda olması bireyi tartışan, araştıran; sosyal bir yapıda olması bireyi iletişim kurabilen etkileşim yaratabilen; yaratıcı bir yapıda olması bireyi daha çok düşünmeye iten ve yeni fikirler üretebilen kişiler olarak hazırlamaktadır (Yanpar 2009, 60). Yukarıda belirtilen öğrenme özelliklerini eğitim ortamında gerçekleştirilebilmesi için programın hedefleri belirlenmiştir. Bu hedeflere öğretmenin yol göstericiliği ile öğrenciler tarafından yenileri de eklenerek öğrenme alanı genişletilebilecek esnekliğe kavuşur. Tabii bu esneklik de bazı ana çizgilere bağlı kalınarak yapılabilmektedir. Öğrenen öğrenmeyi gerçekleştirirken araştıran, inceleyen, sorgulayan, yapılandırandır. Tüm bunları yaparken yani öğrenme gerçekleşirken öğretmen sadece rehberdir. Öğrenme ortamında hedeflere uygun olarak gerçekleşen öğrenmenin ne derecede gerçekleştiğini belirlemek amacıyla yapılan değerlendirme öğrenme süreci içerisinde gerçekleştirilen performans görevleri, proje ödevleri değerlendirme formları ve klasik sınavlarla yapılmaktadır.

b. Yapılandırmacı Öğretmen

Yapılandırmacı yaklaşımda öğretmen rehber, ortak öğrenen ve yönlendirici rolündedir. Bunu yerine getirirken uyması gereken temel ilkeler vardır (Yanpar 2009, 64). Yapılandırmacı öğretmen programın gereklerini yerine getirebilmelidir. Hedeflenen öğrenen profiline rehberlik edebilmesi ve öğrenmenin doğru şekilde gerçekleşebilmesi için kendini sürekli geliştirmesi, yenilemesi, günün gereklerine ayak uydurabilmesi gerekmektedir. Bunların yanında en önemlisi öğrenenler

arasında olan bireysel farklılıkların farkında olarak öğrenme ortamını buna uygun düzenleyebilmesi gerekmektedir. Bireysel farklılıklarını gözeterek öğretmen sınıfında bulunan öğrencilere uygun etkinlikler oluşturabilmelidir. Öğrenenleri, öğrenmeyi sağlayacak etkinlikleri gerçekleştirebilmeleri, araştırabilmeleri, sorgulayabilmeleri ve üretebilmeleri için cesaretlendirmeli, öğrenenleri bunları yapabilmeleri için teşvik etmelidir. Yeni öğretim programında öğrencilerin mutlaka işbirliği içinde olarak birlikte başarıya anlayışlarının gelişmesini yine öğretmen sağlamalıdır. Öğretmenin, öğrencilere öğrenmeyi gerçekleştirebilmek için öğrenme ortamına birlikte yön verecekleri bilincini yerleştirmesi gerekmektedir.

c. Yapılandırmacı Sınıflar

Yapılandırmacı yaklaşımı temel alan yeni programdan önce uygulanan programlarda öğretim programına sıkı sıkıya bağlılık söz konusudur. Ancak yapılandırmacı öğrenme ortamının temel ögesi öğrenendir. Öğrenme ortamı programda belirtilenlerin doğrultusunda düzenlenip öğrencilerin öğrenmeyi gerçekleştirme sürecinin başlamasıyla şekillenir ve esnektir. Öğrenen, demokratik bir sınıf ortamında günlük yaşam problemlerinin karmaşıklığını kendi bulduğu çözüm yolları ile çözerek yaşam boyu kullanacağı bilgilerini oluşturur.

Yapılandırmacı sınıflarda geri bildirim önemli bir unsurdur. Öğretmen yaptığı her etkinlikten sonra mutlaka geri bildirim vermeli, genel hataları anlatmalı ve üzerinde kısaca durmalıdır (Yanpar 2009, 68). Yapılandırmacı sınıflarda öğretim sürecinde öğrencilerin ilgileri, ihtiyaçları ve çeşitli konularla ilgili soruları geniş yer tutar ve öğrenciler bu süreçte aktiflerdir. Öğretim sürecinde öğrencinin meydana getirdiği çalışmalar toplanıp ve sergilenmektedir. Bu nedenle sınıf ortamı bu çağdaş anlayışın gerçekleşebilmesine, öğrencilerin çalışmalarının sergilenmesine uygun olarak hazırlanmaktadır. Yapılandırmacı sınıflarda öğrenciler tek başlarına değil grup olarak çalışmaktadırlar. Eğitim ortamı, eğitim-öğretimin aksamaması ve hedeflere ulaşılması için bu duruma uygun olarak hazırlanmalıdır. Yeni programda öğrenme süreçlerinin büyük bir çoğunluğu etkinlikler ve tartışmalar oluşturmaktadır. Etkinlikler gerçekleştirilirken öğretmenin sınıf ortamında meydana gelebilecek karmaşa ve kargaşayı engelleyebilmesi için öğrenme sürecinde sürekli öğrenenlerle içi içe olması kenara çekilip sınıf ortamının hâkimiyetini tamamen onlara bırakmaması

gerekmektedir. Öğrencilerin etkinliklere aktif bir şekilde katılmalarını öğretmen sağlamalıdır. Sönmez (2005, 121), yapılandırmacı yaklaşımın temel alındığı programa uygun olarak hazırlanmış eğitim ortamının özelliklerini şöyle sıralamıştır: Öğrenci merkeze alınmalı, problem çözmesine olanak ve fırsat verilmelidir. Öğretmen rehber olmalıdır. Sınıf ortamı öğrenenlerin birbiriyle etkileşimde bulunmalarını, işbirliğine girerek çalışmalarını, yeni kuramlar, semalar ve kavramlar oluşturmalarını sağlamalıdır. Öğrencilerin ön öğrenmelerini geliştirip değiştirebilecekleri, karmaşık düşüncelerini sağlayacak çok boyutlu zengin ortamlar sunulmalıdır. Öğrenci çok boyutlu değerlendirilmelidir.

d. Yapılandırmacılığın Öğretimsel Uygulamaları

Yeni öğretim programının temel yaklaşımı olan yapılandırmacı anlayışın eğitim ortamında uygulanırken kullanılan öğretimsel uygulamaları vardır. Demirel'e (2007, 54) göre işbirliğine dayalı öğrenme yapılandırmacı öğrenmenin en önemli uygulamalarından birini oluşturmaktadır. Diğer taraftan probleme dayalı öğrenme, yapılandırmacılığın öğretimsel uygulamalarından bir diğerini oluşturmaktadır. Ayrıca yapılandırılmamış ya da rehberli buluş uygulamaları da yapılandırmacılığın buluşa dayalı yaklaşım uygulamalarındandır. Sorgulama yöntemi, yapılandırmacı öğrenme kuramının öğretimsel uygulamalarından bir diğeridir. Yapılandırmacı öğrenme süreçlerinde gözlem etkinlikleri de kullanılabilir. Yapılandırmacı öğrenme kuramı, bilgi teknolojilerine dayalı çeşitli eğitsel yazılımların kullanılmasıyla da uygulanmaktadır. Bunların yanında Ün Açıköz (2008, 59), yapılandırmacılığın kuramsal temellerine dayanan ve onun öğrenme alanındaki versiyonu olan bilişselciliğe dayanan aktif öğrenmenin de kullanıldığını belirtmiştir.

e. Yapılandırmacı Yaklaşımında Sosyal Bilgiler Dersi

Yapılandırmacı yaklaşım ve yapılandırmacı yaklaşımın eğitim ortamında kullanılması hakkında yukarıda verilen bilgilerden sonra bu yaklaşımın Sosyal Bilgiler dersi alanıyla ilgili önemini belirtmekte yarar vardır. Sosyal Bilgiler konu alanı kapsamında öğrenme, bilgiyi oluşturma, değerlendirme, yorumlama ve kişisel perspektifini oluşturma süreci olarak görülmektedir. Geleneksel anlayışın bilgi oluşumunda farklılık olmayacağı varsayımı burada yerini bilgi oluşumunda çoğulculuk varsayımına bırakmıştır. Böyle bir öğrenme ortamı içerisinde,

öğrencilerin bireysel değer yargıları ve inançlarını başkalarının değer yargıları ve inançları ile karşılaştırabilecekleri de düşünülmektedir. Yine bu öğrenme ortamında öğrencinin kişisel öz saygı geliştirmesi, çalışkanlık, dürüstlük ve doğruluk gibi değerlere saygı duymasının önemi de vurgulanmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretimi sürecinde öğrencinin konu ile ilgili kanıt ve kaynakları incelemesi, değerlendirmesi, tercih yapması ve belirli sonuçlara varması da istenmektedir (Kabapınar 2009, 15). Öğrencilerden istenilen, tüm bunların gerçekleşebilmesi için öğrencinin mevcut bilgileri araştırması, algılaması, yorumlamasıdır. Sosyal Bilgilerde dâhil olmak üzere tüm bilgilerin öznel olduğu ve her öğrencinin farklı olduğu düşünülürse öğrencilerin çıkaracağı sonuçlarında farklı olması beklenmektedir. Sosyal Bilgiler dersi yaşamla iç içe olan bir derstir. Öğrenciler pek çok ön öğrenmelere sahiptirler. Özellikle grup çalışmaları esnasında ve bunun yanında bireysel olarak çalıştıklarında da kendi öğrenmelerini kendileri oluşturabilmektedirler. Sosyal Bilgiler dersinin temelinde nitelikli vatandaş yetiştirmek olduğundan ve öğrenciler en iyi yaparak yaşayarak öğrendiği için yapılandırmacılık yaklaşımı kalıcı öğrenmeler sağlayabilmektedir (Yanpar 2009, 55). Sonuç olarak yapılandırmacılık Sosyal Bilgiler dersi içinde öğrencinin nasıl öğrendiğini açıklar; ancak öğretimin nasıl yapıldığını açıklamamaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımın temel alındığı yeni eğitim programı öğrenme sürecinde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmasının Sosyal Bilgiler dersi açısından öğrenci başarısına etkisinin önemli olduğu ortaya konulmuştur.

3. Programın Temel Öğeleri

Yapılandırmacı yaklaşımı temel alan yeni vizyonu ile öğretime başlayan Sosyal Bilgiler Öğretim Programını “beceriler, kavramlar, değerler ve öğrenme alanları” olmak üzere dört temel öge oluşturmaktadır. Programı oluşturan temel öğelerden beceri öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılıp, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan, bir iş yapabilmek veya bir konuyu işleyebilmek için gereken yatkınlık olarak tanımlanmaktadır (Ata 2009, 38). Kazanılıp yaşama aktarılması amaçlanan on beş beceri belirlenmiştir. Bu beceriler şöyle sıralanmıştır (MEB 2005):

- 1) Eleştirel düşünme becerisi
- 2) Yaratıcı düşünme becerisi

- 3) İletişim becerisi
- 4) Araştırma becerisi
- 5) Problem çözme becerisi
- 6) Karar verme becerisi
- 7) Bilgi teknolojilerini kullanma becerisi
- 8) Girişimcilik becerisi
- 9) Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi
- 10) Gözlem becerisi
- 11) Mekânı algılama becerisi
- 12) Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi
- 13) Değişim ve sürekliliği algılama becerisi
- 14) Sosyal katılım becerisi
- 15) Empati becerisi

Programın temel öğelerinden bir diğeri de değerlerdir. Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamın sağlamak ve sürdürmek için üyelerin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar olarak tanımlanmaktadır (Ata 2009, 39). Programda ise değerler, bir grubun, toplumun veya ulusun devamlılığını sağlayan, onların sahip oldukları, doğru ve gerekli olduğu kabul edilen sosyal ve kültürel öğelerin bütünü olarak tanımlanmıştır. Sosyal Bilgiler Programında yer verilen değerler şunlardır (MEB 2005):

- 1) Aile birliğine önem verme
- 2) Adil olma
- 3) Bağımsızlık
- 4) Barış
- 5) Özgürlük
- 6) Bilimsellik
- 7) Çalışkanlık

- 8) Dayanışma
- 9) Duyarlılık
- 10) Dürüstlük
- 11) Estetik
- 12) Hoşgörü
- 13) Misafirperverlik
- 14) Sağlıklı olmaya önem verme
- 15) Saygı
- 16) Sevgi
- 17) Sorumluluk
- 18) Temizlik
- 19) Vatanseverlik
- 20) Yardımsever

Bu değerlerin öğretiminde “değer açıklama, ahlaki muhakeme, değer analizi ve gözlem” yaklaşımlarının kullanılması amaçlanmıştır.

Birbiri ile ilişkili kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği öğrenmeyi organize eden öğrenme alanı programın bir diğer temel ögesidir. Yeni program insanların faaliyet alanlarını bütüncül bir yaklaşımla eksiksiz olarak işlemek için psikoloji, tarih, coğrafya, antropoloji vb disiplinleri aynı çatı altında birleştirmeyi sağlayacak öğrenme alanı terimini benimsemiştir. Öğrenme alanlarının belirlenmesinde Amerikan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyinin temalarından yararlandığı görülmektedir. 1948, 1962 taslak ve 1968 programının genel amaçlarının bilimsel çerçevesinin belirlenmesinde benzer bir yaklaşım benimsenmiştir (Ata 2009, 38). Sosyal Bilgiler dersi dokuz öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır. Bu öğrenme alanları şunlardır (MEB 2005):

- 1) Birey ve Toplum
- 2) Kültür ve Miras
- 3) İnsanlar, Yerler ve Çevreler

- 4) Üretim, Dağıtım ve Tüketim
- 5) Zaman, Süreklilik ve Değişim
- 6) Bilim, Teknoloji ve Toplum
- 7) Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler
- 8) Güç, Yönetim ve Toplum
- 9) Küresel Bağlantılar

Sosyal Bilgiler Öğretim Programının dördüncü temel ögesini de kavramlar oluşturmaktadır. Yeni program, bilginin ötesinde öğrencilerde tümevarımsal ve tüm dengelimsel düşünme yeteneğini kazandırmayı ve bunun için kavramları kullanmayı önemsemektedir. Yeni program Sosyal Bilgileri oluşturan bilim dallarının adlarından ilköğretim öğrencilerine söz etmeksizin, yapısal kavramların öğretimini vurgulamaktadır (Ata 2009, 39). Kavram, bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımıdır (MEB 2005). Kavramlar bilginin yapı taşıdır (Çakmak 2006). Öğrenen kavramları kullanarak bilgilerini anlamlandırır ve hatta yeni bilgiler üretir. Kavramların geliştirilmesinde kişinin kullandığı önemli zihin süreçleri vardır. Bunlar; genelleme, ayırım, tanımlama süreçleridir. Kavramların kullanılma şekli ile mevcut programın öğrenenlerin bilgiyi yapılandırıp, geliştirilmesini hedeflemesi benzerlik göstermektedir. Bilgiye ulaşmak için önemli olan kavramların, doğru öğrenilmesidir. Bu nedenle kavram öğrenmenin somutlaştırılması için anlam çözümleme tablosu, kavram ağları ve kavram haritaları üzerinde durulmuştur. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kavram öğrenme üzerinde durulmuş ve son yapılan bu değişiklikler programın gelişen ve çeşitlenen dünyaya ayak uydurup öğrenenleri yönlendirmeyi amaçlamıştır.

4. Öğretme-öğrenme Süreçleri

2004 yılında yeniden yapılandırılan pilot uygulamaları yapılan ve 2005–2006 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlanan yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğretme ve öğrenme süreçlerinde öğrenenin öğrenmesini olumlu yönde ilerlemesini sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır. Öğrenenin, öğretme ve öğrenme süreçlerini gereği gibi devam ettirip en üst seviyede tamamlayarak günlük yaşamına aktarmasını sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Öğrenmenin yaşam

boyu devam ettiği göz önünde bulundurularak bireyin yani öğrenenin öğrendiklerini günlük yaşamına aktarabilmesi önemli bir ayrıntıdır. Öğrenenin öğrendiği becerileri günlük yaşama geçirebilmesi için öğrenme süreçlerinin hedeflere uygun bir şekilde planlanması ve öğrenme sürecinde uygun yöntem tekniklerin kullanılması çok önemlidir. Daha önce uygulanan öğretim programlarında öğrenmenin klasik öğrenme metotları ile doğru ve kalıcı bir şekilde öğrenilerek günlük yaşama geçirilmesinin zor olduğu düşünülmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde klasik öğrenme yöntemleri ile öğrenmenin istenilen şekilde gerçekleştirilemediği söylenebilmektedir. Sosyal Bilgiler dersi için oluşturulan öğrenme süreçlerinde öğrenen düşünmeli, soru sormalı, sorunları çözebilmeli, araştırma yapmalı, gözlem yapmalı, olayları karşılaştırabilmeli, beceri kazanabilmeli ve becerilerini yeniden yapılandırabilmelidir (MEB 2005). Tüm bunları yapabilmesi içinde sınıf ortamının öğretmen merkezli değil de öğrenen merkezli şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Öğrenme ortamları öğrenenin öğrenme sürecinde aktif olacağı şekilde düzenlenmiştir. Öğrenme öğretme sürecinde öğrencinin aktif olması öğretmenin hiçbir şey yapmaması anlamına gelmemektedir. Aksine böyle bir ortamda öğretmene verilen görevler çok daha fazladır. Çünkü öğrenene rehberlik edecektir. Bu ise öğretmenin araştırmasını, soru sormasını, sorumluluk almasını, düşünmesini ve buna uygun etkinlikler gerçekleştirmesini gerektirmektedir. Ayrıca öğretmenin yön gösterici, öneride bulunucu, fikir verici olması beklenmektedir.

Doğru bir öğrenme sadece doğru hazırlanmış bir programla olmamaktadır. Doğru öğrenme koşullara, zamanın gereklerine, teknolojiye, ihtiyaçlara uygun bir şekilde hazırlanmış olan programın doğru şekilde anlaşılacak, doğru ve istenen şekilde öğrenme ortamlarının hazırlanması ile gerçekleşebilir. Yani öğrenme-öğretme süreçlerinin doğru hazırlanması hedefe ulaşmak için gereken süreci hızlandıracaktır.

5. Ölçme ve Değerlendirme

Ölçme varlıkların veya olayların çeşitli özelliklerini ve bu özelliklere sahip oluş derecelerinin sayı ve sembollerle ifade etme işidir (Yılmaz 1997, 3-4). Yapılan diğer bir tanımlamada ölçme (Gündoğdu 2008, 13), bir nesneye ilişkin gözlemlerin sayı ve sembollerle ifade edilmesi olarak tanımlanmıştır. Yılmaz (2009), ölçmenin nicel bir kavram olduğunu, spesifik kurallara ve ölçütlere göre

test veya diğer değerlendirme turlerinden elde edilen sonuçlara sayıların yani puanların verilmesi işlemi olduğunu belirtmiştir. Öğrenme sürecinde birlikte yapılımları nedeniyle çoğunlukla ölçme ile değerlendirme birbirine karıştırılır. Ölçme sonuçlarının, aynı alana ait bir kriter ile kıyaslanarak bir değer yargısına ve oradan da bir karara ulaşma sürecine değerlendirme denir (Yılmaz 1997,13). Küçükahmet'e (2006, 210) göre değerlendirme; ölçme sonuçlarının bir ölçütle karışlaştırılarak karar verilmesi, yorum yapılmasıdır. Bu yönüyle değerlendirme bir yargı, bir hüküm bildirir.

Eğitimde yapılan ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin temel amaçlarından birisi amaçlarının gerçekleşme düzeyini tespit etmektir (Bahar 2008, 51–108). Ölçme ve değerlendirme öğrenmenin ne derecede gerçekleştiği, öğrenme durumu gerçekleşmeyen noktaların belirlenmesi ve öğrenmenin hedeflenen şekilde olabilmesi için gerçekleştirilecek olan geri bildirimlerin hangi noktada verilmesi gerektiği hakkında bilgi sahibi olmak için de yapılabilir. Öğrenme gerçekleştirilirken öğrenenin hedefe ne ölçüde yaklaştığı, kazanımları ne ölçüde kazanıp günlük hayata aktardığı konusunda bilgi edinebilmek için bu öğrenme süreci içerisinde ve öğrenme sürecinin sonunda ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin uygulanması gerekmektedir.

Ölçme ve değerlendirme, öğrenciyi tanımak ve yönlendirmek için gereklidir. Ölçme ve değerlendirme öğrenme etkinliklerini yönlendirmek ve eğitim ortamının kontrolü için ihtiyaç vardır. Eğitim problemlerinin tespiti ve çözümlerinin araştırılmasına yardımcı olmaktadırlar. Program geliştirme çalışmalarına ışık tutmaktadırlar (Yılmaz 1997, 26–29). Ölçme ve değerlendirme etkinlikleri, öğrencilerin öğrenme süreci çerçevesinde kazanımları beklenen bilgi, beceri ve tutumların hangi derecede kazanılmış olduğunu ortaya koyması bakımından son derece önemlidir. Ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin sonucunda öğrenenin öğrenme düzeyine göre gerekiyorsa etkinlikler değiştirilmeli veya çeşitlendirilmelidir. Öğrenme ortamı yeniden düzenlenmelidir (Gündoğdu 2008, 11).

2005 yılı öncesinde uygulanan programlar daha çok yazılı sınavlar, sözlü sınavlar, çoktan seçmeli testler, doğru-yanlış testleri, eşleştirmeli maddeler, boşluk doldurmalı testler gibi sınırlı sayıda ve genelde de bilgiyi çağırma temelinde ölçme ve değerlendirme yöntemlerini ön plana çıkartıyordu (Kabapınar

2009, 178). Yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarını benimsediği kadar, yansıtıcı soruşturma ve oluşturmacı değerlendirme anlayışını da benimsemiştir. 2005 yılı programı, hem ölçme ve değerlendirme kavramlarını derinleştirmiş hem de beraberinde portfolyo, öz değerlendirme, akran değerlendirme, anekdot, ilgi ölçeği, tutum ölçeği, dereceleme ölçeği, proje, çalışma kağıtları, kavram haritaları, gösteri gibi alternatif ölçme araçlarının da kullanılmasını öngörmüştür (Bahar 2008, 52).

Mevcut program, sadece ürünü değil öğrenme sürecini de değerlendirmenin önemine vurgu yapmaktadır. Pilot okullardaki öğretmenler bu programla ilgili ezberci öğrencilerin bocalamaya başladığını, orta seviyedeki öğrencilerin derse katılmaya başladığını, öğrencilerin topluluk karşısında konuşma, sorumluluk alma ve paylaşma davranışlarının geliştiğini belirtmişlerdir (Ata 2009, 43-44).

İyi bir değerlendirme sisteminin öğrenciye, öğretmene ve veliye sağladığı birçok yarar vardır (MEB 2005). Öğrencilerin neyi bildiğini, ne anladığını ve ne yapabildiğini keşfetmesine yardımcı olmaktadır. Öğrencilerin gelişim düzeyini gösterir ve gelecekteki öğrenme sürecini planlamasını sağlamaktadır. Belli bir dönemde öğrencilerin ulaşması gereken standartları değerlendirmesine imkân vermektedir. Öğretmenin değerlendirme sonuçlarını paylaşması öğrencinin öğrenme süreci hakkında öğrenci ile birlikte velilerin de bilgilendirilmesini sağlamaktadır. Ölçme ve değerlendirme sonuçları öğretmenlerin ve ilgili kişilerin programın uygulama, izleme ve geliştirme süreciyle ilgili kararlar almasını kolaylaştırmaktadır. Öğretim programında kullanılan yöntemler ve yaklaşımların yeterliliğini ölçerken öğretmene yardımcı olmaktadır. Öğrencilerin anlamakta güçlük çektiği alanları, zayıf yönleri ve bilgi boşluklarını tespit etmede önemli bir rol oynamaktadır. Öğretmenin, öğrencilerin öğrenmesini geliştirecek yaklaşımlar ve öğrenme öğretme süreçlerini tasarlamasına yardım etmektedir.

Yeni eğitim programı, bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli öğretme ve öğrenme stratejilerini benimsediğinden dolayı öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemeleri için çoklu değerlendirmeyi gerektirir. Değerlendirme teknikleri, öğrencinin tüm yeteneklerinin değerlendirilmesini sağlamalıdır (MEB 2005). Öğrencinin, derste hedeflenen kazanımlara ulaşmadığını saptamak için eriş, performans, portfolyo, derecelendirme, gözlem, görüşme, öz, grup, proje değerlendirme, sözlü tarih çalışması, tutum ölçeği vb.

değerlendirmelerde yapılabilmektedir. Tüm bunların dışında, öğrenci bir bütün olarak ele alınabilmektedir. Öğrenenin dersteki başarısı, erişisi, performansı, arkadaşlarıyla çalışması, uyumu, onlara yardım etmesi, sınıf düzenini koruması, temizliğe dikkat etmesi, kurallara uyması, giyimi, kuşamı, ders araç-gereçlerini kullanması, koruması, anne, baba ve kardeşlerine karşı tutumu da göz önüne alınarak bir değerlendirme yapılabilmektedir. Ayrıca bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişimine de bakılabilmektedir. Bu tür değerlendirme çok boyutlu değerlendirme olarak ifade edilmektedir (Sönmez 2005, 121).

Öğrenenin belirlenen hedeflere ulaşma düzeyini saptamak için kullanılacak değerlendirme araç ve yöntemlerinden biriside çoktan seçmeli testlerdir. Çalışmada öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerini belirlemek için çoktan seçmeli test tekniği kullanılmıştır. Eğitimin hedefleri arasında, bilgiyi tanıma ve hatırlama, onun üzerinde işlemler yapma, örneğin kavramlar, genellemeler, kuramlar geliştirme ve bütün bunları denetleme süreçlerinde kendini gösteren yeterlilikler önemli yer tutmaktadır. Bu yeterlilikler, bilişsel yeterlilik olarak ifade edilir (Özçelik 2010, 10). Çoktan seçmeli testler hemen hemen her türlü bilişsel yeterliliğin ölçülmesinde kullanılabilir (Demirel 1997, 157). Kavram öğrenme bir bilişsek yeterlilik olmasından dolayı çalışmada çoktan seçmeli test tekniği kullanılmıştı. Öğrencilerden, çoktan seçmeli testlerde soru kökü ve buna bağlı olarak verilen seçenekler içinden doğru cevabı bulması beklenir. Seçeneklerde doğru cevap ve çeldiriciler vardır. Çeldiricilerin öğrencilerin yanlış anlamalarını, kavram yanlışlıklarını ya da hesaplama hatalarını ortaya çıkarmaya dönük olmasına dikkat edilir. Bu testler, öğrencilerin vermiş oldukları cevaplara bağlı olarak hangi konularda eksikliklerin ve yetersizliklerinin bulunduğu belirlemeye olanak verir (Bahar, Nartgün, Durmuş ve Bıçak 2008, 37-43). Çoktan seçmeli sınavlarda cevaplayıcı test süresinin önemli bir kısmını maddeleri okumaya ve cevapları düşünmeye ayırır. Böylece sınav süresince öğrenciye okuyup cevaplama için çok sayıda soru sormak mümkündür (Bahar 2008, 67). Çoktan seçmeli test, genellikle öğretim devresinin sonunda uygulanır. Bu testler daha çok düzey belirlemeye dönük testlerdir (Uşun 2008, 183). Bu çalışmada da bu amaçla kullanılmıştır.

C. Kavram ve Kavram Öğretimi

1. Kavram

Genel anlamda kavram, insan zihninde anamlanan, farklı obje ve olguların değişebilen ortak özelliklerini temsil eden bir bilgi formu veya yapısıdır (Ülgen 2004, 107). Bunun yanında kavram; bir nesne, bir olay, hareket ya da durum sınıfının bir ya da birkaç özelliğinin aynı olmasına bağlı olarak bir parçası olan nesne, olay, hareket veya durum olarak tanımlanabilir (Tuncer, Altunay 2006, 9). Diğer bir tanıma göre kavram (Yel 2009, 113), benzer, geçişken ve ayırıcı özelliklerine göre oluşturulmuş varlık ve düşünce gruplarına verilen addır. Senemoğlu (2000, 513), kavramın benzer nesnelere, insanları, olayları, fikirleri, süreçleri gruplamada kullanılan kategoriler olduğunu ifade etmiştir. Kavramların bazılarının somut ve basit, bazılarının ise soyut ve karmaşık olduğunu belirtmiştir.

Ülgen'e (2004, 108–116) göre kavramın özellikleri şunlardır: Kavramların algılanan özellikleri bireyden bireye değişebilir, orijinali vardır ve bazı özellikleri açısından bazen birden fazla kavramın üyesi olabilirler. Kavramlar objelerin ve olayların hem doğrudan hem de dolaylı olarak gözlenebilen özelliklerinden oluşurlar, çok boyutludurlar ve kendi içlerinde, özelliklerine uygun belli ölçütlere göre gruplanabilirler. Kavramlar dille ilgilidirler. Kavramların özellikleri de kendi içinde birer kavramdır. Erden ve Akman (2007, 199-201) ise kavramların özelliklerini şöyle belirlemişlerdir: Kavramlar kendi içinde genellikle somut ve soyut olmak üzere iki gruba ayrılır. Kavramlar kural yapısına göre de sınıflandırılırlar, sabit kurallı, değişken kurallı ve kural yapısı bir ilişkiye bağlı olmak üzere üçe ayrılırlar. Kavramlar örnekleri ve örnek olmayanları ile öğrenilirler, sosyal çevreden etkilenirler. Kavramların isimleri ve tanımları vardır ve kritik ve kritik olmayan özellikleri vardır.

Karşılaştığımız bir terimin ya da sözcüğün kavram olup olmadığını anlamak için, Ericson tarafından beş maddelik kavram tanımlama testi önerilmektedir (Ericson 1995 akt: Doğanay 2005). Bir terim ya da sözcük; (Yel 2009, 115-116)

- 1) Genel ve soyutsa,
- 2) Bir ya da iki sözcükle ifade ediliyorsa,
- 3) Uygulamada evrenselse,
- 4) Belli bir zamana bağlı değilse,

- 5) Ortak özelliklere sahip, farklı özellikleri temsil ediyorsa kavram olarak nitelendirilmektedir.

Kavramların bilimdeki ve insan bilgilerindeki yerini anlamının ve kavramları hangi yollarla öğrenileceğini bilmenin öğretmen açısından önemli olduğu düşünülmektedir. İnsan zihni kavramları geliştirirken önemli süreçlerden geçmektedir. Kavram geliştirme sırasında öğrenenin kullandığı önemli zihin süreçleri “genelleme, ayırım ve tanımlama”dır. Öğrenenin kavramları sınırlı sayıdaki gözlem ve deneyimlerinin sonucunda genellemelere gidip geliştirmek veya önceden tasarlanmış deneylerin sonrasında genel bir ilkeye varmak genellemedir. Öğrenenin, birbirine benzer iki uyarıcıyı ayırt edip her birine farklı tepkide bulunmasına ayırım denmektedir. Ayırım süreci öğrenenin varlıkların ve olayların birbirine benzemeyen özelliklerini görebilmesine dayanmaktadır. Kavramlar sadece zihnimizdeki düşüncelerdir, terimler veya benzer sözcükler ise kavramların adlarıdır. Bir kavramın sözcüklerle anlatılmasına o kavramın tanımı denmektedir. Aslında bilinmeyen bir kavramı tanımlama, onu bilinen diğer kavramlarla anlatmaktır. İnsanın, dünya yüzeyinde var olduğundan itibaren çevresindeki nesnelere tanımaya başlamasıyla başlayan ve yaşı ilerledikçe genişleyen tanıma süreci ölene kadar devam etmektedir. Bu tanıma sürecinde kişiye kavramlar yardımcı olur. Kavramların günlük yaşantımızda ve belli bir bilim alanının çalışmasında pek çok yararı vardır. Erden ve Akman’a göre (2007, 199) kavramların yararları şunlardır:

- 1) Kavramlar çevremizdeki sayısız obje, fikir ve olayları gruplara ayırarak, kategorize etmemizi sağlar.
- 2) Kavramlar insanlar arasındaki iletişimi kolaylaştırır.
- 3) Kavramlar bilgilerin sistematik olarak gruplanmasını ve örgütlenmesini sağlar.
- 4) Kavramlar bize görece olarak kalıcı bilgi sistemi sağlar.

2. Kavram Öğrenme

Birey dünyaya geldiğinden itibaren etkileşimde bulunduğu çevreye göre kavramları öğrenmeye başlamaktadır. Kişiler ilk başlarda biraz daha basit yapılar içinde bulunan ve birbir kendisiyle alakalı kavramları öğrenmektedirler.

Bireylerin, yaşlarının ilerlemesiyle birlikte öğrendikleri kavramlar daha karmaşık bir hal almaktadır. Bireyler sadece kendileri ile ilgili olmayan, daha geniş alanı ilgilendiren, merakları ve yaşamın gerekleri doğrultusunda genişleyen bir kavram öğrenme süreci içinde bulunmaktadır. Kavram öğrenme süreci bireyin eğitim yaşamının başlamasıyla daha sistemli bir hal almaktadır. Soyut düşünce olan kavramlar insanın düşünce sistemindedirler. Soyut olan kavramların, somut durumlar ve varlıklar kullanılarak öğrenilmesi sağlanmalıdır. Bilişsel gelişimin temelinde olan kavram öğrenme, aşamalı dört düzeyde gerçekleşmektedir. Bu aşamalar en alt düzeyden en yüksek düzeye doğru şöyledir: Somut düzey, tanıma düzeyi, sınıflama düzeyi ve soyut düzey (Senemoğlu 2000, 516). Bu düzeylere dikkat edilerek kavram öğrenme gerçekleştirilmelidir.

2005–2006 eğitim-öğretim yılında başlayan yeni programa kadar Sosyal Bilgiler dersi ve diğer derslerde kavram öğretimi şu şekilde yapılmıştır; kavramı ifade eden sözcük verilir daha sonra bu kavramın sözel tanımı yapılır. Kavramın tanımının anlaşılması için tanımı destekleyici ve ayırt edici örnekler verilir. Son olarak da öğrenenlerin kavramı karşılayacak ve ayırt edecek örnekler vermesi istenirdi. Görüldüğü üzere bireyin kavramı kendisinin keşfetmesi, soyut olan kavramı karşılayan sözcüğün somut etkileşimlerle içinin doldurulmasına pek de imkân verilmemektedir. Çoğunlukla ezbere dayalı olan bu sistemde öğrenenlerin birçok kavramı öğrenemedikleri düşünülmektedir. Bunun nedenlerinden biri olarak birçok kavramın kesin bir sözel tanımının yapılamamış olmasıdır. Oysa yeni kavram öğrenme yöntemi öğrencinin prototiplerden (kavramı en iyi anlatan örnek) hareket ederek bir genellemeye ulaşılmasını sağlamaktadır. Bu yöntemde öğrencinin kavrama dâhil birçok örneği inceleyerek tanımlayıcı nitelikler bulması ve bu yolla genellemeye gitmesi sağlanmaktadır. Öğrenci doğru genellemeye ulaştıktan sonra, kavrama dâhil olmayan örnekler üzerinde ayırt edici nitelikleri bulması ve bu yolla gereğinden fazla genellemeyi önlemesi sağlanmaktadır (MEB 2005).

Hangi öğretim yöntemi kullanılırsa kullanılsın kavram öğrenme, iki aşamada gerçekleşmektedir. İlk aşama kavram oluşturma, ikinci aşama ise kavram kazanmadır. Kavram oluşturma kavramın örneklerinin benzer ve farklı yanlarını algılayarak, benzerliklerinden genelleme yaparak oluşturulmaktadır. Kavram kazanma ise, oluşturulan kavramı uygun kural ve ölçütlerle sınıflara ayırma

işlemidir (Ülgen 2004, 121). Kavram öğrenmede öğrenme süreci ve uygulanan öğretim yöntem ve teknikleri önemli olmakla beraber öğretmenin kavram öğrenme sürecini iyi planlaması gerekmektedir. Bunun yanında öğrencinin durumunu iyi tespit etmiş olması öğrenilecek olan kavramın alanına hâkim olması ve klasik olmayan bir öğrenme ortamının hazırlanmasının uygun olması düşünülmektedir. Öğretmenin, kavramın öğrenilmesi aşamasını planlarken ve düzenlerken kavram öğrenme sürecinin önemli koşulları olan; zaman, bellek süreci, dikkat ve odaklaşma, kavram öğrenme stratejileri, dil, gelişim düzeyi ve uyarıcı sunularını göz önünde bulundurması gerekmektedir.

Öğretmenin, öğrencilerin kavram öğrenmelerine başlamadan önce, öğreteceği kavramı çok iyi analiz etmesi gerekmektedir. Kavram analizi sırasında, kavramın adı, tanımı, örnekleri ve örnek olmayanları ile kavramın kritik özellikleri belirlenmelidir (Erden ve Akman 2007, 201).

Kavram öğrenme esnasında kavramın öğrenmenin tam olarak gerçekleşmemesinin bir takım nedenleri vardır. Bu nedenler; öğrenenin, öğrenilecek kavram ile ilgili ön bilgilerinden, kavram kargaşasından ve öğretim ortamının yetersiz oluşundan kaynaklanabilmektedir (Ülgen 2004, 143-145). Kavramların öğrenilme sürecini zorlaştıran veya öğrenenlerin öğrenmesini engelleyen ana neden kavramların soyut düşünceler olmasından kaynaklanmaktadır. Soyut olan kavramların tüm eğitim düzeylerinde aynı ölçüde öğrenilmesi beklenmemelidir. Çünkü alt öğrenme düzeyinde bulunan öğrenenlerin soyut kavramları öğrenmeleri biraz daha güçtür. Bundan dolayı kavramların somutlaştırılarak öğretilmesi, öğrenilmesi önemli bir durumdur. Kavram öğrenme aşamasında kullanılacak grafik materyaller geliştirilmiştir; Anlam Çözümleme Tabloları (AÇT), Kavram Ağları (KA), Kavram Haritaları (KH) üzerinde durulmaktadır. Anlam Çözümleme Tablosu, iki boyutlu bir tablodur, tablonun bir boyutunda özellikleri çözümlenecek olan varlıklar veya kavramlar yer alır, diğer boyutunda özellikler sıralanmaktadır. Kavram ağları, öğrencilerin izlenimlerini, düşüncelerini yazılı öğretim araçlarındaki kavram ve ilkelerle uyumlu bir biçimde sergileyen bir grafik araçtır. Kavram haritaları, kavram ağlarına benzer grafik araçlardır; ancak, onlardan farklı olarak kavram haritalarında kavramlar arası ilişkiler önermeler veya ilkeler yer almaktadır. Bunun yanında bir konuyla ilgili kavramların isimlerinin genelden özele doğru, birbiriyle ilişkilerine göre şematik

gösterilmesine de denmektedir (MEB 2005). Kavram haritaları, öğrenenler için öğrenilecek temel fikirleri ve bunlar arasındaki ilişkiyi açık hale getirmekte ve önceki bilgilerle yeni bilgiler arasında bağlantılar kurulmasında yardımcı olmaktadır. Ezber yerine anlamlı öğrenmeyi gerçekleştiren kavram haritaları düşünceyi örgütlemeyi sağlamaktadır (Demirel 2009, 155). Kavram haritaları, (a) örümcek, (b) zincir ve (c) hiyerarşik olmak üzere üç şekilde olabilmektedir (Ün Açıkgöz 2008, 114). Ders işleniş esnasında konu öncesi ve sonrasında öğrenme düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılan kavram haritalarının bir takım yararları vardır. Erden ve Akman (2007, 202), bu yararları aşağıdaki gibi özetlemişlerdir;

- 1) Karmaşık konuların öğretilmesinde öğrencilerin kavramlar arasındaki ilişkiyi görmesini sağlar.
- 2) Öğrencilerin sınavlara hazırlanırken konuyu tüm boyutları ile görmesini sağlar.
- 3) Öğrencilerin bilgi eksikliklerini görmesini sağlar.
- 4) Dersin planlanmasını kolaylaştırır.

D. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 3 ve 4'ncü Ünitelerinde Yer Alan Kavramlar

Altıncı sınıf Sosyal Bilgiler Dersi birçok alanla ilgili konuların bir başlık altında toplanmasıyla oluşmuştur. Sosyal Bilgiler dersinde; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset ile hukuk bilimi gibi sosyal bilimler ve insan hakları ve vatandaşlık bilgisi konuları bir araya getirilerek ele alınmaktadır. Bu konular tarih ünitesi, coğrafya ünitesi, insan hakları ve vatandaşlık ünitesi adı altında ele alınmamış, ünitelerde konular çok yönlü olarak bir arada işlenmektedir.

Altıncı sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 3 ve 4. ünite de toplam 60 kavram yer almaktadır. Bu kavramlar Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık Bilgisi başlıkları şeklinde üç grup halinde ve kavramların giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeylerinden hangilerinde verildikleri aşağıdaki tablolarda belirtilmişlerdir;

Tablo I.1Tarih Kavramlarının Hangi Düzeyde İşleneceğine İlişkin Tablo

Kavramlar	Hangi Düzeyde İşlenecekler			Kavramlar	Hangi Düzeyde İşlenecekler		
	Giriş	Geliştirme	Sonuç		Giriş	Geliştirme	Sonuç
Bilim		*		Kronoloji		*	
Çağ	*			Kut	*		
Değişim			*	Kültür		*	
Değer			*	Kültürel Öge		*	
Devlet			*	Sanat		*	
Din			*	Savaş		*	
Fetih	*			Siyasal Güç	*		
Gelenek		*		Tören		*	
Kanıt		*		Uygarlık	*		

Tarih kavramlarının hangi düzeyde işleneceğine ilişkin bilgiler Tablo I.1’de gösterilmiştir. Tarih kavramlarının beş tanesi giriş düzeyinde, dokuz tanesi geliştirme düzeyinde ve dört tanesi de sonuç düzeyinde işlenecektir.

Tablo I.2 Coğrafya Kavramlarının Hangi Düzeyde İşleneceğine İlişkin Tablo

Kavramlar	Hangi Düzeyde İşlenecekler			Kavramlar	Hangi Düzeyde İşlenecekler		
	Giriş	Geliştirme	Sonuç		Giriş	Geliştirme	Sonuç
Bölge		*		Kaynak		*	
Bütçe			*	Meslek			*
Coğrafi Konum		*		Nüfus		*	
Çevre			*	Pazar		*	
Çevre Kirliliği			*	Sermaye		*	
Doğal Ortam			*	Tasarruf		*	
Doğal Kaynaklar		*		Ticaret		*	
Ekonomi			*	Turizm		*	
Ekonomik Faaliyetler			*	Tüketim			*
Girişimci		*		Ulaşım		*	
Göç		*		Üretim			*
İklim			*	Ürün			*
İhracat		*		Yatırım		*	
İthalat		*		Yerleşim			*

Tablo I.2’de coğrafya kavramlarının hangi düzeyde işleneceği gösterilmektedir. Coğrafya kavramlarından giriş düzeyinde işlenmesi gereken kavram bulunmamaktadır. Geliştirme düzeyinde verilmesi gereken on altı kavram, sonuç düzeyinde işlenecek on iki kavram yer almaktadır.

Tablo I.3 Vatandaşlık Kavramlarının Hangi Düzeyde İşleneceğine İlişkin Tablo

Kavramlar	Hangi Düzeyde İşlenecekler			Kavramlar	Hangi Düzeyde İşlenecekler		
	Giriş	Geliştirme	Sonuç		Giriş	Geliştirme	Sonuç
Bağımsızlık		*		Milli Egemenlik		*	
Dayanışma			*	Milli Kültür		*	
Demokrasi			*	Özgürlük	*		
Dil			*	Sorumluluk		*	
Egemenlik			*	Vatan		*	
Kurum		*		Vergi		*	
Millet		*		Yönetim			*

Altıncı sınıfta Sosyal Bilgiler Dersi 3 ve 4. ünitesinde işlenmesi gereken vatandaşlık kavramlarının hangi düzeyde işleneceğine ilişkin bilgiler Tablo I.3’de verilmiştir. Bu kavramların bir tanesi giriş düzeyinde, sekiz tanesi geliştirme düzeyinde, beş tanesi de sonuç düzeyinde işlenmesi gerekmektedir.

1. Problem

2005-2006 eğitim öğretim yılında yapılandırmacı eğitim temel alınarak yeni eğitim programı uygulanmaya başlanmıştır. Bu çalışmada ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının” 3 ve 4. ünitesinde yer alan Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi alanları ile ilgili 60 kavramın öğrenilme düzeylerini belirlemek hedeflenmiştir. Bununla birlikte seçilmiş bazı değişkenlerin bu kavramların öğrenilme seviyesine olan etkisini araştırmak amaçlanmıştır. Bu çalışmada kullanılacak değişkenler aile ikamet yeri, anne ve baba mesleği, anne ve baba eğitim durumu, cinsiyet ve sınıf mevcudu olarak belirlenmiştir.

Kavramların istenilen düzeyde öğrenilmesi hedeflenen kazanımlara ulaşılması ve uygulanan yapılandırmacı öğretim temelli sınıf etkinliklerin tamamlanabilmesi açısından önemlidir. Heterojen sınıf ortamlarında ve farklı yerlerde öğrenim gören öğrenenlerin bu kavramları öğrenmeleri açısından bir farklılığın olup olmadığını belirlemek programın geliştirilmesi aşamasında göz önünde bulundurulması gereken faktörlerden biridir. Çalışmada böyle bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır.

2. Alt Problemler

İlköğretim altıncı sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının 3 ve 4'ncü ünitesinde bulunan Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi alanları ile ilgili kavramların;

- a) Öğrenilme düzeyleri nedir?
- b) Öğrenilme düzeyleri, aile ikamet yerine göre herhangi bir farklılık göstermekte midir?
- c) Öğrenilme düzeyleri, anne ve baba mesleğine göre herhangi bir farklılık göstermekte midir?
- d) Öğrenilme düzeyleri, anne ve babanın eğitim durumuna göre herhangi bir farklılık göstermekte midir?
- e) Öğrenilme düzeyleri, cinsiyete göre herhangi bir farklılık göstermekte midir?
- f) Öğrenilme düzeyleri, sınıf mevcuduna göre herhangi bir farklılık göstermekte midir?

3. Araştırmanın Önemi:

Kavramlara hangi düzeyde ulaşıldığının bilinmesi, farklı sosyo ekonomik ve çevresel ortamlarda kavramların öğrenilmesi bakımından uygulanan programın ne ölçüde başarılı olduğunu belirlemek bakımından önemlidir. Bunun bilinmesi, programın geliştirilmesi sürecinde de ilgililere katkı sağlayacaktır.

II. YÖNTEM

A. Araştırmanın Yöntemi:

Araştırmada betimsel istatistik yöntemi kullanılmıştır. Betimsel istatistik, bir değişkene ilişkin sayısal değerlerin toplanması, betimlenmesi ve sunulmasına olanak sağlayan istatistiksel işlemlerdir (Büyüköztürk 2008, 5). Kişisel bilgi formu ve ilköğretim altıncı sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 3 ve 4. ünitedeki kavramların öğrenilme düzeyine ilişkin kavram başarı testi ile öğrencilerin bu kavramları öğrenmelerinde; ailelerinin ikamet ettikleri yerleşim yerinin, anne ve baba eğitim durumlarının, anne ve baba mesleğinin, cinsiyetlerinin ve sınıf mevcutlarının etkili olup olmadıklarını betimlemek ve açıklamak için kullanılacaktır. Ayrıca, karşılaştırma yapmak için ilgili literatür taranmış ve yapılmış benzer araştırma sonuçları ile karşılaştırılmıştır.

B. Sayıtlar

- 1) Araştırmanın yapılacağı altıncı sınıflarda Sosyal Bilgiler Dersinin programa uygun bir şekilde işlendiği;
- 2) Öğrencilerin uygulanan kavram başarı testine verdikleri cevapların kavramların öğrenilme düzeylerinin göstergesi olduğu varsayılmıştır.

C. Sınırlılıklar

Araştırma:

1. Çalışma Erzincan İl merkezi ve bağlı beldeler ile ilçe merkezlerinde bulunan ilköğretim okullarının altıncı sınıflarında öğrenim gören 778 öğrenci,
2. İlköğretim okulu altıncı sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının 3 ve 4. ünitesinde yer alan 60 kavram ile sınırlıdır.

D. Evren ve Örneklem

Erzincan İl merkezi ve bağlı belde ve ilçe merkezi ilköğretim okulları araştırma evrenimizi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, Erzincan İli merkez okulları, merkeze bağlı belde okulları ve ilçe okullarıdır. İl merkezinde bulunan okullar belirlenirken örnekleme denge sağlayabilmek için üst, orta ve alt

sosyo ekonomik çevreye sahip okullar tercih edilmiştir. Merkeze bağlı belde okulları konumları ve durumları birbirine benzer olmaları dolayısıyla rasgele seçilmişlerdir. İlçe merkezinde tercih edilen okullar hem gündüzlü ilköğretim okullarından hem de köylerde ilköğretim okullarının ikinci kademelerinin bulunmaması nedeniyle bu öğrencilerin yatılı olarak öğrenim gördükleri yatılı ilköğretim bölge okullarından seçilmişlerdir.

Tablo II.1 Çalışmaya Katılan Öğrencilerle İlgili Betimleyici İstatistikler

Değişkenler	Frekans	Yüzde
Cinsiyet		
Erkek	405	52.6
Kız	365	47.4
Toplam	770	100
Ailenin ikamet yeri		
İl merkezi	332	42.7
İlçe Merkezi	118	15.2
Belde	146	18.8
Köy	182	23.4
Toplam	778	100

Çalışmaya katılan öğrencilerle ilgili betimleyici istatistikler Tablo II.1’de gösterilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerden 405 tanesi erkek, 365 tanesi kız öğrencidir. Çalışmaya 778 öğrenci katılmış olmasına rağmen 8 öğrenci kişisel bilgi formunda cinsiyet değişkeni ile alakalı bölümde işaretleme yapmamıştır. Çalışma grubundaki öğrencilerin ailelerinin 332’si il merkezinde, 118’i ilçe merkezinde, 146’sı beldede ve 182’si köyde ikamet etmektedir.

E. Veri Toplama Araçları

Altıncı sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi 3 ve 4. ünitesinde yer alan 60 kavramın belirtilen değişkenlere göre öğrenilme düzeylerinin belirlenmesi için 60 soru ve her soru için 4 seçenekten oluşan başarı testi oluşturulmuştur. Uzman görüşü de alınarak oluşturulan başarı testi örnek gruplarda pilot uygulama yapılarak geliştirilmiştir. Örnek gruplarla yapılan ilk uygulamada soruların madde analizleri yapılmıştır. Madde analizi çerçevesinde soruların güçlük derecesi (p) ve ayırt edicilik (r) indeksleri hesaplanmıştır. Düşük ayırt edicilik indeksine sahip olan maddeler ve iyi işlenemeyen seçenekler yeniden düzenlenmiştir.

Madde güçlük derecesi 0 ile 1 arasında bir değer almaktadır. Madde güçlük derecesi, doğru cevap sayısının tüm cevaplayıcılar sayısına oranı, kısaca doğru

cevap yüzdesi olarak tanımlanmaktadır. Bir maddeyi, cevaplayıcıların büyük bir kısmı doğru cevaplamışsa bu madde kolay, yani güçlük derecesi düşük bir maddedir. Böyle bir madde için hesaplanan güçlük derecesi bire yaklaşmaktadır. Öte yandan, tüm cevaplayıcıların çok az bir kısmının doğru cevapladığı bir madde, zor bir maddedir. Böyle bir madde için hesaplanan güçlük göstergesi sıfıra yaklaşır. Madde güçlük derecesi hesaplanırken maddeyi doğru cevaplayanların sayısı tüm cevaplayıcıların sayısına bölünerek bulunmaktadır (Özçelik 2010, 179; Kutlu 2008, 139-142).

Madde ayırt edicilik indeksi -1 ile 1 arasında bir değer almaktadır. Eksi değer ayırt ediciliğin negatif yönde olduğuna, sorunun bilenle bilmeyeni negatif yönde ayırt ettiğine işaret etmektedir. Sıfıra yakın değerler ise maddenin bilenle bilmeyeni yeterince ayırt edemediğini göstermektedir. Güçlük derecesi çok yüksek ve çok düşük olan, yani çok kolay ve çok zor olan soruların ayırt edicilik indeksleri de çok yüksek olmaz. Maddenin ayırt edicilik indeksi hesaplanırken cevap kâğıtları, en yüksek ham puandan en düşük ham puana doğru, puan sırasına konmaktadır. Bu sıralamadan sonra cevap kâğıtlarının en yüksek puanlı kâğıttan itibaren yüzde yirmi yedisi alınmaktadır. Bu kâğıtlar üst grup kâğıtlardır. En düşük kâğıttan itibaren de aynı sayıda cevap kâğıdı ayrılır. Bunlarda alt grup kâğıtlardır. Üst ve alt gruplar belirlendikten sonra maddeyi doğru cevaplandıranların sayısının üst grupta daha büyük olması beklenmektedir. Maddeyi üst grupta doğru cevaplandıranların sayısı ile alt grupta doğru cevaplandıranların sayısı arasındaki fark ne kadar büyük ise, madde o kadar ayırıcıdır. Madde ayırt edicilik indeksi hesaplanırken; üst grupta soruya cevap verenlerin sayısından alt grupta soruya cevap verenlerin sayısı arasındaki farkın üst gruptaki toplam öğrenci sayısına bölünmesiyle bulunur (Turgut 1983, 263-264; Kutlu 2008, 142-144; Özçelik 2010, 180-182).

İlk uygulamada 69 altıncı sınıf ilköğretim öğrencisine yapılan pilot çalışmadan sonra yapılan madde analizinin sonucunda madde ayırt edicilik indeksi düşük bulunan 27 kavrama ilişkin sorular yeniden düzenlenmiştir. Yeniden düzenlenen soruların ilgili olduğu kavramlar şunlardır: bağımsızlık, bölge, coğrafi konum, değişim, din, egemenlik, ekonomi, gelenek, göç, kaynak, kanıt, kut, millet, özgürlük, pazar, sanat, ticaret, uygarlık, üretim, yönetim, doğal ortam, dil, sermaye, turizm, ulaşım, girişimci ve milli egemenliktir. Düzenlenen

sorular yeni bir örnek grupta uygulanmıştır. İkinci uygulamada 58 altıncı sınıf ilköğretim öğrencisine ulaşılmıştır. Uygulama sonucunda soruların madde analizleri yapılmıştır. Madde analizleri sonucunda 15 kavramla ilgili soruların ayırt ediciliğinin düşük olduğu belirlenmiştir. Yeniden düzenlenen kavramlar; coğrafi konum, değişim, egemenlik, göç, kaynak, kut, millet, özgürlük, sanat, uygarlık, üretim, doğal ortam, dil, girişimci ve milli egemenlik kavramlarıdır. Üçüncü uygulamada 40 öğrenciye ulaşılmıştır. Üçüncü uygulama sonucunda hatalı olduğu belirlenen sorular yeniden düzenlenerek dördüncü uygulama yapılmıştır. Dördüncü pilot uygulama 44 öğrenci ile uygulanmıştır. Uygulama sonucunda sorulara ilişkin madde analizlerinde 9 kavrama ait soruların yeniden düzenlenmesi gerektiği görülmüştür. Coğrafi konum, değişim, kaynak, özgürlük, sanat, uygarlık, üretim, dil ve girişimci kavramlarının düzenlenmesi yapılmıştır. Düzenleme yapıldıktan sonra asıl uygulamaya geçmeden önce bu soruları Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin incelemeleri sağlanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin incelemeleri sonucunda onayları da alınmasının ardından asıl uygulamanın yapılması için hazır hale getirilmişlerdir. Sorular son halini aldıktan sonra iki bölümden oluşan kavram başarı testi belirlenen okullarda uygulanmıştır.

F. İstatistiksel İşlemler

Araştırma sorularını cevaplandırmak için yüzde ve frekans dağılımlarının yanı sıra çeşitli istatistiksel teknikler kullanılmıştır. İki grup ortalamasını karşılaştırmak için bağımsız t-testinden yararlanılmış, verilerin t-testini karşılamaması durumunda ise t-testinin non-parametrik alternatifi olan Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. İki'den fazla gruba ait karşılaştırmalarda ise one way ANOVA testinden yararlanılmış (Altunışık, Çoşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım 2007, 331; Büyükkaragöz 2008, 71), anlamlı fark bulunan durumlarda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için LSD testinden yararlanılmıştır.

III. BULGULAR

A. Kavramların Öğrenilme Düzeylerine İlişkin Bulgular

İlköğretim altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının 3 ve 4'ncü ünitesinde bulunan Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi alanları ile ilgili kavramların öğrenilme düzeylerinin ne olduğuna ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir. Kavramların kazanılma düzeylerine ilişkin frekans ve yüzdeleri tablolarda verilmiştir. Kavramlarla ilgili hazırlanan soruların madde gücü (p) ve madde ayırt edicilik indeksleri (r) tabloların altında belirtilmiştir. Sorulara ait madde ayırt edicilik indeksleri pilot çalışmalarla birlikte son uygulamada belirlenen en yüksek ayırt edicilik indeksleri verilmiştir. Soruların madde güçlük dereceleri asıl uygulama sonucunda hesaplanan madde güçlük dereceleri.

Tablo III.1 Öğrencilerin Bağımsızlık Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

1) Bir milletin egemenlik haklarının başkasının elinde olmama durumuna ne denir?									
A) bağımsızlık		B) demokrasi		C) özerklik		D) yarı demokrasi		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
444	57,1	188	24,1	93	12	45	5,8	8	1

r: 0,33 p: 0,57

Araştırmada yer alan bağımsızlık kavramının öğrenilme düzeyinin ölçüldüğü 1.soruya ilişkin bulgular Tablo III.1'de verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılanların %57.1'i kavramı kazanmış.

Tablo III.2 Öğrencilerin Bölge Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

2) Aşağıdakilerden hangisi bölgenin tanımıdır?									
A) Bir ülkenin yönetim birimlerinden her biri		B) Düz, açık ve geniş yer, meydan, saha		C) Sınırları içinde benzerlik gösteren geniş alan		D) Yeryüzü şekli		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
55	7,1	156	20,1	378	48,6	177	22,8	12	1,4

r: 0,44 p: 0,49

Araştırmada yer alan 2. soru, bölge kavramının öğrenilme düzeyini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır ve bu soruya ilişkin bulgular Tablo III.2'de bulunmaktadır. Soruda bölge kavramının tanımının seçeneklerden bulunması istenmiştir ve kavramın tanımı C seçeneğinde verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %48,6'sının bu kavrama ulaşmış olduğu belirlenmiştir. Kavrama

ulaşamamış öğrencilerin oranı ise %51.4'dür. Araştırmaya katılanların büyük bir oranının kavrama ulaşamamış oldukları belirlenmiştir.

Tablo III.3 Öğrencilerin Egemenlik Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

3) Millet'in ve onun hukuki kişiliği olan devletin çeşitli yetkileri vardır. Bu yetkiler hükümlerlik ve hâkimiyet olarak da bilinir. Hükümlerlik ve hâkimiyet olarak da bilinen kavram aşağıdakilerden hangisidir?									
A) bağımsızlık		B) milliyetçilik		C) egemenlik		D) serbesti		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
109	14	266	34,1	283	36,4	69	8,9	51	6,6

r: 0,40 p: 0,36

Tablo III.3'de egemenlik kavramı ile ilgili bulgular yer almaktadır. Soru kökünde egemenlik kavramının tanımı verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden egemenlik kavramına ulaşanların oranı %36.4'dür. Kavrama ulaşamayanların oranı %63.6 olarak belirlenmiştir. Doğru olmayan seçeneklerin oranlarının bu kadar yüksek olmasının nedeni olarak eksik ve yanlış bilgileri nedeniyle tanıtımda yer alan ifadelerden çağrışım yapan seçeneği işaretledikleri düşünülmüştür.

Tablo III.4 Öğrencilerin Bilim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

4) İnsanların daha iyi hayat şartlarına kavuşmasına, var olmayan şeylerin bulunmasına ve yeni şeyler öğrenmesine ön ayak olan genellemeler vardır. İnsanların hayat koşullarını iyileştirmek için yapılan bu çalışmaların bütününe ne denir?									
A) bilgi		B) bilim		C) deney		D) ilgi		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
140	18	379	48.7	124	15.9	105	13.5	30	3.9

r: 0,26 p: 0,49

Araştırmada yer alan Tarih kavramlarından biri olan bilim kavramının öğrenilme düzeyinin ölçüldüğü 4. soruya ilişkin bulgular Tablo III.4'de verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılanların %48.7'si kavramı kazanmıştır, öğrencilerin % 51.3'ü kavramı kazanamamışlardır.

Tablo III.5 Öğrencilerin Fetih Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

5) Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde fetih kavramının anlamı verilmiştir?									
A) anlaşma yapma		B) mücadele		C) savaş		D) savaşarak alma		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
54	6.9	122	15.7	115	14.8	470	60.4	17	2.2

r: 0,50 p: 0,60

Araştırmada yer alan 5. soru, fetih kavramının öğrenilme düzeyini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır ve bu soruya ilişkin bulgular Tablo III.5’de bulunmaktadır. Soruda fetih kavramının anlamı seçeneklerden bulunması istenmiştir ve kavramın anlamı D seçeneğinde verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %60.4’ünün bu kavrama ulaşmış olduğu belirlenmiştir. Kavrama ulaşmamış öğrencilerin oranı ise %39.6’dır. Araştırmaya katılanların büyük bir oranının kavrama ulaşmış oldukları belirlenmiştir.

Tablo III.6 Öğrencilerin Kaynak Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

6) Yeraltında bulunan sular uygun bir çıkış yolu bularak yeryüzüne çıkarlar. Bir suyun yeryüzüne çıktığı yere ne denir?									
A) çeşme		B) oluk		C) kaynak		D) maden		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
89	11,4	73	9,4	504	64,8	99	12,7	13	1,7

r: 0,50 p: 0,65

Araştırmada yer alan kaynak kavramının öğrenilme düzeyini belirlemeye yönelik soruya ait bulgular Tablo III.6’da bulunmaktadır. Soru kökünde tanımı verilen kaynak kavramına ulaşanların oranı %64,8’dir. Kaynak kavramına ulaşamayanların oranı ise %35,2’dir.

Tablo III.7 Öğrencilerin Göç Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

7) Ekonomik, toplumsal, siyasi nedenlerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitmesine ne denir?									
A) taşınma		B) nakil		C) tayin		D) göç		Boş	
f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
79	10,2	32	4,1	162	20,8	499	64,1	6	0,8

r: 0,50 p: 0,64

Tablo III.7’de göç kavramı ile ilgili bulgular yer almaktadır. Soru kökünde göç kavramının tanımı verilmiştir ve bu tanımın ait olduğu kavramın bulunması istenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden göç kavramına ulaşanların oranı

%64,1'dir. Kavrama ulaşamayanların oranı %35,9 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin % 0,8'i ise bu soruyu boş bırakarak bu tanımın hangi kavrama ait olduğunu bilmediklerini göstermişlerdir.

Tablo III.8 Öğrencilerin Coğrafi Konum Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

8) Herhangi bir noktanın dünya üzerinde kapladığı alana ne denir?									
A) coğrafi konum		B) matematiksel konum		C) özel konum		D) siyasi konum		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
416	53,5	188	24,2	106	13,6	53	6,8	15	1,9

r: 0,38 p: 0,54

Coğrafi konum kavramına ait bulgular Tablo III.8'de yer almaktadır. 8. soruda kavramı tanıttıcı ifadeler verilmiş ve kavramın bulunması istenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %53,5'inin bu kavramı kazandıklarını ancak %46,5'inin kavramı kazanamadığını tablodan görebiliyoruz.

Tablo III.9 Öğrencilerin Çağ Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

9) Kendine özgü bir özellik taşıyan zaman parçasına, döneme ve devire ne denir?									
A) asır		B) çağ		C) vakit		D) yüzyıl		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
92	11.8	435	55.9	150	19.3	89	11.4	12	1.6

r: 0,40 p: 0,56

Tablo III.9'da çağ kavramı ile ilgili bulgular yer almaktadır. Soru kökünde çağ kavramının tanımı verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden çağ kavramına ulaşanların oranı %55.9'dur. Kavrama ulaşamayanların oranı % 44.1 olarak belirlenmiştir.

Tablo III.10 Öğrencilerin Kültür Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

10) Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserleri vardır. Bu tür eserlerin bütününe ne ad verilir?									
A) eser		B) gelenek		C) kültür		D) yönetim		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
160	20.3	135	17.1	438	56.3	39	5	10	1.3

r: 0, 38 p: 0,56

Kültür kavramı ile ilgili soru 10. sorudur ve bu soru ile ilgili bulgular Tablo III.10'da görülmektedir. 10. soruda tanım verilmiştir ve bu tanımın hangi kavrama ait olduğunun bulunması istenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %

56,3'ünün kültür kavramını kazandıkları tabloda görülmektedir. Fakat araştırmaya katılan öğrencilerin % 43.7'ü bu kavramı kazanamamışlardır.

Tablo III.11 Öğrencilerin Demokrasi Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

11) Bazı yönetim biçimleri halkın egemenliğine dayanır. Halkın egemenliğine dayanan yönetim biçimine ne denir?									
A) bağımsızlık		B) demokrasi		C) egemenlik		D)özgürlük		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
84	10,8	499	64,1	115	14,8	72	9,3	8	1

r: 0,45 p: 0,64

Araştırmada yer alan demokrasi kavramının öğrenilme düzeyini belirlemeye yönelik soruya ait bulgular Tablo III.11'de bulunmaktadır. Tanımı verilen demokrasi kavramına ulaşanların oranı %64,1'dir. Demokrasi kavramına ulaşamayanların oranı ise %35,9'dur.

Tablo III.12 Öğrencilerin Değişim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

12) Bir zaman dilimi içinde insanlarda veya toplumlarda farklılaşmalar meydana gelir. Zaman içinde meydana gelen bu farklılaşmaların bütününe ne denir?									
A) değişim		B) mübadele		C) ilerleme		D) yenileşme		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
369	47.4	88	11.3	139	17.9	160	20.6	22	2.8

r: 0,53 p: 0,47

Araştırmada yer alan değişim kavramı ile ilgili 12. soruya ait bulgular tablo III.12'de yer almaktadır. Tabloya baktığımızda değişim kavramına ulaşanların oranı %47.4'tür. Düşük olan bu oranın yanında değişim kavramını kazanmayanların oranı yüksek çıkmıştır, bu oran %52.6'dır.

Tablo III.13 Öğrencilerin Doğal Kaynak Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

13) İnsanın yaşam çevresinde bulunan ve gereksinmelerini giderecek bir şekilde kullanılabilen bazı varlıklar vardır. Tabiatta mevcut olan ve insanların mücadelesi ile oluşmayan hammaddeler şeklinde tanımlanan bu kavram aşağıdakilerden hangisidir?									
A) doğa		B) doğal kaynak		C) doğal ortam		D) kaynak		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
130	16,7	371	47,7	160	20,6	103	13,2	14	1,8

r: 0,39 p: 0,58

Tablo III.13'de doğal kaynak kavramına ait bulgular yer almaktadır. Doğal kaynak kavramının tanımı 13. soruda verilmiş ve kavramın bulunması istenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %47,7'sinin bu kavramı kazandıklarını ancak %52,3'ünün kavramı kazanamadığını tablodan görebiliyoruz.

Tablo III.14 Öğrencilerin Kültür Öğeleri Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

14) Hukuk, bilgi, ahlak, din ve töre manevi kültür öğeleri olarak sayılır. Aşağıdakilerden hangisi manevi kültür öğelerinden değildir ?									
A) düşünce biçimleri		B) inançlar		C) gelenekler		D) mimari eserler		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
247	31.7	108	13.9	94	12.1	313	40.2	16	2.1

r: 0, 33

p: 0, 40

Tablo III.14'de araştırmanın 14. sorusuna ait bulgular yer almaktadır. 14. soru öğrencilerin kültür öğeleri kavramına ulaşmış olup ulaşmadıklarını belirlemek amacıyla hazırlanmış bir sorudur. Tabloda yer alan bulgulara baktığımızda kültür öğeleri kavramına ulaşanların oranının % 40.2 gibi düşük bir oran olduğunu görüyoruz. Bunun nedeni olarak da öğrencilerin örnekleri verilen manevi kültür öğeleri ile seçeneklerde verilen kültür öğeleri arasında ilişki kuramamış olabilecekleri veya iki kısımda incelenen kültür öğelerinin farkını bilmedikleri için bu ayrımı yapamadıklarını söyleyebiliriz. Kavramı kazanamayan öğrencilerin oranı ise %59.8'dir.

Tablo III.15 Öğrencilerin Ekonomik Faaliyetler Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

15) İnsanların geçimlerini sağlamak için gerçekleştirdikleri faaliyetler vardır. Bu faaliyetler tarım, sanayi ve hizmet sektörü şeklinde üç ana gruba ayrılır. Bu faaliyetlerin tamamına verilen ad nedir?									
A) doğal faaliyetler		B) ekonomik faaliyetler		C) tarımsal faaliyetler		D) sanayi faaliyetleri		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
83	10,7	499	64,1	115	14,8	64	8,2	17	2,2

r: 0, 40

p: 0,64

Araştırmada yer alan ekonomik faaliyetler kavramının öğrenilme düzeyini belirlemeye yönelik soruya ait bulgular Tablo III.15'de bulunmaktadır. Soru kökünde tanımı verilen ekonomik faaliyetler kavramına ulaşanların oranı %64,1'dir. Ekonomik faaliyetler kavramına ulaşamayanların oranı ise %35,9'dur.

Tablo III.16 Öğrencilerin Siyasi Güç Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

16) Bir devletin milli hedeflerine erişmek, erişilenleri koruyup geliştirmek amacıyla kullandığı bir takım politik kuvvetleri vardır. Milli menfaat sağlamak amacıyla kullanılan politik kuvvetlerin tamamına ne denir?									
A) askeri güç		B) ekonomik güç		C) siyasi güç		D) sosyal güç		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
273	35.1	122	15.7	240	30.8	121	15.6	22	2.8

r: 0, 63 p: 0,31

Siyasi güç kavramının öğrenilme düzeyine ilişkin bulgular Tablo III.16’da bulunmaktadır. Tabloya baktığımızda siyasi güç kavramını kazananların oranının %30.8 olduğunu görüyoruz. Ulaşma düzeyi düşük olan bu oranın yanında bu kavrama ulaşamayanların oranı bir hayli yüksektir; %69.2’dir. Bu oranın bu kadar yüksek olmasının yanında enteresan bir taraf daha vardır; istenilen kavramın dışındakilerden olan askeri güç kavramını işaretleyenlerin oranı %35.1 ile doğru kavrama ulaşanların oranından yüksektir. Bunun nedeni olarak da tanımda yer alan politik kuvvetler ifadesinde yer alan kuvvetten kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü siyasi güç kavramının ne olduğunu bilmeyen bir öğrenci tanımda yer alan bir ifadeden yola çıkarak yanlış kavrama varabilir tıpkı burada olduğu gibi, öğrencilere kuvvet ifadesi askeri güç ifadesini çağrıştırmıştır ve büyük bölüm bunu işaretlemiştir.

Tablo III.17 Öğrencilerin Devlet Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

17) Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu hukuki birlikler vardır. Bu hukuki birliklere ne denir?									
A) devlet		B) birlik		C) şehir		D) bölge		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
483	62.1	119	15.3	65	8.4	93	12	18	2.2

r: 0,39 p: 0,62

Araştırmada yer alan devlet kavramına ilişkin soru, 17 numaralı sorudur ve bu soruya ait bulgularda Tablo III.17’de bulunmaktadır. Tabloya baktığımızda kavrama ulaşanların oranının %62.1 olduğunu görüyoruz. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bölümünün bu kavramı kazandıkları söylenebilir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 37.9’u ise bu kavrama ulaşamamıştır.

Tablo III.18 Öğrencilerin Savaş Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

18)Devletler bazen olumlu devam eden ilişkilerini keserek silahlı mücadeleye girebilirler. Devletlerin karşılıklı olarak giriştikleri bu silahlı mücadeleye ne denir?									
A) görüşme		B) kavga		C) münakaşa		D) savaş		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
31	4	50	6.4	105	13	588	75.6	8	1

r: 0, 61 p: 0,76

Tablo III.18’de savaş kavramına ait bulgular yer almaktadır. Soruda savaş kavramının tanımı verilmiş ve kavramın ne olduğu sorulmuştur. Kavrama ulaşanların oranı %75.6 olarak belirlenmiştir. Bu oran yüksek bir orandır ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun savaş kavramını kazandıklarını söyleyebiliriz. Araştırmaya katılanların öğrencilerin %24.4’ü savaş kavramına ulaşamamıştır.

Tablo III.19 Öğrencilerin Din Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

19) Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren bir takım evrensel yapılar vardır. İnanmayı sistemleştiren bu evrensel yapıya ne denir?									
A) din		B) ilahiyat		C) iman		D) inanma		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
411	52.8	103	13.2	134	17.2	115	14.8	15	2

r: 0, 27 p: 0,53

Yapılan araştırmada din kavramının öğrenilme düzeyini belirlemeye yönelik sorulan soruya ilişkin bulgular Tablo III.19’da verilmiştir. Din kavramına ulaşmaya yönelik hazırlanan soru araştırmanın 19. sorusudur. Tablodan görüldüğü üzere din kavramına ulaşanların oranı %52,8’dir. Bu öğrenciler yukarıda verilen tanımın din kavramına ait olduğunu bilmektedirler ancak araştırmaya katılanların%47.2’si kavrama ulaşamamışlardır. Burada yapılan hatanın daha doğrusu din kavramına ulaşamamalarının nedeni olarak kavram yanlışlığı olduğu söylenebilir çünkü bireyler din, iman ve inanmanın aynı şeyler olduğunu düşünmektedir ve bu ifadeleri aynı şeyi ifade ediyormuş gibi kullanmaktadırlar. İlahiyatı düşünmelerinin nedeni olarak da soruda bulunan evrensel yapı ifadesinde yer alan yapı kavramının kurumu çağrıştırdığı düşünülerek hata yapıldığı sonucuna varılmıştır.

Tablo III.20 Öğrencilerin Gelenek Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

20) Bir toplumda veya bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar vardır. Yaptırım gücü olan bu kültürel alışkanlıklara ne ad verilir?									
A) kural		B) gelenek		C) kanun		D) yasa		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
70	9	471	60.5	116	14.9	96	12.4	25	3.2

r: 0,53 p: 0,61

Tablo III.20'de araştırmanın gelenek kavramına ait 20. soruya ilişkin bulgular yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %60,5'i gelenek kavramına ulaşmış, %39,5'i ise bu kavrama ulaşamamıştır. Bu çalışmaya katılan ve gelenek kavramının tanımını bilmeyen öğrencilerin yaptırım gücü olan ifadesinden yola çıkarak yaşamlarında yaptırım gücü olan kavramların bulunduğu seçenekleri işaretledikleri sonucuna varılmıştır.

Tablo III.21 Öğrencilerin İthalat Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

21) Bir ülke, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla başka bir ülkeden mal getirir veya satın alır. Başka bir ülkeden mal satın almaya ne denir?									
A) ihracat		B) ithalat		C) satış		D) ticaret		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
157	20,2	488	62,7	42	5,4	87	11,2	4	0,5

r: 0,44 p: 0,63

21. soruda yer alan ithalat kavramı ile ilgili bulgular Tablo III.21'de yer almaktadır. Tabloya baktığımızda ithalat kavramına ulaşanların oranı %62.7'dir. İthalat kavramını kazanmayanların oranı ise %37.3'dür.

Tablo III.22 Öğrencilerin Uygarlık Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

22) Bir ülkenin, bir toplumun, maddi ve manevi varlıklarının, fikir, sanat çalışmalarının nitelikleri olarak bilinen kavram aşağıdakilerden hangisi değildir?									
A) ilerleme		B) medeniyet		C) uygarlık		D) medenilik		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
178	22.9	131	16.8	304	39.1	132	17	33	4.2

r: 0,36 p: 0,23

Araştırmada yer alan 22. soru, uygarlık kavramının öğrenilme düzeyini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır ve bu soruya ilişkin bulgular Tablo III.22'de bulunmaktadır. Soruda uygarlık kavramının tanımı verilmiş ve seçeneklerde de uygarlık kavramı ile eş anlamlı iki kavram verilerek bu tanıma ait olmayan kavramın bulunması istenmiştir. Tanımı karşılamayan kavramın bulunduğu

seçenek A seçeneğidir. Tanımı karşılamayan ilerleme kavramını işaretleyenlerin oranı %22.9 gibi çok düşük bir orandır. Soru kökünde olumsuz ifadenin bulunması bu kavrama ulaşanların oranını düşürmüş olabileceği düşünülmektedir. Bunu yanında bu kavrama ulaşılamamasının nedeni olarak kavramın soyut olması öğrencilere bu kavram kazandırılırken yeteri oranda örneklendirilemediği veya kavramın doğru şekilde hissettirilmediği düşünülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %77,1'i kavrama ulaşamamışlardır. Bu kavrama ulaşma oranı oldukça düşüktür.

Tablo III.23 Öğrencilerin Ekonomi Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

23) İnsanların yaşayabilmek için üretmeye ve ürettiklerini de bölüşmeye ihtiyaçları vardır. Üretim, bölüşüm ve tüketim konuları ile ilgili yapılan faaliyetlerin bütününe ne denir?									
A) ekonomi		B) fayda		C) dayanışma		D) yardımlaşma		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
229	29,4	70	9	187	24	273	35,1	19	2,5

r: 0, 39

p: 0,29

Tablo III.23'de ekonomi kavramı ile ilgili bulgular yer almaktadır. Soru kökünde ekonomi kavramının tanımı verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden ekonomi kavramına ulaşanların oranı %29.4'dür. Kavrama ulaşamayanların oranı %70.5 olarak belirlenmiştir. Doğru olmayan seçeneklerin oranlarının bu kadar yüksek olmasının nedeni olarak eksik ve yanlış bilgileri nedeniyle tanımda yer alan ifadelerden çağrışım yapan seçeneği işaretledikleri düşünülmüştür.

Tablo III.24 Öğrencilerin Ticaret Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

24) İnsanlar ihtiyaç fazlası olarak ürettikleri malları satıp gelir elde ederler. Bu gelir ile diğer bazı ihtiyaçlarını karşılama yoluna giderler. Aşağıdaki kavramlardan hangisi bu ilişkilerin tümünü daha iyi ifade etmektedir?									
A) alım		B) getiri		C) satış		D) ticaret		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
58	7,5	67	8,6	138	17,7	497	63,9	18	2,3

r: 0, 33

p: 0, 64

Araştırmada yer alan ticaret kavramının öğrenilme düzeyini belirlemeye yönelik soruya ait bulgular Tablo III.24'de bulunmaktadır. Soru kökünde tanımlanan ticaret kavramına ulaşanların oranı %63,9'dur. Ticaret kavramına ulaşamayanların oranı ise %35,6'dır.

Tablo III.25 Öğrencilerin Tören Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

25) Bir toplulukta, üyelerin belli bir olayı, kişiyi veya değeri ayırt edip sembolleştirmesi, bunların anlam ve öneminin güçlendirilmesi amacıyla bir takım merasimler düzenlenir. Düzenlenen bu tür merasimlere ne denir?									
A) düğün		B) eğlence		C)şölen		D) tören		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
109	14	113	14.5	112	14.4	426	54.8	18	2.3

r: 0, 45 p: 0, 55

Öğrencilerin tören kavramını öğrenme düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanan 25. soruya ait bulgular Tablo III.25'de bulunmaktadır. Tabloya baktığımızda tören kavramına ulaşanların oranının %54,8 olduğunu görüyoruz. Merasim düzenleme olarak ifade edilen tören kavramını tam olarak bilmeyen ancak tanımdan kavrama ulaşmaya çalışan öğrenciler için kavram karmaşasına neden olabilir. Çünkü merasim denilince öğrencinin kavram yanılgılarından dolayı diğer seçeneklerdeki kavramlarda aklına gelebileceğini tablodaki sonuçlardan rahatlıkla görebiliyoruz. Araştırmaya katılan öğrencilerin %45,2'si tören kavramına ulaşamamıştır.

Tablo III.26 Öğrencilerin Kanıt Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

26) Bir şeyin doğruluğunu, gerçekliğini belirlemek amacıyla bit takım belgeler kullanılır. Gerçeği ortaya çıkarmak için kullanılan belgeye ne denir?									
A) alıntı		B) kanıt		C) kalıntı		D) iz		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
46	5.9	588	75.6	68	8.7	71	9.1	5	0.7

r: 0, 33 p: 0,76

Tablo III.26'da kanıt kavramına ait bulgular yer almaktadır. 26. soruda kavramı tanıtıcı ifadeler verilmiş ve kavramın bulunması istenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %75,6'sının bu kavramı kazandıklarını ancak %24,4'ünün kavramı kazanamadığını tablodan görebiliyoruz.

Tablo III.27 Öğrencilerin Üretim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

27) Belirli faaliyet ve işlemler sonucu yeni bir mal veya hizmet meydana getirilir. Yeni bir mal meydana getirmeye ne denir?									
A)imalat		B) tüketim		C) üretim		D) yapım		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
178	22,9	69	8,9	467	60	55	7,1	9	1,1

r: 0, 50 p: 0,60

Üretim kavramının öğrenilme düzeyinin ölçüldüğü 27. soruya ilişkin bulgular Tablo III.27'de verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya

katılanların %60'ı kavramı kazanmıştır, öğrencilerin % 40'ı kavramı kazanamamışlardır.

Tablo III.28 Öğrencilerin Kurum Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

28) Kurum ne demektir?									
A) devlet işlerinin yapıldığı bina		B) devletle ilişkisi olan yapı veya birlik		C) ülkede bulunan kuruluşlar		D) geleneklerin uygulandığı alan		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
213	27,4	281	36,1	208	26,7	60	7,7	16	2,1

r: 0, 40 p: 0,36

Araştırmada yer alan 28. soru, kurum kavramının öğrenilme düzeyini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır ve bu soruya ilişkin bulgular Tablo III.28'de bulunmaktadır. Soruda kurum kavramının tanımının seçeneklerden bulunması istenmiştir ve kavramının tanımı B seçeneğinde verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %36.1'i bu kavrama ulaşmış olduğu belirlenmiştir. Kavrama ulaşmamış öğrencilerin oranı ise %63.9'dur. Araştırmaya katılanların büyük bir oranının kavrama ulaşmamış oldukları belirlenmiştir.

Tablo III.29 Öğrencilerin Ürün Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

29) Ham maddelerin işlenmesiyle bir takım yararlı şeyler elde edilir. Elde edilen bu yararlı şeylere ne denir?									
A) alet		B) eşya		C) malzeme		D) ürün		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
66	8,5	147	18,9	124	15,9	438	56,3	3	0,4

r: 0,58 p: 0,56

Tablo III.29'da araştırmanın ürün kavramına ait 29. soruya ilişkin bulgular yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %56.3'ü ürün kavramına ulaşmış, %43,7'si ise bu kavrama ulaşamamıştır. Bu çalışmaya katılan ve ürün kavramının tanımını bilmeyen öğrencilerin hammaddelerin işlenmesi ifadesinden yola çıkarak diğer kavramları işaretledikleri düşünülmektedir.

Tablo III.30 Öğrencilerin İklim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

30) Yeryüzünün herhangi bir yerinde hava olaylarına bağlı olarak gerçekleşen bir takım etkiler vardır. Meydana gelen bu etkilerin uzun yılların ortalamasına dayanan durumuna ne denir?									
A) iklim		B) hava durumu		C) hava koşulları		D) yağış		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
406	52,2	177	22,8	140	18	47	6	8	1

r: 0,33

p: 0,52

Araştırmada yer alan iklim kavramı ile ilgili 30. soruya ait bulgular Tablo III.30'da yer almaktadır. Tabloya baktığımızda iklim kavramına ulaşanların oranı %52.2'dir. İklim kavramını kazanmayanların oranı ise %47.8'dir.

Tablo III.31 Öğrencilerin Kut Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

31) İlk Türk devletlerinde, hükümdara Tanrı tarafından yönetme yetkisi verildiğine inanılırdı. Tanrı tarafından verildiğine inanılan bu yetkiye ne ad verilir?									
A) egemenlik		B) kut		C) hükümlanlık		D) töre		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
75	9.6	308	39.6	276	35.5	94	12.1	25	3.2

r: 0,33

p: 0,40

Araştırmanın 31. sorusu kut kavramını kazanma oranını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Tablo III.31'de 31. soruya ilişkin bulgular yer almaktadır. Tabloya baktığımızda kut kavramını kazanan öğrencilerin oranının %39,6 olduğunu görüyoruz. Bu oranın düşük olması ve nerdeyse C seçeneğinde yer alan hükümlanlık kavramının oranıyla yakın olmasının nedeni olarak kavramı kazanamamış olmalarından kaynaklandığını ve soru kökünde yer alan yönetme yetkisi ve yetki ifadelerinden dolayı kavramı tam olarak bilmeyenlerin bu seçeneği işaretledikleri düşünülmektedir. Kut kavramına ulaşamayanları oranı %60,4 olarak belirlenmiştir.

Tablo III.32 Öğrencilerin Vergi Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

32) Devletler ülkesine faydalı olmak amacıyla vatandaşlarından çeşitli yollardan para toplarlar. Devletin vatandaşından doğrudan veya dolaylı olarak topladığı bu paraya ne denir?									
A) alacak		B) bedel		C) mevduat		D) vergi		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
53	6,9	61	7,8	54	6,9	597	76,7	13	1,7

r: 0,46 p: 0,77

Vergi kavramının öğrenilme düzeyini belirlemeye yönelik soruya ait bulgular Tablo III.32’de bulunmaktadır. Soru kökünde tanımı verilen vergi kavramına ulaşanların oranı %76,7’dir. Vergi kavramına ulaşamayanların oranı ise %23,3’dir.

Tablo III.33 Öğrencilerin Özgürlük Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

33) Aşağıdaki ifadelerden hangisi özgürlük kavramını tanımlamaz?									
A) insanların düşüncüklerini ifade edememe durumu		B) insanın kendi iradesine dayanarak karar vermesi durumu		C) herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, siyasal birliğin kurulması		D) başkaları tarafından zorlanmadan düşünme veya davranma		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
354	45,5	96	12,3	167	21,5	141	18,1	20	2,6

r: 0,44 p: 0,46

Tablo III.33’de özgürlük kavramı ile ilgili bulgular yer almaktadır. Özgürlük kavramının tanımı B,C ve D şıklarında verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden özgürlük kavramını karşılamayan tanımı bulmaları istenmiştir. Kavrama ulaşanların oranı %45,5’dir. Kavrama ulaşamayanların oranı %54,5 olarak belirlenmiştir. Doğru olmayan seçeneklerin oranlarının bu kadar yüksek olmasının nedeni olarak soru kökünün anlaşılması düşünölmüştür.

Tablo III.34 Öğrencilerin Millet Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

34) Bazı insan toplulukları aynı topraklar üzerinde yaşarlar. Aynı topraklar üzerinde yaşayan ve ortak değerleri bulunan bu insanların dil, Tarih, duygu, ölkü, gelenek ve görenekleri de ortaktır. Bu tür ortak özellikleri bulunan insan topluluklarına ne denir?									
A) grup		B) millet		C) topluluk		D) cemiyet		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
66	8,5	470	60,4	143	18,4	78	10	21	2,7

r: 0,58 p: 0,60

Araştırmada yer alan millet kavramının öğrenilme düzeyinin ölçüldüğü 34. soruya ilişkin bulgular Tablo III.34’te verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere

araştırmaya katılanların %60.4'ü kavramı kazanmıştır, öğrencilerin % 39.6'sı kavramı kazanamamışlardır.

Tablo III.35 Öğrencilerin Vatan Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

35) Aşağıdakilerden hangisi “vatan” kavramı ile aynı anlamda kullanılır?									
A) ulus		B) millet		C) yurt		D) toprak		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
73	9,4	228	29,3	390	50,1	82	10,5	5	0,7

r: 0, 28 p: 0,50

Tablo III.35’de vatan kavramına ait bulgular yer almaktadır. Soru kökünde vatan kavramının anlamdaşının bulunması istenilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden yurt kavramına ulaşanların oranı %50.1’dir. Kavrama ulaşamayanların oranı %49.9 olarak belirlenmiştir.

Tablo III.36 Öğrencilerin Doğal Ortam Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

36) Canlı ve cansız varlıklar yeryüzünde bir arada bulunmaktadır. Bütün canlı ve cansız varlıkların bir arada yaşadıkları bütüne ne denir?									
A)doğal ortam		B) yaşam		C) ortam		D) yaşam alanı		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
197	25,3	132	17	112	14,4	326	41,9	11	1,4

r: 0, 50 p: 0,25

Tablo III.36’da doğal ortam kavramı ile ilgili bulgular yer almaktadır. Soru kökünde doğal ortam kavramının tanımı verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden doğal ortam kavramına ulaşanların oranı %25.3’dür. Kavrama ulaşamayanların oranı %74.7 olarak belirlenmiştir. Kavrama ulaşamayanların oranlarının bu kadar yüksek olmasının nedeni olarak eksik ve yanlış bilgileri nedeniyle tanımda yer alan ifadelerden çağrışım yapan seçeneği işaretledikleri düşünülmüştür.

Tablo III.37 Öğrencilerin Yerleşim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

37) İnsanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için barınmaları da gerekir. İnsan yaşamı için önemli olan barınmanın bir diğer anlamı aşağıdaki seçeneklerden hangisinde verilmiştir?									
A) ikamet		B) mekân		C) yer		D) yerleşim		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
135	17,4	168	21,6	147	18,9	299	38,4	29	3,7

r: 0, 50 p: 0,38

Araştırmada yer alan yerleşim kavramı ile ilgili bulgular Tablo III.37’de yer almaktadır. Soru kökünde yerleşim kavramının tanımı verilmiştir. Araştırmaya

katılan öğrencilerden yerleşim kavramına ulaşanların oranı %38.4'dür. Kavrama ulaşamayanların oranı %61.6 olarak belirlenmiştir. Doğru olmayan seçeneklerin oranlarının bu kadar yüksek olmasının nedeni olarak eksik ve yanlış bilgileri nedeniyle tanımda yer alan ifadelerden çağrışım yapan seçeneği işaretledikleri düşünülmüştür.

Tablo III.38 Öğrencilerin Nüfus Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

38) Bir ülkede, bir bölgede veya bir evde belirli bir anda yaşayan insanların oluşturduğu toplam sayıya ne denir?									
A) adet		B) nüfus		C) ulus		D) zümre		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
52	6,7	597	76,6	55	7,5	69	8,9	6	0,8

r: 0, 44 p: 0,77

Tablo III.38'de araştırmada yer alan nüfus kavramının öğrenilme düzeyini belirlemeye yönelik soruya ait bulgular bulunmaktadır. Soruda tanımı verilen nüfus kavramına ulaşanların oranı %76,1'dir. Nüfus kavramına ulaşamayanların oranı ise %23,5'dir.

Tablo III.39 Öğrencilerin Pazar Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

39) Ekonomide her türlü mal ve hizmetin alınıp satıldığı veya takas yoluyla el değiştirdiği yerler vardır. Mal alım satımının yapıldığı bu yerlere ne denir?									
A) borsa		B) pazar		C) panayır		D) tablacı		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
154	19,8	477	61,3	75	9,6	56	7,2	16	2,1

r: 0, 44 p: 0,61

Araştırmada yer alan ithalat kavramı ile ilgili 39. soruya ait bulgular Tablo III.39'da yer almaktadır. Tabloya baktığımızda pazar kavramına ulaşanların oranı %61.3'dür. Pazar kavramını kazanmayanların oranı ise %38.7'dir.

Tablo III.40 Öğrencilerin İhracat Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

40) Bir ülkenin başka bir ülkeye mal satmasına ne denir?									
A) ihracat		B) ithalat		C) ticaret		D) satış		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
468	60,2	184	23,7	74	9,5	41	5,3	11	1,3

r: 0,39 p: 0,60

İhracat kavramının öğrenilme düzeyini belirlemeye yönelik sorulara ait bulgular Tablo III.40'da bulunmaktadır. Tanımı verilen ihracat kavramına

ulaşanların oranı %60,2'dir. İhracat kavramına ulaşamayanların oranı ise %39,8'dur.

Tablo III.41 Öğrencilerin Kronoloji Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

41) Tarihi olayların yer ve zamanlarını belirleyip oluş sırasını düzenleyen bir bilim dalı vardır. Bu bilim dalı aşağıdaki seçeneklerden hangisinde belirtilmiştir?									
A) ekoloji		B) koroloji		C) kronoloji		D) sismoloji		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
115	14.8	128	16.5	421	54.1	78	10	36	4.6

r: 0,60

p: 0,54

Tablo III.41'de kronoloji kavramı ile ilgili bulgular yer almaktadır. Soru kökünde kronoloji kavramının tanımı verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden kronoloji kavramına ulaşanların oranı %54,1'dir. Kavrama ulaşamayanların oranı %45,9 olarak belirlenmiştir. Doğru olmayan seçeneklerden oranı yüksek olan korolojinin kronolojiye yazılış olarak yakın olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Diğer seçeneklerin işaretlenme nedeni olarak da tanımı ve seçeneklerde olan kavramları bilmemeleri nedeniyle rastgele işaretledikleri düşünülmektedir.

Tablo III.42 Öğrencilerin Dil Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

42) İnsanlar düşündüklerini ve hissettiklerini bildirmek için kelimeler veya simgeler kullanırlar. İnsanların kelimelerle veya simgelerle yaptıkları anlaşmaya ne denir?									
A) üslup		B) anlaşma		C) ifade		D) dil		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
75	9,6	144	18,5	303	38,9	235	30,2	21	2,8

r: 0,36

p: 0,30

Dil kavramı ile ilgili bulgular Tablo III.42'de yer almaktadır. Soru kökünde dil kavramının tanımı verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden dil kavramına ulaşanların oranı %30,2'dir. Kavrama ulaşamayanların oranı %69,8 olarak belirlenmiştir. Doğru olmayan seçeneklerin oranlarının bu kadar yüksek olmasının nedeni olarak eksik ve yanlış bilgileri nedeniyle tanımda yer alan ifadelerden çağrışım yapan seçeneği işaretledikleri düşünülmüştür.

Tablo III.43 Öğrencilerin Sermaye Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

43) Bir ticaret işinin kurulması, yürütülmesi için paraya gerek duyulur. İşin kurulması için gereken anapara ve paraya çevrilebilir malların tamamına ne denir?									
A) işçi		B) piyasa		C) pazar		D) sermaye		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
68	8,7	179	23	88	11,3	417	53,6	26	3,4

r: 0,33 p: 0,54

43. soruda sermaye kavramına ulaşma düzeyini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu soruya ait bulgular Tablo III.43’de yer almaktadır. Tabloya baktığımızda sermaye kavramına ulaşanların oranı %53.6’dır. Sermaye kavramını kazanmayanların oranı ise %46.4’dür.

Tablo III.44 Öğrencilerin Meslek Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

44) Bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan işler vardır. Bu işlere verilen ortak isim nedir?									
A) meslek		B) hobi		C) hizmet		D) çalışma		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
412	53	93	12	158	20,3	105	13,5	10	1,2

r: 0,44 p: 0,53

Araştırmada yer alan meslek kavramının öğrenilme düzeyini belirlemeye yönelik hazırlanan soruya ait bulgular Tablo III.44’te bulunmaktadır. Tanımı verilen meslek kavramına ulaşanların oranı %53’dür. Meslek kavramına ulaşamayanların oranı ise %47’dir.

Tablo III.45 Öğrencilerin Yönetim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

45) Her kurum ve kuruluş belli bir yer veya makamdan idare edilir. Bir kurum veya kuruluşun idare edildiği bu makama ne ad verilir?									
A) çekip çevirme		B) kurum		C) yönetim		D) sorumluluk		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
57	7,3	246	31,6	360	46,3	91	11,7	24	3,1

r: 0,61 p: 0,46

Araştırmada yer alan yönetim kavramının öğrenilme düzeyinin ölçüldüğü 45. soruya ilişkin bulgular Tablo III.45’de verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılanların %46.3’ü kavramı kazanmıştır, öğrencilerin % 53.7’si kavramı kazanamamışlardır.

Tablo III.46 Öğrencilerin Sanat Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

46) Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında bir takım yöntemler kullanılır. Kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün bir yaratıcılık vardır. Duyguların anlatımında kullanılan bu üstün yaratıcılığa ne denir?									
A) buluş		B) sanat		C) zanaat		D) teknik		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
139	17.9	419	53.9	110	14.1	85	10.9	25	3.2

r: 0, 40 p: 0, 54

Araştırmada yer alan sanat kavramının öğrenilme düzeyini belirlemeye yönelik soruya ait bulgular Tablo III.46'da bulunmaktadır. Soru kökünde tanımlanan sanat kavramına ulaşanların oranı %53,9'dur. Sanat kavramına ulaşamayanların oranı ise %46,1'dir.

Tablo III.47 Öğrencilerin Bütçe Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

47) Devletin, bir kuruluşun, bir aile veya bir kimsenin gelecekteki belirli bir süre için tasarladığı gelir ve giderleri belirlemeleri gerekir. Bu, gelir ve giderleri belirleme işinin tümüne ne denir?									
A) bütçe		B) ekonomik faaliyet		C) para		D) yatırım		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
399	51,3	105	13,5	107	13,8	138	17,7	29	3,7

r: 0,33 p: 0,51

Bütçe kavramının öğrenilme düzeyinin ölçüldüğü 47. soruya ilişkin bulgular Tablo III.47'de verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılanların %51.3'ü kavramı kazanmıştır, öğrencilerin % 48.7'si kavramı kazanamamışlardır.

Tablo III.48 Öğrencilerin Turizm Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

48) İnsanlar, ikamet ettikleri yerden başka yerlere dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla kısa süreli geziler yaparlar. Yapılan bu kısa süreli gezilere ne denir?									
A) dinlenme		B) göç		C) hicret		D) turizm		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
109	14	110	14,1	71	9,1	469	60,3	19	2,5

r: 0, 60 p: 0, 60

Araştırmada yer alan turizm kavramı ile ilgili 48. soruya ait bulgular Tablo III.48'da yer almaktadır. Tabloya baktığımızda turizm kavramına ulaşanların oranı %60.3'dür. Turizm kavramını kazanmayanların oranı ise %39.7'dir.

Tablo III.49 Öğrencilerin Sorumluluk Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

49) Kişinin, kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, bir kimsenin üstlendiği rol ve işten dolayı gerektiğinde hesap vermesi gerekir. Bu, sonuçları üstlenme ve hesap verme durumuna ne denir?									
A) görev		B) sorumluluk		C) tutum		D) yetki		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
121	15,6	448	57,6	75	9,6	99	12,7	35	4,5

r: 0, 40 p: 0,58

Sorumluluk kavramının öğrenilme düzeyinin ölçüldüğü 49. soruya ait bulgular Tablo III.49'da yer almaktadır. Tabloya baktığımızda sorumluluk kavramına ulaşanların oranı %57.6'dır. Sorumluluk kavramını kazanmayanların oranı ise %42.4'dür.

Tablo III.50 Öğrencilerin Yatırım Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

50) Aşağıdaki ifadelerden hangisi yatırımı tanımlar?									
A) bir şeyi yatırma işi		B) ihtiyaçları karşılama		C) parayı gelir getirici işe koyma		D) üretim elde etme		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
174	21,4	95	11,2	354	45,1	125	6,2	30	16,1

r: 0, 58 p: 0,45

50. soru, yatırım kavramının öğrenilme düzeyini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır ve bu soruya ilişkin bulgular Tablo III.50'de bulunmaktadır. Soruda yatırım kavramının tanımının seçeneklerden bulunması istenmiştir ve kavramın tanımı C seçeneğinde verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %45.1'i bu kavrama ulaşmış olduğu belirlenmiştir. Kavrama ulaşmamış öğrencilerin oranı ise %57.6'dır. Araştırmaya katılanların büyük bir oranının kavrama ulaşmamış oldukları belirlenmiştir.

Tablo III.51 Öğrencilerin Ulaşım Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

51) Köyler, şehirler, ülkeler arasında bir yerden bir yere gidiş geliş yapılır. Bir yerden başka bir yere gidiş geliş işinin yapılması sağlayan şey aşağıdakilerden hangisidir?									
A) araç		B) gezinti		C) yolculuk		D) ulaşım		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
221	28,4	74	9,5	265	34,3	198	25,4	19	2,4

r: 0, 39 p: 0,25

Tablo III.51'de ulaşım kavramı ile ilgili bulgular yer almaktadır. Soru kökünde ulaşım kavramının tanımı verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden

ulaşım kavramına ulaşanların oranı %25.4'dür. Kavrama ulaşamayanların oranı %74.4 olarak belirlenmiştir.

Tablo III.52 Öğrencilerin Değer Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

52) Her şeyin önemini belirleyen soyut bir ölçü vardır. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçüye ne denir?									
A) değer		B) ederi		C) fiyat		D) kıymet		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
274	35.2	87	11.2	145	18.6	240	30.8	32	4.2

r: 0, 61 p: 0,35

Öğrencilerin değer kavramını öğrenme düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanan 52. soruya ait bulgular Tablo III.52'de bulunmaktadır. Tabloya baktığımızda değer kavramına ulaşanların oranının %35,2 olduğunu görüyoruz. Araştırmaya katılan öğrencilerin %64,8'i gibi büyük bir oranı değer kavramına ulaşamamıştır.

Tablo III.53 Öğrencilerin Çevre Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

53) I. Kişinin içinde bulunduğu toplumu oluşturan ortam									
II. Hayatın gelişmesinde etkili olan doğal, toplumsal, kültürel dış faktörlerin bütünlüğü									
III. Bir şeyin yakını, dolayı, etraf									
IV. Bir şeyin içinde bulunma									
Yukarıdaki ifadelerden hangisi veya hangileri çevre kavramının tanımıdır?									
A) Yalnızca I		B) II ve III		C) I-II-III		D)II-III-IV		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
117	15	182	23,4	335	43,1	109	14	35	4,5

r: 0, 33 p: 0, 43

53. soruda dört tanım verilmiş ve bu tanımlar içerisinde çevre kavramına ait tanımların bulunması istenmiştir. Tablo III.53'de çevre kavramı ile ilgili bulgular yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerden çevre kavramının tanımlarına ulaşanların oranı %43.1'dir. Kavrama ulaşamayanların oranı %56.9 olarak belirlenmiştir.

Tablo III.54 Öğrencilerin Girişimci Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

54) Sanayi ve ticarete sermaye koyarak iş kuran, üretim için bir iş yapmaya çalışan kişiler vardır. Üretim için iş yapmaya, iş kurmaya çalışan bu kişilere ne denir?									
A) çiftçi		B) girişimci		C) işçi		D) memur		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
105	13,5	264	33,9	276	35,5	106	13,6	27	3,5

r: 0,44 p: 0,34

Tablo III.54'te girişimci kavramı ile ilgili bulgular yer almaktadır. Soru kökünde girişimci kavramının tanımı verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden girişimci kavramına ulaşanların oranı %33.9'dur. Kavrama ulaşamayanların oranı %65.8 olarak belirlenmiştir.

Tablo III.55 Öğrencilerin Çevre Kirliliği Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

55) Doğal kaynakların aşırı ve yanlış kullanılması, tahrip edilmesi sonucunda doğada dengenin olumsuz yönde bozulması ve birtakım sorunların ortaya çıkması söz konusudur. Doğada ortaya çıkan bu sorunlara ne denir?									
A) atmosfer kirliliği		B) çevre felaketi		C) çevresel kayıp		D) çevre kirliliği		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
97	12,9	135	17,9	123	15,8	395	50,8	28	2,6

r: 0,46 p: 0,51

Araştırmada yer alan çevre kirliliği kavramı ile ilgili 55. soruya ait bulgular Tablo III.55'de yer almaktadır. Tabloya baktığımızda çevre kirliliği kavramına ulaşanların oranı %50.8'dir. Çevre kirliliği kavramını kazanmayanların oranı ise %48.3'dür.

Tablo III.56 Öğrencilerin Dayanışma Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

56) Bir topluluğu oluşturanlar duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanırlar. Bu bağlanmaya ne denir?									
A) ilişki		B) bağlılık		C) dayanışma		D) iletişim		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
215	27,6	172	22,1	242	31,1	121	15,6	28	3,6

r: 0,33 p: 0,31

Tablo III.56'da dayanışma kavramı ile ilgili bulgular yer almaktadır. Soru kökünde dayanışma kavramının tanımı verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden dayanışma kavramına ulaşanların oranı %31.1'dir. Kavrama ulaşamayanların oranı %68.9 olarak belirlenmiştir.

Tablo III.57 Öğrencilerin Milli Egemenlik Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

57) Bir millet kendi kaderine hâkim olarak, kendi geleceğini tayin etme gücünü elinde bulundurabilir. Bir milletin kendi geleceğini tayin etme gücünü elinde bulundurmasına ne denir?									
A) monarşi		B) egemenlik		C) milli egemenlik		D) milli kuvvet		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
151	19,4	173	22,2	286	36,8	133	17,1	35	4,5

r: 0,61 p: 0,37

Araştırmada yer alan milli egemenlik kavramının öğrenilme düzeyini belirlemeye yönelik hazırlanan 57. soruya ait bulgular Tablo III.57’de bulunmaktadır. Soru kökünde tanımı verilen milli egemenlik kavramına ulaşanların oranı %36.8’dir. Milli egemenlik kavramına ulaşamayanların oranı ise %63,2’dir.

Tablo III.58 Öğrencilerin Milli Kültür Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

58) Her millete ait bir yaşam biçimi, örf ve adetlerinde meydana gelen uyumlu bir bütün vardır. Bir toplumun uyumlu bir bütün halinde yaşamını biçimlendiren değerlerin geneline ne denir?									
A) adet		B) gelenek		C) milli kültür		D) töre		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
122	15,7	263	33,5	254	32,6	105	13,8	34	4,4

r: 0,50 p: 0,33

Tablo III.58’de milli kültür kavramı ile ilgili bulgular yer almaktadır. Soru kökünde milli kültür kavramının tanımı verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden milli kültür kavramına ulaşanların oranı %32.6’dır. Kavrama ulaşamayanların oranı %67.4 olarak belirlenmiştir.

Tablo III.59 Öğrencilerin Tasarruf Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

59) Bir ekonomide belirli bir dönemde yaratılan gelirin tüketilmeyen, yani harcanmayan bir kısmı vardır. Gelirin harcanmayan kısmına ne denir?									
A) harcama		B) tasarruf		C) toplama		D) yığılma		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
107	13,5	445	57,2	109	14	83	10,9	34	4,4

r: 0,63 p: 0,57

Tasarruf kavramının öğrenilme düzeyini belirlemeye yönelik hazırlanan 59. soruya ait bulgular Tablo III.59’de bulunmaktadır. Soru kökünde tanımı verilen tasarruf kavramına ulaşanların oranı %57,2’dir. Tasarruf kavramına ulaşamayanların oranı ise %42,8’dir.

Tablo III.60 Öğrencilerin Tüketim Kavramını Kazanma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

60) Aşağıdaki seçeneklerden hangisi “tüketim” kavramını karşılamaz?									
A) kullanma işi		B) üretim karşıtı		C) üretilenlerin kullanılması		D) üretme işi		Boş	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
114	14,7	143	18,4	158	20,2	328	42,2	35	4,5

r: 0,39

p: 0,42

Tablo III.60’da tüketim kavramı ile ilgili bulgular yer almaktadır. Tüketim kavramının tanımı A, B ve C şıklarında verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden tüketim kavramının karşıtını bulmaları istenmiştir. Kavrama ulaşanların oranı %42.2’dir. Kavrama ulaşamayanların oranı %57.8 olarak belirlenmiştir. Doğru olmayan seçeneklerin oranlarının bu kadar yüksek olmasının nedeni olarak soru kökünün anlaşılmadığı düşünülmüştür.

B. Kavramların Öğrenilme Düzeyleriyle Aile İkamet Yeri Arasındaki İlgiliye İlişkin Bulgular

İlköğretim altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının 3 ve 4’ncü ünitesinde bulunan Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi alanları ile ilgili kavramların öğrenilme düzeyleri aile ikamet yerine göre herhangi bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin betimleyici istatistikler ve ANOVA testi sonuçları aşağıda verilmiştir. Betimleyici istatistikler ve ANOVA testi için SPSS paket programından faydalanılmıştır. ANOVA testi sonucu farklı bulunan durumlarda farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için LSD testi kullanılmıştır.

Tablo III.61 Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimine Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler

İkamet Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma
İl Merkezi (İM)	332	14.3976	5.32835
İlçe Merkezi (İLÇ)	118	13.2881	4.70152
Belde (B)	146	15.2877	4.88341
Köy (K)	182	14.6429	5.08154
Toplam	778	14.4537	5.12204

Öğrencilerin ailelerinin ikamet ettikleri yerleşim birimine göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo III.61’de gösterilmiştir. Tablodaki bulgulara göre il merkezinde ikamet eden öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 14,4, ilçe

merkezinde ikamet eden öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 13.3, belde de ikamet eden öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 15.3, köyde ikamet eden öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 14.6 olarak bulunmuştur. Toplamda ise aile ikamet yerine göre Coğrafya kavramlarına ulaşanların ortalamalarının 14.45 olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, çalışmada bulunan 28 coğrafya kavramına ulaşma oranının araştırmaya katılan öğrencilerde düşük kaldığını göstermektedir.

Tablo III.62 Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimine Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	269.409	3	89,803	3.455	.016*	İLÇ-İM,
Grup içi	20115.425	774	25,989			İLÇ-B,
Toplam	20384.834	777				İLÇ-K

*p<.05

Öğrencilerin ailelerinin ikamet ettiği yerleşim birimine göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo III.62’de gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin ikamet ettikleri yerleşim birimine göre aldıkları puanlar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür ($F_{777}: 3,455; p < .05$). Tabloda bu farklılığın ilçe merkezinde ikamet eden öğrencilerin Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamalarının diğer yerleşim birimlerinde ikamet eden öğrencilerin aldıkları puanların ortalamalarından daha düşük olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak ilçe merkezinde ikamet eden öğrencilerin yatılı olarak gelen öğrencilerle birlikte YİBO’da okuyor olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo III.63 Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimine Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler

İkamet Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma
İl Merkezi (İM)	332	9,6596	3,45036
İlçe Merkezi (İLÇ)	118	8,3559	3,33724
Belde (B)	146	9,4589	3,43838
Köy (K)	182	8,9945	3,25270
Toplam	778	9,2686	3,41110

Öğrencilerin ailelerinin ikamet ettikleri yerleşim birimine göre Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo III.63’de verilmiştir. Tabloda verilen bulgulara göre il merkezinde ikamet eden öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 9.7, ilçe merkezinde ikamet eden öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 8.4, belde de ikamet eden öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 9.4, köyde ikamet eden öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 8.9 olarak bulunmuştur. Aile ikamet yerine göre Tarih kavramlarına ulaşanların ortalamalarının toplamda 9.26 olduğu tabloda görülmektedir. Çalışmada bulunan 18 Tarih kavramına ulaşma oranının düşük olduğu elde edilen bulgularda görülmüştür.

Tablo III.64 Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimine Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	168,017	3	56,006	4,886	,002*	İM-İLÇ,
Grup içi	8872,838	774	11,464			İM-K,
Toplam	9040,855	777				İLÇ-B,

*p<.05

Öğrencilerin ailelerinin ikamet ettiği yerleşim birimine göre Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo III.64’de gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin ikamet ettikleri yerleşim birimine göre sorulardan aldıkları puanlar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir ($F_{777}: 4.886; p < .05$). Öğrencilerin ikamet ettikleri yere göre Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan alınan puanlara ilişkin bulunan farklılığın il merkezi ile ilçe merkezi ve köy arasındadır. İl merkezinde ikamet eden öğrencilerin eğitim koşullarının daha iyi olması yeni programın uygulanışı aşamasında meydana getirilmesi beklenen etkinliklerin daha rahat gerçekleştirilmesi nedeniyle il merkezinde ikamet eden öğrencilerin

kavramlara ulaşma düzeylerinin daha fazla olmaktadır. İlçe merkezi ile belde de ikamet eden öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinde de farklılık bulunmuştur. Belde de ikamet eden öğrencilerin kavramlara ulaşmalarındaki oranın fazla olmasının nedeni olarak; belde de ikamet eden öğrencilerin eğitim gördükleri sınıflarda sadece kendi ikamet ettikleri yerleşim biriminden gelen öğrencilerin bulunması eğitim şartlarını olumluya çevirmektedir. Oysa ilçede ikamet eden öğrenciler YİBO'larda, birleştirilmiş sınıflarda eğitim gören köy öğrencileriyle birlikte eğitim görmeleri köy öğrencilerinin eksikliklerini giderme amaçlı yapılan çalışmalar ilçede ikamet eden öğrencilerin başarılarının düşük olmasının nedeni olarak görülmektedir.

Tablo III.65 Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimine Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler

İkamet Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma
İl Merkezi (İM)	332	6,7380	2,50088
İlçe Merkezi (İLÇ)	118	5,9661	2,69197
Belde (B)	146	6,6370	2,63106
Köy (K)	182	6,7747	2,53349
Toplam	778	6,6105	2,57275

Öğrencilerin ailelerinin ikamet ettikleri yerleşim birimine göre Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo III.65'de verilmiştir. Tablodaki bulgulara baktığımızda il merkezinde ikamet eden öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 6.7, ilçe merkezinde ikamet eden öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 6, belde de ikamet eden öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 6.6, köyde ikamet eden öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 6.8 olarak bulunmuştur. Çalışmada bulunan 14 Vatandaşlık kavramının aile ikamet yerine göre ulaşma düzeyinin 6.61 olduğu tabloda görülmektedir. Bu oran bize çalışmaya katılan öğrencilerin Vatandaşlık Bilgisi kavramlarına ulaşma düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo III.66 Öğrencilerin Ailelerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimine Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	59,403	3	19,801	3,015	,029*	İLÇ-İM,
Grup içi	5083,590	774	6,568			İLÇ-B,
Toplam	5142,994	777				İLÇ-K,

*p<.05

Öğrencilerin ailelerinin ikamet ettiği yerleşim birimine göre Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo III.66’da gösterilmiştir. Öğrencilerin ikamet ettikleri yerleşim birimine göre aldıkları puanlar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür ($F_{777}: 3.015; p <.05$). Bu fark ilçe merkezinde ikamet eden öğrenciler ile il merkezi, belde ve köyde ikamet eden öğrenciler arasında olduğu belirlenmiştir. İlçede ikamet eden öğrencilerin soruların ortalamalarından aldıkları puanlar diğer yerleşim yerlerinde ikamet eden öğrencilerin aldıkları puanlardan düşük olduğunu tablo 2.5’de görülmektedir. İlçede ikamet eden öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin düşük olmasının nedeni olarak; farklı yerleşim birimlerinden gelen öğrencilerin aynı sınıflarda eğitim görmelerinin sonucu olarak düşünülmektedir.

C. Kavramların Öğrenilme Düzeyleriyle Öğrencilerin Anne ve Baba Mesleği Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

Öğrenilme düzeyleri anne ve baba mesleğine göre herhangi bir farklılık. İlköğretim altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının 3 ve 4’ncü ünitesinde bulunan Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi alanları ile ilgili kavramların öğrenilme düzeylerinin anne mesleğine göre herhangi bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin ilişkisiz ölçümler Mann – Whitney U testi sonuçları aşağıda verilmiştir. Baba mesleğine göre kavram öğrenmede herhangi bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkinde betimleyici istatistikler ve ANOVA testi sonuçları aşağıda verilmiştir. İlişkisiz ölçümler Mann-Whitney U testi sonuçları için SPSS programından faydalanılmıştır. Bu bulgulara ulaşabilmek için Mann-Whitney U testinin yapılmasının nedeni; t-testinin parametrik olmayan bir dengi alternatifidir. İki bağımsız örneklem ölçümlerinin dağılımlarının birbirinden

manidar bir farklılık gösterip göstermediğini karşılaştırma imkânı verdiği için kullanılmıştır (Balcı, 2009, 235).

Tablo III.67 Öğrencilerin Anne Çalışma Durumuna Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkisiz Ölçümler Mann – Whitney U Testi Sonuçları

Anne Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Annesi Çalışmayan	626	338,22	211724,00	15473,00	,000*
Annesi Çalışan	72	447,60	32227,00		

*p< .01

Öğrencilerin anne çalışma durumuna göre 28 Coğrafya kavramının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamalarına ilişkin ilişkisiz ölçümler Mann – Whitney U Testi sonuçları Tablo III.67’de gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin anne çalışma durumuna göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir (U: 15473.00, p< .05). Annesi çalışmayan öğrencilerin sıra ortalaması 338.22, annesi çalışan öğrencilerin sıra ortalaması ise 447.60 bulunmuştur. Öğrencilerin anne çalışma durumlarına göre Coğrafya kavramlarına ulaşımlarında ortaya çıkan farklılığın; annesi çalışan öğrencilerin çocuklarıyla daha yakından ilgilendiği için ve çalışan annelerin daha bilinçli olarak çocuklarını yönlendirmeleri okul hayatlarındaki başarılarını arttırdığı düşünülmektedir. Öğrencilerin hayatlarını yönlendirmelerinde örnek olabilecek ebeveynin olması olumlu yönde gelişim göstereceği için annesi çalışan öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeyi daha yüksek olmasının nedeni olarak görülmüştür.

Tablo III.68 Öğrencilerin Anne Çalışma Durumuna Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkisiz Ölçümler Mann – Whitney U Testi Sonuçları

Anne Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Annesi Çalışmayan	626	335,45	209989,00	13738,00	,000*
Annesi Çalışan	72	471,69	33962,00		

*p< .01

Öğrencilerin anne çalışma durumuna göre 18 Tarih kavramının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamalarına ilişkin ilişkisiz ölçümler Mann – Whitney U Testi sonuçları Tablo III.68’de gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin anne çalışma durumuna göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu

sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir (U: 13738.00, $p < .05$). Annesi çalışmayan öğrencilerin sıra ortalaması 335.45, annesi çalışan öğrencilerin sıra ortalaması ise 471.69 bulunmuştur. Bulunan bu değerler bize annesi çalışan öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Çalışan annelerin çocuklarının eğitimiyle daha yakından ilgilendikleri düşünüldüğünde kavramlara ulaşma düzeylerinin yüksek olmasının nedeni olarak belirlenmiştir.

Tablo III.69 Öğrencilerin Anne Çalışma Durumuna Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamalarına İlişkin İlişkisiz Ölçümler Mann – Whitney U Testi Sonuçları

Anne Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Annesi Çalışmayan	626	338,76	212064,00	15813,000	,000*
Annesi Çalışan	72	442,88	31887,00		

* $p < .01$

Öğrencilerin anne çalışma durumuna göre 14 Vatandaşlık kavramının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamalarına ilişkin ilişkisiz ölçümler Mann – Whitney U Testi sonuçları Tablo III.69’da gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin annelerinin çalışma durumuna göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir (U: 15813.00, $p < .05$). Annesi çalışmayan öğrencilerin sıra ortalaması 338.76, annesi çalışan öğrencilerin sıra ortalaması ise 442.88 bulunmuştur. Öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinde etkili olduğu belirlenen anne çalışma durumunda çalışan annelerin çocuklarının kavramlara ulaşma düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmayan annelerin çocuklarına ayıracak vakitlerinin daha fazla olduğu düşünülürse bu annelerin çocuklarının başarılarının yüksek olması beklenir. Ancak annesi çalışmayan öğrenciler örnek olan ebeveynle eğitim hayatlarını yönlendirmeleri göz önünde bulundurulduğunda annenin çalışmıyor olması olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir.

Tablo III.70 Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler

İkamet Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma
Çiftçi (Ç)	124	14,4435	5,00455
İşçi (İ)	125	14,4560	5,07604
Serbest Meslek (SM)	242	14,1033	5,05424
Memur (M)	184	15,5870	4,96028
Toplam	675	14,6356	5,04848

Öğrencilerin baba mesleğine göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo III.70’de verilmiştir. Tablodaki bulgulara baktığımızda babası çiftçi olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 14.4, babası işçi olan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 14.5, babası serbest meslekle uğraşan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 14.1, babası memur olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 15.6 olarak bulunmuştur. Toplamda ise baba mesleğine göre Coğrafya kavramlarına ulaşanların ortalamalarının 14.63 olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, çalışmada bulunan 28 coğrafya kavramına ulaşma oranının araştırmaya katılan öğrencilerde düşük kaldığını göstermektedir.

Tablo III.71 Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	243,708	3	81,236	3,219	,022*	SM-M
Grup içi	16934,639	671	25,238			
Toplam	17178,347	674				

* p<.05

Öğrencilerin baba mesleğine göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo III.71’de verilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin baba mesleğine göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F_{674}: 3.219, p < .05$). Öğrencilerin ortalamaları arasındaki fark babası serbest meslekle uğraşanlarla babası memur olanlar arasındadır. Bu farklılığın nedeni olarak serbest meslekle uğraşan babaların çocuklarıyla ilgilenme zamanlarının çalışma şartlarından dolayı yeterli olmaması görülebilir. Babası memur olan öğrencilerin eğitim programının

gerektirdiği kaynaklara ve şartlara ulaşma şartlarının daha elverişli olması da öğrencilerin ortalamaları arasındaki farkın nedeni olarak söylenebilir.

Tablo III.72 Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler

İkamet Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma
Çiftçi (Ç)	124	9,1210	3,54436
İşçi (İ)	125	9,0160	2,88764
Serbest Meslek (SM)	242	8,9876	3,53932
Memur (M)	184	10,5217	3,19999
Toplam	675	9,4356	3,39574

Öğrencilerin baba mesleğine göre Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo III.72’de verilmiştir. Tablodaki bulgulara baktığımızda babası çiftçi olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 9.1, babası işçi olan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 9, babası serbest meslekle uğraşan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 9, babası memur olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 10.5 olarak bulunmuştur. Baba mesleğine göre Tarih kavramlarına ulaşanların ortalamalarının toplamda 9.43 olduğu tabloda görülmektedir. Çalışmada bulunan 18 Tarih kavramına ulaşma oranının düşük olduğu elde edilen bulgularda görülmüştür.

Tablo III.73 Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	299,917	3	99,972	8,978	,000*	M-Ç, M-İ,
Grup içi	7472,029	671	11,136			M-İ, M-SM
Toplam	7771,947	674				

*p<.01

Öğrencilerin baba mesleğine göre Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo III.73’de verilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin baba mesleğine göre Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F_{674}: 8.978, p < .05$). Öğrencilerin Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanlarda ki farkın; babası memur olanlarla babası çiftçi, işçi olanlar ve serbest meslekle uğraşanlar arasındadır. Babası memur olan öğrencilerin başarıların yüksek

olmasının nedeni; bu öğrencilerin eğitim hayatında başarılı olmaları için onlara örnek olabilecek ebeveynin olması, hayatlarını eğitimdeki başarıları ile yönlendirmelerinin doğru bir yol olduğu sonucuna rahatlıkla varabildikleri düşünülmektedir. Başarılarının bir diğer nedeni olarak yeni eğitim programının gereklerini yerine getirmek için koşullarının daha iyi olduğu söylenebilir.

Tablo III.74 Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler

İkamet Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma
Çiftçi (Ç)	124	6,6613	2,49516
İşçi (İ)	125	6,1440	2,55805
Serbest Meslek (SM)	242	6,6116	2,42351
Memur (M)	184	7,3641	2,56138
Toplam	675	6,7393	2,52997

Öğrencilerin baba mesleğine göre Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo III.74’de verilmiştir. Tablodaki bulgulara baktığımızda babası çiftçi olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 6.7, babası işçi olan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 6.1, babası serbest meslekle uğraşan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 6.6, babası memur olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 7.3 olarak bulunmuştur. Çalışmada bulunan 14 Vatandaşlık kavramının baba mesleğine göre ulaşma düzeyinin 6.73 olduğu tabloda görülmektedir. Bu oran bize çalışmaya katılan öğrencilerin Vatandaşlık kavramlarına ulaşma düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo III.75 Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	120,837	3	40,279	6,445	,000*	M-Ç, M-İ,
Grup içi	4193,273	671	6,249			M-SM,
Toplam	4314,110	674				

*p<.01

Öğrencilerin baba mesleğine göre Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo III.75’de verilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin baba mesleğine göre Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir (F_{674} : 6.445,

$p < .05$). Öğrencilerin Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanlardaki farkın; Babası memur olan öğrencilerin ortalamaları diğer gruplarda bulunan öğrencilerin ortalamalarından yüksektir. Öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin yüksek olmasının nedenini tıpkı diğer tablolarda babası memur olan öğrencilerde olduğu gibi babanın örnek olması, çocuğunu desteklemesi ve koşullarının daha elverişli olması sayılabilir.

D. Kavramların Öğrenilme Düzeyleriyle Öğrencilerin Anne ve Baba Eğitim Durumları Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

İlköğretim altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının 3 ve 4'ncü ünitesinde bulunan Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi alanları ile ilgili kavramların öğrenilme düzeylerinin anne ve baba eğitim durumuna göre herhangi bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin betimleyici istatistikler ve ANOVA testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo III.76 Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler

Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma
Okula Gitmemiş (OG)	87	11,4138	4,71650
İlkokul Mezunu (İOM)	391	14,8849	4,93440
Ortaokul Mezunu (OM)	154	13,8377	5,08807
Lise-Dengi Okul Mezunu (LM)	75	15,7200	5,54237
Üniversite Mezunu (ÜM)	50	16,8200	4,12405
Toplam	757	14,4835	5,11909

Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo III.76'da verilmiştir. Tablodaki baktığımızda annesi okula gitmemiş öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 11.4, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 14.9, annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 13.8, annesi lise mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 15.7, annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 16.8 olarak bulunmuştur. Toplamda ise anne eğitim durumuna göre Coğrafya kavramlarına ulaşanların ortalamalarının 14.48 olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, çalışmada bulunan 28 coğrafya kavramına ulaşma oranının araştırmaya katılan öğrencilerde düşük kaldığını göstermektedir.

Tablo III.77 Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	1334,678	4	333,669	13,581	,000*	OG-IOM, OG-OM,
Grup içi	18476,366	752	24,570			OG-LM, OG-ÜM,
Toplam	19811,044	756				İOM-ÜM, OM-İOM, OM-LM, OM-ÜM,

* p< .01

Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo III.77’de verilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir (F_{756} : 13.581, $p < .05$). Öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerini etkileyen anne eğitim durumunda farklılık oluşturan anne eğitim durumları; birinci olarak okula gitmemiş annelerin çocukları ile diğer eğitim durumuna dâhil annelerin çocukları arasındadır. Okula gitmemiş annelerin çocuklarının Coğrafya kavramlarına ulaşma düzeylerinin düşük olmasının nedeni; öğrencilerin eğitim sürecinde anne desteğine ihtiyaç duydukları bilinmektedir ancak okula gitmemiş bir anne maalesef ki çocuğu derslerini çalışırken yardımcı olamaması düşünülmektedir. Bir diğer kavramlara ulaşma düzeyinde ortaya çıkan farklılık; ilkokul mezunu annelerin çocuklarının kavramlara ulaşma düzeyleri annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinden düşüktür. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumu yükseldikçe öğrencilerin başarıları, annelerinin kendileriyle ilgilenmeleri ve örnek olmaları dolayısıyla arttığı düşünülmektedir. Gene bu nedenlerden yola çıkarak annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin başarılarının annesi lise ve üniversite mezunu olanlardan düşük olmasının nedeni açıklanabilir. Fakat annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin kavrama ulaşma düzeylerinin annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin kavrama ulaşma düzeylerinden fazla olması beklenirken tam tersi olduğunu tablo III.77’den görebiliyoruz. Bunu ilkokula kadar ancak eğitim görebilmiş annenin kendi çocuklarını okutma çabasından kaynaklandığını düşünebiliriz.

Tablo III.78 Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler

Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma
Okula Gitmemiş (OG)	87	7,3448	3,15428
İlkokul Mezunu (İOM)	391	9,2583	3,33163
Ortaokul Mezunu (OM)	154	9,1818	3,29875
Lise-Dengi Okul Mezunu (LM)	75	10,2800	3,05605
Üniversite Mezunu (ÜM)	50	12,0000	3,25137
Toplam	757	9,3052	3,41768

Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo III.78’de verilmiştir. Tablodaki baktığımızda annesi okula gitmemiş öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 7.3, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 9.2, annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 9.2, annesi lise mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 10.3, annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 12 olarak bulunmuştur. Anne eğitim durumuna göre Tarih kavramlarına ulaşanların ortalamalarının toplamda 9.3 olduğu tabloda görülmektedir. Çalışmada bulunan 18 Tarih kavramına ulaşma oranının düşük olduğu elde edilen bulgularda görülmüştür.

Tablo III.79 Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	771,915	4	192,979	18,008	,000*	OG-İOM, OG-OM, OG-LM, OG-ÜM,
Grup içi	8058,595	752	10,716			LM-İOM, LM-OM, LM-ÜM, ÜM-İOM, ÜM-OM
Toplam	8830,510	756				

* p< .01

Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo III.79’da verilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir (F₇₅₆: 18.008, p< .05). Öğrencilerin annelerinin eğitim durumu kavramlara ulaşma düzeylerini etkilemekte olduğu araştırma sonucunda elde ettiğimiz verilerde görülmektedir. Farklılıkların belirlendiği anne eğitim durumlarına bakıldığında anne eğitim

durumunun seviyesi düşük olan annelerin çocuklarının kavramlara ulaşma düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Bunun nedeni olarak annenin eğitim seviyesi arttıkça çocuğunun okul hayatıyla ilgili yardım ve desteği artmaktadır buda öğrencinin başarısının artmasını sağlamaktadır. Bu nedenden ötürü annenin eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeyi artmaktadır.

Tablo III.80 Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler

Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma
Okula Gitmemiş (OG)	87	5,5862	2,50373
İlkokul Mezunu (İOM)	391	6,5524	2,60112
Ortaokul Mezunu (OM)	154	6,4286	2,08279
Lise-Dengi Okul Mezunu (LM)	75	7,5733	2,69220
Üniversite Mezunu (ÜM)	50	8,2000	2,53948
Toplam	757	6,6262	2,56843

Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo III.80’de verilmiştir. Tablodaki baktığımızda annesi okula gitmemiş öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 5.6, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 6.6, annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 6.4, annesi lise mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 7.6, annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 8.2 olarak bulunmuştur. Çalışmada bulunan 14 Vatandaşlık kavramının anne eğitim durumuna göre ulaşma düzeyinin 6.62 olduğu tabloda görülmektedir. Bu oran bize çalışmaya katılan öğrencilerin Vatandaşlık kavramlarına ulaşma düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo III.81 Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	293,363	4	73,341	11,750	,000*	OG-İOM,OG-OM, OG-LM, OG-ÜM, LM-İM, LM-OM, ÜM-İOM, ÜM-OM
Grup içi	4693,840	752	6,242			
Toplam	4987,202	756				

* p< .01

Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo III.81’de verilmiştir. Test sonuçlarına göre

öğrencilerin anne eğitim durumuna göre Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F_{756}: 11.750, p < .05$). Öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinde anne eğitim durumunun etkili bir faktör olduğunu araştırma sonuçlarında görülmektedir. Tablo III.81'e baktığımızda öğrencilerin annelerinin eğitim durumları arttıkça öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin arttığını tespit edilmiştir. Bunun nedeni olarak tıpkı diğer tablolardaki açıklamalarda olduğu gibi annenin eğitim seviyesinin artmasıyla birlikte çocuğunun dersleriyle daha yakından ilgilenmektedir. Bunun yanında çocuğuna örnek olma durumu değiştiği için öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeyleri farklılaşmaktadır. Annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeyleri düşükken annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeyleri en yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo III.82 Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler

Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma
Okula Gitmemiş (OG)	28	11,2500	4,76581
İlkokul Mezunu (İOM)	265	14,3245	5,28867
Ortaokul Mezunu (OM)	200	13,7950	4,80818
Lise-Dengi Okul Mezunu (LM)	137	14,9781	5,08091
Üniversite Mezunu (ÜM)	125	16,0480	4,74487
Toplam	755	14,4742	5,10295

Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo III.82'de verilmiştir. Tablodaki baktığımızda babası okula gitmemiş öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 11.3, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 14.3, babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 13.8, babası lise mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 15, babası üniversite mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 16 olarak bulunmuştur. Toplamda ise baba eğitim durumuna göre Coğrafya kavramlarına ulaşanların ortalamalarının 14.47 olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, çalışmada bulunan 28 coğrafya kavramına ulaşma oranının araştırmaya katılan öğrencilerde düşük kaldığını göstermektedir.

Tablo III.83 Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	733,664	4	183,416	7,278	,000*	OG-IOM, OG-OM, OG-LM, OG-ÜM,
Grup içi	18900,582	750	25,201			OM-LM, ÜM-IOM, ÜM-OM
Toplam	19634,246	754				

* p< .01

Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo III.83’de verilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir (F₇₅₄: 7.278, p< .05). Öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerini etkileyen bir diğer değişkende baba eğitim durumudur. Ebeveynin eğitim durumunun çocukların başarılı nasıl etkilediğini araştırma sonucunda görmekteyiz. Annenin eğitim durumu kadar babanın eğitim durumunun da etkili olması babanın çocuğu için örnek alınan önemli kişilerden biri olmasından kaynaklanmaktadır. Çocuk için örnek alınan kişinin eğitim durumu, çocuğun eğitim hayatını etkilemek de olduğunu sonuçlardan görebiliyoruz. Babanın eğitim durumu yükseldikçe çocuğun kavramlara ulaşma düzeyi artmıştır.

Tablo III.84 Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler

Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma
Okula Gitmemiş (OG)	28	7,5000	3,37200
İlkokul Mezunu (İOM)	265	8,7887	3,36096
Ortaokul Mezunu (OM)	200	8,9950	3,42104
Lise-Dengi Okul Mezunu (LM)	137	9,6642	3,27934
Üniversite Mezunu (ÜM)	125	10,8800	3,16126
Toplam	755	9,3007	3,42187

Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo III.84’de verilmiştir. Tablodaki baktığımızda babası okula gitmemiş öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 7.5, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 8.8, babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 9, babası lise mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 9.7, babası üniversite mezunu olan öğrencilerin aldıkları

puanların ortalamaları 10.9 olarak bulunmuştur. Baba eğitim durumuna göre Tarih kavramlarına ulaşanların ortalamalarının toplamda 9.3 olduğu tabloda görülmektedir. Çalışmada bulunan 18 Tarih kavramına ulaşma oranının düşük olduğu elde edilen bulgularda görülmüştür.

Tablo III.85 Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	508,834	4	127,208	11,467	,000*	OG-OM, OG-LM,
Grup içi	8319,916	750	11,093			OG-ÜM, İOM-ÜM,
Toplam	8828,750	754				İOM-LM, OM-ÜM, LM-ÜM

* p< .001

Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo III.85’de verilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F_{754}: 11.467$, $p < .05$). Öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinde baba eğitim durumunun etkili bir faktör olduğu araştırma sonuçlarında görülmektedir. Bu farklılığın nedeni olarak ebeveynin eğitim durumunun öğrenci başarısıyla doğru orantılı olduğu bundan ötürü öğrencilerin babalarının OG olması kavramlara ulaşma düzeylerini düşürmüştür, babası diğer eğitim durumlarına dâhil olan öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeyleri kademeli olarak artmıştır. Öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerini babanın eğitim durumu çocuğunu yönlendirme, destekleme ve örnek olma açısından etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo III.86 Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler

Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma
Okula Gitmemiş (OG)	28	5,6786	2,73595
İlkokul Mezunu (İOM)	265	6,4491	2,65259
Ortaokul Mezunu (OM)	200	6,2800	2,33428
Lise-Dengi Okul Mezunu (LM)	137	6,5255	2,46171
Üniversite Mezunu (ÜM)	125	7,8400	2,48349
Toplam	755	6,6199	2,56892

Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili betimleyici

istatistikler Tablo III.86’de verilmiştir. Tablodaki baktığımızda babası okula gitmemiş öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 5.7, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 6.4, babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 6.3, babası lise mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 6.5, babası üniversite mezunu olan öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 7.8 olarak bulunmuştur. Çalışmada bulunan 14 Vatandaşlık kavramının baba eğitim durumuna göre ulaşma düzeyinin 6.61 olduğu tabloda görülmektedir. Bu oran bize çalışmaya katılan öğrencilerin Vatandaşlık Bilgisi kavramlarına ulaşma düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo III.87 Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p	LSD
Gruplar arası	242,952	4	60,738	9,625	,000*	ÜM-OG, ÜM-İOM,
Grup içi	4732,950	750	6,311			ÜM-OM,
Toplam	4975,902	754				ÜM-LM

*p< .01

Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo III.87’de verilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin baba eğitim durumuna göre Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F_{754}: 11.467, p < .05$). Çocukların gerek günlük yaşantılarında gerekse eğitim hayatlarında aile içindeki bireyleri örnek aldıkları bilinmektedir. Bu durumda öğrencinin okul başarısında babanın eğitim durumunun etkili bir faktör olduğu araştırma sonuçlarından da yola çıkılarak söylenebilir. Babası üniversite mezunu olan öğrenci grubunun kavramlara ulaşma düzeylerindeki oranın yüksek olması babanın öğrencisini doğru yönlendirdiği, başarısının yüksek olması için elinden gelen çabayı gösterdiği söylenebilir. Bu nedenlerden ötürü baba eğitim durumu Coğrafya kavramlarına ulaşma düzeylerinde etkili bir faktördür denilebilir.

E. Kavramların Öğrenilme Düzeyleriyle Öğrencilerin Cinsiyetleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

İlköğretim altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının 3 ve 4'ncü ünitesinde bulunan Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi alanları ile ilgili kavramların öğrenilme düzeylerinin öğrencilerin cinsiyetlerine göre herhangi bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin t-testi sonuçları aşağıda verilmiştir. T-testinin uygulanmasının nedeni; t-testi incelenen bir değişken açısından bağımsız iki grup arasında anlamlı farkın olup olmadığını tespit etmeye yardımcı olmaktadır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2007, 172).

Tablo III.88 Öğrencilerin Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamalarının Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları

Cinsiyet	X	N	Ss	Sd	t	p
Kız	15,3699	365	4,77087	768	4,643	,000*
Erkek	13,6815	405	5,26851			

*p< .01

Öğrencilerin Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamalarının cinsiyete göre t-testi sonuçları Tablo III.88'de verilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin cinsiyete göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir (t_{768} : 4.643, $p < .01$). Kız öğrencilerin Coğrafya kavramlarına ulaşma düzeylerinin yüksek olmasının nedeni olarak; kız öğrencilerin daha tertipli ve düzenli çalışmaları söylenebilir. Bunun yanında erkek öğrencilerin eğitim hayatlarında başarılı olmasalar bile hayatlarını kazanmak için farklı yönere yönelebilmeye alternatiflerinin olması kavramlara ulaşma düzeylerinin düşük olmasının nedeni olarak açıklanabilmektedir.

Tablo III.89 Öğrencilerin Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamalarının Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları

Cinsiyet	X	N	Ss	Sd	t	p
Kız	9,8055	365	3,29968	768	4,033	,000*
Erkek	8,8198	405	3,46262			

*p< .01

Öğrencilerin Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamalarının cinsiyete göre t-testi sonuçları Tablo III.89'da verilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin cinsiyete göre Tarih kavramlarının oluşturduğu

sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t_{768}: 4.033, p < .01$). Öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeyleri karşılaştırıldığında kız öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kız öğrencilerin, yaşadıkları toplumun sosyal yapısından dolayı öğrenim hayatlarında başarılı olarak meslek sahibi olmanın öneminin farkında olmaları dolayısıyla daha düzenli çalışmaktadırlar. Kız öğrencilerin düzenli çalışmaları kavramlara ulaşma düzeylerinin yüksek olmasının nedeni olarak düşünülmektedir.

Tablo III.90 Öğrencilerin Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamalarının Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları

Cinsiyet	X	N	Ss	Sd	t	p
Kız	7,0411	365	2,40785	768	4,291	,000*
Erkek	6,2543	405	2,65453			

* $p < .01$

Öğrencilerin Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamalarının cinsiyete göre t-testi sonuçları Tablo III.90'da verilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin cinsiyete göre Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t_{768}: 4.291, p < .01$). Öğrencilerin Vatandaşlık kavramlarına ulaşma düzeylerine bakıldığında kız öğrencilerin bu kavramların daha fazlasına ulaştığını ortalamalarından görülmektedir. Kız öğrencilerinin eğitime bakış açılarından kaynaklanan okuldaki çabalarının, gayretlerinin bir sonucudur. Bu demek değildir ki erkek öğrenciler eğitime olumsuz bakıyor, erkek öğrencilerinde gayretleri söz konusu ancak kızlar kadar kendini kabul ettirme çabaları ya da mutlaka okuyarak meslek sahibi olma şartları, gayretleri yoktur.

F. Kavramların Öğrenilme Düzeyleriyle Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Sınıf Mevcutları Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

İlköğretim altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının 3 ve 4'ncü ünitesinde bulunan Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi alanları ile ilgili kavramların öğrenilme düzeylerinin öğrencilerin eğitim gördükleri sınıfların mevcutlarına göre herhangi bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin t-testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo III.91 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcuduna Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler

Sınıf Mevcudu	N	Ortalama	Standart Sapma
20 Öğrenci ve Altı	198	14,7879	5,23610
21-30 Öğrenci	436	14,2890	5,04545
31 Öğrenci ve Üstü	140	14,5000	5,24164
Toplam	774	14,4548	5,12810

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcuduna göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo III.91’de gösterilmiştir. Tablodaki bulgulara göre sınıf mevcudu 20 öğrenci ve altı olan sınıfta öğrenim gören öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 14.8, sınıf mevcudu 21-30 öğrenci arası olan sınıfta öğrenim gören öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 14.3, sınıf mevcudu 31 öğrenci ve üstü olan sınıfta öğrenim gören öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 14.5 olarak bulunmuştur. Toplamda ise öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcuduna göre Coğrafya kavramlarına ulaşanların ortalamalarının 14.45 olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, çalışmada bulunan 28 coğrafya kavramına ulaşma oranının araştırmaya katılan öğrencilerde düşük kaldığını göstermektedir.

Tablo III.92 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcuduna Göre Coğrafya Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p
Gruplar arası	34,239	2	17,120	,650	,522*
Grup içi	20293,678	771	26,321		
Toplam	20327,917	773			

* p> .05

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcuduna göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 6.2’de gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcuduna göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($F_{773}: .650$; $p > .05$). Tabloda öğrencilerin Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamalarını öğrenim

gördükleri sınıf mevcutları etkilemediği görülmektedir. Yani sınıf mevcudunun farklı olması öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerini etkilememektedir.

Tablo III.93 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcuduna Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler

Sınıf Mevcudu	N	Ortalama	Standart Sapma
20 Öğrenci ve Altı	198	9,6768	3,72896
21-30 Öğrenci	436	9,0757	3,26968
31 Öğrenci ve Üstü	140	9,3571	3,34378
Toplam	774	9,2804	3,41107

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcuduna göre Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo III.93’de gösterilmiştir. Tablodaki bulgulara göre sınıf mevcudu 20 öğrenci ve altı olan sınıfta öğrenim gören öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 9.7, sınıf mevcudu 21-30 öğrenci arası olan sınıfta öğrenim gören öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 9.1, sınıf mevcudu 31 öğrenci ve üstü olan sınıfta öğrenim gören öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 9.3 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcuduna göre Tarih kavramlarına ulaşanların ortalamalarının toplamda 9.28 olduğu tabloda görülmektedir. Çalışmada bulunan 18 Tarih kavramına ulaşma oranının düşük olduğu elde edilen bulgularda görülmüştür.

Tablo III.94 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcuduna Göre Tarih Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p
Gruplar arası	50,203	2	25,102	2,164	,116*
Grup içi	8943,958	771	11,600		
Toplam	8994,161	773			

*p> .05

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcuduna göre Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo III.94’de verilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcuduna göre Tarih kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F_{773}: 2.164, p < .05$). Öğrencilerin Tarih kavramlarına ulaşım ulaşamamalarını öğrenim gördükleri sınıfların mevcutlarının etkilemediği

görülmektedir. Sınıf mevcutlarının kavram öğrenmede etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo III.95 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcuduna Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Betimleyici İstatistikler

Sınıf Mevcudu	N	Ortalama	Standart Sapma
20 Öğrenci ve Altı	198	6,8535	2,65891
21-30 Öğrenci	436	6,4518	2,55603
31 Öğrenci ve Üstü	140	6,7857	2,49254
Toplam	774	6,6150	2,57495

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcuduna göre Coğrafya kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili betimleyici istatistikler Tablo III.95’de gösterilmiştir. Tablodaki bulgulara göre sınıf mevcudu 20 öğrenci ve altı olan sınıfta öğrenim gören öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 6.9, sınıf mevcudu 21-30 öğrenci arası olan sınıfta öğrenim gören öğrencilerin aldıkları puanların ortalamaları 6.5, sınıf mevcudu 31 öğrenci ve üstü olan sınıfta öğrenim gören öğrencilerin aldıkları puanlarının ortalamaları 6.9 olarak bulunmuştur. Çalışmada bulunan 14 Vatandaşlık kavramının öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcuduna göre ulaşma düzeyinin 6.61 olduğu tabloda görülmektedir. Bu oran bize çalışmaya katılan öğrencilerin Vatandaşlık Bilgisi kavramlarına ulaşma düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo III.96 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcuduna Göre Vatandaşlık Kavramlarının Oluşturduğu Sorulardan Aldıkları Puanların Ortalamaları ile İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Ortalaması	Sd	Ortalama Kare	F	p
Gruplar arası	26,954	2	13,477	2,038	,131*
Grup içi	5098,312	771	6,613		
Toplam	5125,266	773			

* p> .05

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcuduna göre Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları ile ilgili tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo III.96’da gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcuduna göre Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($F_{773}: 2.038$; $p > .05$). Tabloda görülüyor ki öğrencilerin

Vatandaşlık kavramlarının oluşturduğu sorulardan aldıkları puanların ortalamalarını öğrenim gördükleri sınıf mevcutları etkilememektedir. Yani sınıf mevcudunun farklı olması Vatandaşlık kavramlarına ulaşmalarında farklılık oluşturmamaktadır.

IV. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

A. Sonuç ve Tartışma

İlköğretim altıncı sınıf öğrencilerine uygulanan kavram başarı testi sonucunda Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi alanları ile ilgili kavramların öğrenilme düzeyleri belirlenmiştir. Elde edilen bilgiler değerlendirilerek şu sonuçlar çıkarılmıştır: Kavram başarı testinde bulunan 60 soru 60 kavramın öğrenilme düzeyini belirlemeye yöneliktir. Bu kavramlara ulaşma düzeylerinin ortalamasına bakıldığında çalışmaya katılan öğrencilerin % 49.5'i kavramlara ulaşmışken %50.5'i kavramlara ulaşamamıştır. Kavramları kazanma oranının böyle olmasının nedeni Sosyal Bilgiler öğretmenlerine sorularak düşünceleri alınmıştır. Öğretmenlerimiz, ilköğretim birinci kademedeki öğrenme ortamlarının yeteri kadar iyi düzenlenmemiş olmasından, öğrencilerin öğrenme etkinliklerine yeteri ilgiyi göstermemiş olmalarından, kavramların somutlaştırılmamasından dolayı kavramları kazanmadıklarını düşünmektedirler.

Kavram başarı testinde bulunan 18 soru Tarih kavramlarının öğrenilme düzeyini belirlemeye yöneliktir. Bu kavramlar; bilim, fetih, çağ, kültür, değişim, kültür ögesi, siyasi güç, devlet, değer, savaş, din, gelenek, uygarlık, tören, kanıt, kut, kronoloji ve sanattır. Testte yer alan Tarih alanı ile ilgili 18 kavram içinden “savaş” kavramına ulaşan öğrencilerin oranı % 75,6’dır. “Savaş” kavramı Tarih kavramlarından en çok ulaşılandır. Yine Tarih kavramlarından “uygarlık” kavramına ulaşan öğrencilerin oranı %22,9’dur, bu kavramda Tarih kavramları arasında en az ulaşılan kavramdır. Uygarlık kavramını kazanamamalarında, kavramın soyut olmasından, öğrencilerin günlük yaşantılarıyla yeterince bağlantı kuramamalarından ve belki kavramla karşılaştıklarında yeteri kadar örnekle çeşitlendirilerek anlatılamamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Günlük yaşamımızda sürekli bahsettiğimiz uygar olmak, medeni olmak ifadelerinin örnek grubumuzun çokta içselleştiremediği sonucu da çıkarılabilir.

Kavram başarı testinde yer alan Coğrafya kavramlarını kazanmayı belirlemeye yönelik 28 soru bulunmaktadır. Kazanılması beklenen 29 Coğrafya kavramı vardır. Bu kavramlar; bölge, kaynak, göç, coğrafi konum, doğal kaynak, ekonomik faaliyet, ithalat, ekonomi, ticaret, üretim, ürün, iklim, doğal ortam, yerleşim, nüfus, pazar, ihracat, sermaye, meslek, bütçe, turizm, yatırım, ulaşım, çevre, girişimci, çevre kirliliği, tasarruf ve tüketimdir. 28 Coğrafya kavramı içerisinde en çok ulaşılan “kaynak” kavramıdır. Kaynak kavramına ulaşan öğrencilerin oranı %64,8’dir. Bu kavramlar arasında en az ulaşılan kavram ise “doğal ortam” kavramıdır. Öğrenenlerin özellikle canlı varlıkların yaşam alanı ile canlı ve cansız varlıkların bir arada buldukları doğal ortamı birbirinden ayıramıyor olmaları bu kavramlara ait örnek durumların yeteri kadar verilmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Kavramlara ait örnek durumların yeteri kadar verilememesi öğrenenlerin zihninde kavramların doğru olarak şekillenmemesine neden olmaktadır. Bu durum öğrenenlerin yaşantılarında kullanacakları kavramları eksik ya da yanlış kazanmalarına neden olacağı için, düzeltmedikleri veya doğru şekilde kazanamadıklarında eksik ifade etmelerine veya başkalarına da yanlış aktarmalarına neden olacaktır.

Araştırmada Vatandaşlık Bilgisine ait 14 kavram ve bu kavramlara ilişkin 14 soru vardır. Vatandaşlık Bilgisine ait kavramlar; bağımsızlık, egemenlik, demokrasi, kurum, vergi, özgürlük, millet, vatan, dil, yönetim, sorumluluk, dayanışma, milli egemenlik ve milli kültürdür. Araştırmada yer alan Vatandaşlık Bilgisine ait kavramlarından en çok ulaşılan kavram “vergi” kavramıdır. Öğrencilerin bu kavrama ulaşma oranları %76,7’dir. Vatandaşlık Bilgisi kavramları içerisinde öğrencilerin en az ulaştıkları kavram “dil” kavramıdır ve öğrencilerin bu kavrama ulaşma oranları %30,2’dir. Öğrencilerin, dil kavramına daha az oranda ulaşılmasının bu kavramın eksik öğrenilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu kavramın seçeneklerdeki diğer kavramlarla karıştırılıyor olması öğrenenlerin sürekli karşılaşacakları bu kavramların tanımları konusunda eksik ve yanlış bilgilerden dolayı sorun yaşayabilecekleri düşünülmektedir.

Araştırmanın tamamına bakıldığında, ulaşıma düzeylerini belirlemek için saptanan 60 kavram, her kavram için hazırlanan bir soru, toplamda 60 soru bulunmaktadır. Ulaşma düzeyini saptamak için belirlenen kavramlar içerisinde en çok ulaşılan “vergi” kavramıdır. Öğrencilerin bu kavrama ulaşma oranı %76,7’dir. Araştırmada, ulaşma düzeyi belirlenmek istenen kavramlardan en az ulaşılan kavram “uygarlık” kavramıdır. Öğrencilerin bu kavramı kazanma oranları %22,9’dur. Öğrencilerin en çok vergi kavramına ulaşmalarının nedeninin günlük hayatta çok sık karşılaştıkları ve duydukları bir kavram olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü kavram öğrenmede öğrenilen kavramların günlük hayatta kullanılması bu kavramların daha kalıcı olmasını sağlamaktadır. Kavramların sürekli bireyin çevresinde ve kendisi tarafından kullanılması kalıcılığını olumlu yönde etkilemektedir. Erden ve Akman da (2007, 198-199), kavramların sosyal çevreden etkilendiğini belirtmişlerdir. Köksal (2006), kavramların kalıcılığını sağlamak için; kavramların günlük hayatla ilişkili hale getirilmesinde, çoklu zekâ etkinliklerinin kullanılabilirliği üzerinde çalışmalar yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Turan (2002), öğrencilerin, kavram öğrenme sürecinde aktif hale getirilerek edinilen bilginin akılda kalıcı olmasının sağlanabileceğini belirtmesi ulaştığımız sonucu desteklemektedir. Yanpar (2009, 55), Sosyal Bilgiler Dersinin temelinde nitelikli vatandaş yetiştirmek olduğu ve öğrencilerin en iyi yaparak yaşayarak öğrendikleri için yapılandırmacı yaklaşımının kalıcı öğrenmeleri sağlayabildiğini belirtmiştir. Kavram başarı testine katılan öğrencilerin test sonuçlarına göre en az ulaştıkları kavram uygarlık kavramıdır. Bu kavramın öğrenciler tarafından en az ulaşılmış olmasının nedeni olarak kavramların soyut olması çok sık kullanılmamaları o kavramın çabuk unutulmasına veya başka kavramlarla karıştırılmasına neden olmaktadır. Ülgen (2004, 143-145), normal öğrenme gücüne sahip bireyleri dikkate alarak, öğrencinin kavram öğrenmesinde ve kavram öğrenme becerisini geliştirmesinde güçlük yaratacak etkenleri şu şekilde belirlemiştir; öğrenilecek kavramla ilgili ön bilgilerin yetersizliği ya da yanlışlığı, kavram kargaşası, öğretim ortamının yetersizliğidir. Bir kavramın kalıcı olması için o kavramın günlük hayatlarında

bireyin kendisinin ve çevresinin kullanması gerekmektedir. Kavramın kalıcılığının sağlanması için günlük hayatta kullanılması gerektiğini yukarıda da belirttiğimiz gibi Erden ve Akman'ın (2007) yanı sıra Köksal (2006) ve Turan'da (2002) vurgulamıştır.

İlköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi 3 ve 4. ünitesinde yer alan kavramları öğrenme düzeyini belirlemeye yönelik hazırlanan kavram başarı testi sonuçlarında, öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinde öğrenci ailelerinin ikamet ettikleri yere göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmada yer alan Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi kavramlarına ulaşmada ailesi ilçe merkezinde ikamet eden öğrenciler, ailesi diğer ikamet edilen yerleşim birimlerinde bulunan öğrencilere oranla daha az ulaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin Tarih kavramlarına ulaşma düzeylerinde ilçe ve köyde ikamet eden öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin daha düşük olduğu, ancak yine kavramlara ulaşma düzeyi en düşük olan aile ikamet yerinin ilçe merkezi olduğu saptanmıştır. Aslında bu beklenen dışında bir sonuç olmuştur; köyde ikamet eden öğrencilerin ilköğretimin birinci kademesinde köyde öğrenim görmeleri; okul şartlarının iyi olmaması ve çoğunluğun birleştirilmiş sınıflarda eğitim görmeleri nedeniyle kavramlara ulaşma düzeylerinin daha düşük olması beklenmekteydi. Erden, Akman (2007, 253), düşük sosyo-ekonomik statüye sahip toplumlar ve ailelerin çocuklarının eğitim hayatlarından beklentileri de düşüktür ve ailenin beklentisinin düşük olması ailede öğrenilmiş çaresizlik geliştirerek çocuklarının başarılı olmayacağına inanırlar ve bu çocuğun başarısız olması için bir nedendir. Başarısız olmalarının diğer bir nedeni de yaşadıkları çevredir. Kırsal bölgelere genellikle yeni mezun öğretmenler atanmakta bazı okullarda ise öğretmen bulmakta güçlük çekilmektedir. Bu durum buradaki öğrencilerin başarısız olmasına neden olmaktadır. Beklenen sonucun nedenleri de kısa olarak bu şekilde sıralanabilir ancak araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar aile ikamet yerinin öğrenci başarısına etkisinin böyle olmadığını göstermektedir. Araştırma sonucunda ailesi ilçede yaşayan öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin daha

düşük olduğu görülmüştür. Aileleri ilçede ikamet eden öğrencilerin başarılarının düşük olmasının nedeni olarak farklı sosyo-ekonomik yapıdan gelen öğrencilerin aynı sınıfta bir arada bulunmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Farklı sosyo-ekonomik yapıdan gelen öğrencilerin bir arada bulunmalarının nedeni; araştırmada sonuçlarını kullanmak için uygulanan kavram başarı testinin ilçelerdeki uygulamasının büyük bir çoğunluğu YİBO'larda yapılmıştır. YİBO'larda öğrenim gören öğrencilerin bir kısmı köylerden gelen yatılı öğrencilerdir. Geriye kalan kısmı ise ilçe merkezinde oturup yatılı öğrencilerle bir arada okuyan gündüzlü öğrencilerdir. Eraslan (2006), YİBO öğrencilerinin okul başarı durumlarının tartışma konusu olduğunu, bu okullardan mezun olan öğrencilerin Anadolu ve fen liselerine girme oranlarının çok düşük olduğunu tahmin ettiğini ve bu sonucun oluşmasında kaliteli, mesleğini seven deneyimli öğretmen eksikliği ve öğrencilerin motivasyonsuzluğu etkileyici nedenlerden olduğunu söyleyerek ilçede ikamet eden öğrencilerin başarılarının düşük olma sonucunu destekleyen açıklamalarda bulunmuştur. Aynı sınıfta eğitim gören öğrencilerin özelliklerinin başarılarını da etkilediği düşünüldüğünde YİBO'larda öğrenim gören öğrencilerin akran özellikleri başarılarını etkileyen faktörler arasında olduğu düşünülmektedir. Richards'a göre (1986, akt: Kurul Turan, 2002), akran grubu özellikleri; okulun etnik özellikleri, okul çevresinin toplumsal ve ekonomik özellikleri, okul nüfusunun toplumsal dışlanmışlığı (kentlin varoşları, yatılı olma ve benzeri), sınıf içi başarı yargıları ve yardımlaşma, öğrencinin yakın arkadaşlarının özellikleri, okuldaki toplumsal kümeleşme gibi değişkenler sayılabilir. Richards'ın sıraladığı akran grubu özelliklerini göz önünde bulundurduğumuzda, araştırma grubumuzda yer alan ilçede ikamet edip YİBO'larda gündüzlü öğrenim gören öğrencilerin başarılarının düşük olmasında etkili olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmalarda aile ikamet yerine göre ailenin sosyo ekonomik düzeylerinin başarıyı etkileme durumlarının aile ikamet yeri büyük olan, gelişmiş olan ailelerin öğrencilerinin başarılarının aile ikamet yeri küçük olan öğrencilere

oranla daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Tor (2003, 133), ailenin sosyo-ekonomik durumu dendiğinde, ailenin gelir düzeyi, evin bulunduğu çevre, aile bireylerinin sosyal çevre ve toplum içerisindeki sosyal statülerinin akla gelmekte olduğunu belirtmiştir. Sosyo-ekonomik durumu kötü olan ailelerin öğrencilerinin hayata ve geleceğe güvenle bakmasını engellemektedir. Yarınlar güvenle bakan öğrencilerin daha başarılı olduklarını belirtmiştir. Kağıtçıbaşı (2005, 366), başarının, düşünüldüğü gibi sadece bireye ait, yalnızca onu kapsayan bir olgu olmadığını, bireyi aşarak, bireyin içinde yaşadığı grubu, toplumu da içine aldığını, Türk toplumu gibi toplulukçu kültürlerde sosyal yönelimli başarı güdüsünün yaygın olduğunu belirtmiştir. Tezcan (1988, 177), aileler sosyo-ekonomik düzeylerine göre başarıyı etkilemekte olduğunu belirtmiştir. Bilhan (1996, 165), ekonomik nedenler, ekonomik imkânsızlıklar ailenin durumunu sarsmakta ve çocuğun eğitim ortamını olumsuz yönden etkilemekte olduğunu ifade etmektedir. Ailenin oturduğu mahalle vb faktörlerinde buna dâhil olduğunu söylemiştir. Erden ve Akman'da (2007, 253), modern toplumlarda sosyo-ekonomik statünün ailenin gelir düzeyi, eğitim durumu, yaşadığı yer, sahip olduğu güç ve prestij gibi etmenler tarafından belirlendiğini belirtmişlerdir. Sosyo-ekonomik statü ile okul başarısı arasında yakın ilişki olduğunu, yüksek sosyo-ekonomik statülü öğrencilerin başarı düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Çakmak (2006), kavramların kazanılma düzeyi ile okulların hizmet bölgeleri arasında yaptığı araştırmada; okulların hizmet bölgelerinin o okuldaki öğrencilerin başarılarını etkilediğini saptamıştır. Okulların bulunduğu ikamet yerinin düzeyinin yüksek oluşu o okulda öğrenim gören öğrencilerin başarılarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Eraslan (2006), Richards (1986), Tor (2003), Kağıtçıbaşı (2005), Tezcan (1988), Erden ve Akman (2007), Bilhan (1996) ve Çakmak'ın (2006) açıkladığı öğrenci başarısını etkileyen ailenin sosyo-ekonomik yapısı ve buna bağlı olarak ailenin ikamet ettiği yerleşim biriminin öğrenci başarısına etkisi ile ilgili belirledikleri durumlar yaptığımız araştırmanın sonucunu desteklemektedir.

Ailesi ilçede ikamet eden öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin, beldede ve köyde ikamet eden ailelerin öğrencilerinin kavramlara ulaşma düzeylerinden düşük olması farklı sosyo ekonomik yapıdan gelen öğrencilerin aynı sınıf ortamında birbirlerine uyum sağlayamamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. YİBO'ların yatılı öğrencilere sağladığı yararların başarılarının daha yüksek çıkmasında etkili bir faktör olduğu sanılmaktadır. Nedir bu yararlar; öğrencinin, 24 saat boyunca eğitim gördüğü mekânda öğretmenlerin gözetiminde bulunmasının başarıyı arttıran faktörlerden birisi olduğu düşünülmektedir. Öğrenciler ders sonrasında belli bir saate kadar öğretmenlerin gözetiminde etüt yapması, ders bitiminde öğrencilerin ailelerinin uğraştıkları işlerle uğraşmak zorunda kalmaması, sadece dersleriyle ilgilenmesi başarıyı arttıran faktörler olarak düşünülebilir. Köyden gelen öğrencilerin aileden uzakta eğitim görmeleri, ailelerinin yaşadığı maddi zorluklar vb nedenlerden ötürü çektikleri sıkıntıların bitmesi için daha azimli çalıştıkları düşünülmektedir. Bu durum derslerinde daha başarılı olmaları sonucunu doğurmaktadır. Kavramların soyut ifadeler olmaları ancak bunların somutlaştırılarak öğrenilme düzeylerinin artırılması gerekmektedir. Köyde ikamet eden öğrenciler ilçede ikamet eden öğrencilere oranla daha fazla kavramla somut olarak karşılaşmaktadırlar. Bu nedenler aynı sınıf ortamında eğitim gören fakat farklı ikamet yerinden gelen öğrencilerin başarıları arasındaki farklılığın nedenini açıklamak için sıralanabilir.

İlköğretim altıncı sınıf “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının” 3 ve 4. ünitesinde yer alan Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi alanları ile ilgili kavramların öğrenilme düzeylerinde, annesi çalışan öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeyleri ile annesi çalışmayan öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeyleri arasında farkın olduğu araştırma sonucunda belirlenmiştir. Yapılan araştırmada kullanılan kavram başarı testi sonuçları annesi çalışan öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu, araştırma sonucunda çıkması beklenen bir sonuçtur. Yapılandırmacı yaklaşımın temel alındığı yeni ilköğretim programında öğrencinin programın gereklerini yerine

getirebilmesi için aile desteği çok önemlidir. Çalışan anne babaların eğitim düzeyinin daha iyi olduğu bilinmektedir. Eğitimli anne babanın okul etkinlikleri ile ilgili olarak öğrenciye daha fazla destek olduğu, evde hazırlanması gereken ödev vb etkinlikler için hem sözlü ve yazılı destek hem de daha uygun ortam oluşturabileceği, bunların da başarının artmasına katkı sağladığı söylenebilir. Bunların yanında sonucun böyle olmasının nedeni olarak, öğrencilerin hayatlarını yönlendirmelerinde olumlu örnek alabilecekleri bir ebeveynin olması düşünülebilir. Bandura (1986,209; Akt: Senemoğlu 2000), model ne kadar yüksek statülü ve güçlü ise, modelin gözleyiciler üstündeki etkisi düşük statülünden daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Çalışan annenin çocuğunun ruhsal gelişiminin aksadığını belirten Tezcan'a (1998, 173-174) göre yorgun olan anne ev işleriyle uğraşırken çocuğa yeterince zaman ayıramaz. Oysa çocuğun ilgi ve özene ihtiyacı vardır. Çocuk kendini ihmal edilmiş hisseder. Oysa annenin gösterdiği ilgi ve şefkat, çocuğuna karşı tutumu, çocuk yetiştirme ideali ve disiplin anlayışı çocuğun gelişimini ve kişiliğini etkiler. Çalışan annenin çocuğu için yeterli zaman ayıramamasının da çocuğun başarısını etkileyebileceği düşünülmektedir. Diğer taraftan çalışan annenin gelir elde etmesi ve aile bütçesine katkı sağlaması anne babanın eksik bıraktığı okul desteğini dershane vb yollarla tamamlaması konusunda çocuğa katkı sağlayabileceği söylenebilir.

Öğrencilerin Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi kavramlara ulaşma düzeylerinde babanın mesleğine göre farklılık olduğu belirlenmiştir. Babası memur olan öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeyleri diğer öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu beklenen bir durumdur. Çünkü babası memur olan öğrencilerin başarıları desteklenmektedir ve yanlarında örnek alabilecekleri bir ebeveynleri vardır. Bunun yanında içinde yaşadığımız toplumda aileler çevrenin ne söylediğiyle de yakından ilgilendikleri için sosyal statüsü yüksek olan aileler çocuklarının başarılarıyla yakından ilgilenmektedirler. Eğitimleriyle yakından ilgilenilen öğrenciler daha başarılı

olmaktadırlar. Çaycı, Demir, Başaran ve Demir (2007), kavram öğretiminin, ilgili kavramın çocuğun zihninde oluşmasını sağlama işi olduğunu belirtmişlerdir. Bundan dolayı sosyal statüsü yüksek olan anne babanın çocuğun kavramları zihninde oluşturması sürecinde önemli bir yere sahip olduğu göz önünde bulundurularak, anne veya babası memur olan öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Kavramların kazanılma düzeyiyle ilgili yapılan araştırmada anne ve baba mesleğinin etkili olduğu bulunmuştur. Çakmak'ın (2006) kavramların kazanılma düzeyiyle ilgili yaptığı araştırmasında; başarı testindeki kavramların kazanılma düzeyi ile öğrencinin anne ve baba mesleği değişkeni arasında yapılan karşılaştırma sonucunda anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Çakmak'ın araştırmasına göre kavram öğrenmede anne ve baba mesleği etkili bir faktör değildir. Bu sonuç bu çalışmanın sonuçları ile tutarlı değildir.

Yapılan araştırma sonucunda ilköğretim altıncı sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 3 ve 4. ünitelerinde yer alan kavramların öğrenilme düzeyinde öğrencilerin anne ve baba eğitim durumunun etkili bir faktör olduğu belirlenmiştir. 3 ve 4. ünitesinde yer alan Coğrafya, Tarih ve Vatandaşlık Bilgisi alanlarıyla ilgili olan kavramların ulaşılma düzeyinde etkili bir faktör olan anne ve babanın eğitim durumuna bakıldığında öğrencinin, annesinin veya babasının eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencinin kavramlara ulaşma düzeyinin de yükseldiği belirlenmiştir. Daha çok eğitim alan anne baba, çocuğunun da daha çok eğitim alması için çaba gösterir. Eğitim süreçlerinde desteğe ihtiyaçları olan öğrencilere bu desteği, başarılı olmasını isteyen anne baba doğru olarak verir. Bunun yanında bireylerin kendilerini bulma dönemlerinde yani yetişkinliğe kadar devam eden süreçte karşılaştıkları örnekler bireyin hayatını yönlendirmede çok önemlidir. Eğitim düzeyi yüksek olan anne babanın çocuklarının ebeveynlerini örnek aldıkları ve eğitim hayatlarında daha başarılı oldukları söylenebilir. Tabi bunların yanında kavramları kazanma düzeyinde etkili bir diğer faktörde soyut olan kavramların kazanılabilmesi için bu kavramların kişinin çevresinde kullanılıyor olmasıdır.

Sosyal çevrede sürekli kullanılan kavramlar daha çabuk kazanılmakta, ne anlama geldikleri daha çabuk kavranmaktadır. Anne ve baba eğitim durumu yükseldikçe kullanılan kavramlar genişlemekte, çeşitlenmektedir. Ulaşılması beklenen bu kavramların aile içerisinde kullanılma durumları öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerini etkilemektedir, anne ve babanın eğitim düzeyiyle aile içerisinde kullandıkları kavramların sayısı doğru orantılı olarak arttığı düşünülmektedir. Bu da çocuğun kavramlara ulaşma düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir. Yükselir (2006), kavramların yaşantılar ürünü olduğunu ve kültürel farklılıkların kavramlara yüklenen anlamlarda da etkili olduğunu belirtmiştir. Tor (2003, 134), anne babanın öğrenim düzeyi ile öğrencinin okul başarısı arasında çok yakın bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Eğitim düzeyi yüksek anne ve babalar çocuklarındaki başarı güdüsünü harekete geçirmelerinden dolayı çocukların daha başarılı olduklarının görüldüğünü ifade etmiştir. Nitekim yapılan araştırmalar başarılı öğrencilerin anne babalarının öğrenim düzeylerinin; başarısız öğrencilerin anne babalarının öğrenim düzeylerine göre daha yüksek olduğunu gösterdiğini belirtmiştir.

Çakmak (2006), yaptığı araştırma sonucunda başarı testinde kavramları kazanma düzeyine yönelik hazırlanan soruları anne ve babası lise ve üstü okuldan mezun olan öğrencilerin bu soruları doğru cevaplama yüzdelerinin, anne ve babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin soruları doğru cevaplama yüzdelerinden daha yüksek olduğunu bulmuştur. Dündar'ın (2008), öğrencilerin SYAÖO (Sosyal Yapılandırıcılık ve Aktif Öğrenme Ortamı) ölçeği durum formundan aldıkları puan ortalamalarının anne ve baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini saptamıştır. Kavram öğrenme aşamasında kullanılan yapılandırıcı yaklaşım ve buna bağlı olarak öğrenme ortamında öğrenenin aktif olması durumundan dolayı Dündar'ın çalışmasının yapılan araştırma ile bağlantılı olduğu düşünülerek sonucu kullanılmıştır. Çakmak (2006) ve Dündar'ın (2008) yaptığı araştırma sonuçları, yaptığımız araştırmanın sonuçlarını desteklemekte

anne ve baba eğitim durumlarının yapılan test puanlarında etkili bir faktör olduğunu göstermektedir.

Anne ve babanın eğitim durumu çocuğunun okul başarısını dolayısıyla kavramlara ulaşma düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir. Tor (2003) ve Yükselir'in (2006) bulguları da bunu desteklemektedir. Anne baba eğitim durumu öğrencinin okul etkinliklerini desteklemesi, yönlendirilmesi, başarı güdüsünü harekete geçirmesi bakımından önemlidir. Anne baba çocuklarına bir model olma suretiyle kavramlara ulaşma düzeyini etkilemektedir.

Araştırmanın bir diğer alt problemi olan; altıncı sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 3. ve 4. ünitelerinde yer alan Coğrafya, Tarih ve Vatandaşlık Bilgisi alanları ile ilgili kavramların öğrenilme düzeyinde, cinsiyete göre bir farklılık olup olmadığıdır. Yapılan kavram başarı testi sonuçları göstermektedir ki Coğrafya, Tarih ve Vatandaşlık Bilgisi alanında yer alan kavramlara ulaşma düzeylerinde kız öğrenciler erkek öğrencilere oranla daha başarılıdırlar. Kız öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin yüksek olmasının nedeni olarak; yaşadıkları toplumun sosyal yapısından dolayı kendini toplum içinde kabul ettirme isteği ve bir meslek sahibi olabilmek için eğitim hayatlarında başarılı olma kaygısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Kız öğrenciler erkek öğrencilere oranla daha tertipli, düzenli ve daha gayretli çalıştıkları sanılmaktadır. Bu şekilde çalışan öğrenciler özellikle yapılandırmacı öğretimin temel alındığı bu sistemde daha başarılı olmaktadır. Çünkü ezberci bir sistem olmayan yeni öğretim programı düzenli çalışmayla, öğrendiklerini günlük hayata aktarma ile ancak başarı elde edilebilecek bir sistemdir. Bu konuda kız öğrencilerin gayretinin daha fazla olduğu düşünülmektedir. Bu açıklamalar erkek öğrencilerin başarısız olduğu anlamına gelmemelidir. Erkek öğrenciler toplumumuzda okul hayatlarında başarılı olmasalar bile kendilerini kabul ettirmek için farklı yönlere yönelebilmektedirler ve rahatlıkla iş sahibi olabilmektedirler. Bunun farkında olan erkek öğrenciler düzenli ve tertipli çalışma açısından kız öğrencilere oranla daha zayıf oldukları düşünülmektedir. Erden ve Akman (2007, 255), öğrenme öğretme

sürecinde cinsiyetin başarıyı etkileyen bir etmen olarak ortaya çıkmasının temel nedeninin biyolojik farklılıklardan çok kültürel özellikler olduğunu; her kültürde hem kız hem erkek çocukları için uygun görülmüş kişilik özellikleri, davranış biçimleri ve tutumlarının var olduğunu belirtmişlerdir. Daha önceden cinsiyet farklılığı üzerine yapılan araştırmaların kız çocuklarının sözel, erkek çocukların ise matematik ve uzaysal zekâlarının daha gelişmiş olduğunu göstermekle birlikte, son yıllarda yapılan araştırmaların bu bulguları desteklediğini vurgulamışlardır.

Çakmak'ın (2006), öğrencilere uygulamış olduğu başarı testindeki kavramların kazanma düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasında yapılan karşılaştırma sonucunda anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır. Kız öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinin erkek öğrencilere oranla daha iyi kavradıklarını belirlemiştir. Bahar (2006), öğretmen adaylarının akademik başarıları ile ilgili çalışmasında, kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarından daha başarılı olduklarını tespit etmiştir. Çakmak'ın (2006) ve Bahar'ın (2006) ulaştıkları sonuçlar, öğrenmede cinsiyetin etkili bir faktör olduğuna ilişkin araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızı destekleyen sonuçlar olduğu gibi farklı sonuçları vardır; Doğan (2007), “İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Bir Ülke Bir Bayrak” Ünitesindeki Kavramların Öğrenilmesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” ile ilgili araştırmasının birinci alt amacı ile ilgili olarak kavram başarı testi puanlarının öğrencilerin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırması ile kız ve erkek öğrencilerin kavram öğrenme başarısı açısından farklılaşmadığı sonucuna varmıştır. Dündar (2008), öğrencilerin SYAÖO ölçeği var olan durum formundan aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını bulmuştur. Bu sonuca göre, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi öğrenme ortamlarını yapılandırmacı algılayma düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını göstermektedir.

Araştırmamızın beşinci alt probleminin sonuçlarında gördüğümüz gibi cinsiyet kavram öğrenmede etkili bir değişkendir. Kız öğrencileri kavram öğrenmede erkek öğrencilerden daha başarılıdır. Kız öğrencilerin daha başarılı olmalarında etkili olan faktörlerin; toplumsal algıya bağlı olarak kız öğrencilerin toplumda kendilerini kabul ettirme çabaları olduğu düşünülmektedir. Kız öğrencilerin sözel zekâlarının daha gelişmiş olmasının etkili olduğu da varsayılmaktadır. Kavramın kalıcı olarak öğrenilmesinde kavramların sürekli kullanılması önemlidir ki kız öğrencilerin düzenli ve tertipli çalışmalarının bu durumu kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Çakmak (2006), Bahar (2006), Erden ve Akman (2007) yaptıkları çalışmalarla bu sonuçları desteklemektedirler.

İlköğretim altıncı sınıf “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının” 3 ve 4. ünitesinde bulunan Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi alanları ile ilgili kavramların öğrenilme düzeylerinde sınıf mevcuduna göre herhangi bir farklılık göstermediği araştırma sonucunda belirlenmiştir. Sınıf mevcudunun değişmesi öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeylerinde bir değişiklik yaratmadığı araştırma sonucunda belirlenmiştir. Bu beklenen bir sonuç değildir çünkü bu programda sınıf mevcudunun düşük olması programın gerektirdiği kavramları öğrenmek için düzenlenen sınıf içi etkinliklerinin en iyi şekilde yapılabilmesi, bir kavramın sınıfın çoğunluğu tarafından öğrenilebilmeleri için sınıf mevcutlarının tıpkı pilot uygulamalarda olduğu gibi sınıf sayısının az olması başarıyı arttıracak sonucunu doğurması beklenmektedir. Ancak yaptığımız araştırma sonucunda durumun böyle olmadığı yani, sınıf mevcudunun kavram öğrenmede etkili bir değişken olmadığı belirlenmiştir. Yapılan literatür taramasında öğrencilerin başarılarında sınıf mevcudu değişkeninin etkili olmadığına dair ulaşılan bir araştırma yoktur aksine ulaşılan araştırma sonuçlarında öğrencilerin başarılarında sınıf mevcudunun etkili bir değişken olduğudur. Kurul Turan (2002), küçük sınıflarda öğretim yapma, etkili bir performans geliştirme stratejisi olduğunu belirtmiştir. Zira küçük sınıfların bireysel öğretimi olanaklı kıldığı, öğretmenlerin moralini yükselttiği, öğretim programlarını geliştirmek üzere öğretmenlere daha çok fırsat

verdiğini ileri sürmüştür. Kamuoyu, eğitim politikacıları ve öğretmenler arasında küçük sınıfların öğrenci başarısını yükselttiğine inanıldığını da belirtmiştir. Sınıftaki öğrenci sayısının, öğrenmeye etkisi konusunda, son yıllarda çok sayıda analiz yapıldığını genel olarak bu çalışmalarda, sınıf sayıları azaldıkça, öğrencilerin test puanlarının yükseldiğinin görüldüğünü de vurgulamıştır. Dündar (2008), öğrencilerin SYAÖO ölçeği var olan durum formundan aldıkları puan ortalamaları sınıf mevcuduna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Bu farklılığın 25 ve altı mevcutlu sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin diğer sınıf mevcutlarında öğrenim gören öğrencilerden Sosyal Bilgiler derslerinde daha fazla yapılandırmacı olarak algılandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Kurul Turan (2002) ve Dündar'ın (2008) yaptıkları araştırmalarında öğrencilerin akademik başarılarında sınıf mevcudu değişkeninin etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yaptığımız araştırma sonucunu bu araştırmalar desteklememektedir ve beklediğimiz sonucunda bu olmaması ulaşılan sonucun yanlış olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine bu sonuç programın sınıf mevcudunun kalabalık olması halinde bile başarı ile sınıflarda uygulandığı sonucunu çıkarmamızı sağlamaktadır.

B. Öneriler

Çalışmada bulunan 60 kavram içerisinden Coğrafya ile ilgili 28 kavramın ulaşma düzeyi 14,45, Tarih alanı ile ilgili 18 kavrama ortalama ulaşma düzeyi 9,27 ve toplam 14 Vatandaşlık Bilgisi kavramına ortalama ulaşma düzeyi 6,6 bulunmuştur. Coğrafya, Tarih ve Vatandaşlık Bilgisi kavramlarına ulaşma düzeyi yaklaşık % 50 oranındadır. Öğrencilerin Coğrafya, Tarih ve Vatandaşlık Bilgisi ile ilgili kavramlara ulaşma düzeyinin düşük kaldığı söylenebilir. Öğrencilerin Coğrafya, Tarih ve Vatandaşlık Bilgisi kavramlarına yeterince ulaşamaması, hem kazanımların gerçekleşmesi bakımından hem de yeterince öğrenilemeyen kavramın önkoşul olması durumunda sonraki öğrenmeler açısından sorun oluşturabilir. Yedinci sınıf Sosyal Bilgiler etkinliklerine ön koşul olan ve yeterince öğrenilmeyen kavramların tespit edilmesi, eksiklerinin giderilmesinden

sonra yeni konulara veya temalara geçilmesi kazanımların gerçekleşmesine katkı sağlayabilir.

Çocuklarına ayıracak zamanları daha az olmasına rağmen çalışan annelerin çocuklarının ilgili Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi ile ilgili kavramlara ulaşma düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Çalışmayan annelerin eğitim düzeyinin de daha düşük olduğu dikkate alınır, öğrencilerin annelerinin çocuklarına yeterince destek olmadığı sonucu çıkarılabilir. Diğer taraftan babası daha yüksek düzeyde eğitim görmeyi gerektiren meslek mensubu olan öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeyinin de daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Anne baba eğitim düzeyi yükseldikçe kavramlara ulaşma düzeyinin de artması bu sonuç ile tutarlıdır. Bu nedenle eğitim düzeyi az olan anne babaların yoğun olduğu yerlerde, öğrenciler için yetersiz olan aile desteğini tamamlayıcı kurs, etüt vb destekler sağlanabilir.

Coğrafya, Tarih ve Vatandaşlık Bilgisi grubu kavramlarının hepsinde de kız öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeyinin erkeklerden daha yüksek oranda olduğu bulunmuştur. Erkek öğrencilerin kavramlara ulaşma düzeyinin kız öğrencilere göre daha düşük düzeyde kalmasının araştırılması ayrı bir çalışma konusu olabilir.

Mevcut çalışmanın başka illerde ve daha farklı coğrafi çevrelerde yapılması, Erzincan için elde edilen sonuçların kıyaslanması bakımından bir referans oluşturabilir.

V. KAYNAKLAR

- Akbaba, T. (2004). Cumhuriyet Döneminde Program Geliştirme Çalışmaları. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Dergisi*, Sayı: 54-55.
- Akyüz, Y.(2007). *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Altunışık, R., Çoşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri 'SPSS Uygulamalı'*, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Arslan, M. (2000). Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları ve belli başlı Özellikleri, *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı: 146.
- Ata, B. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, (Ed. Öztürk, C.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Bahar, H. H. (2006). KPSS Puanlarının Akademik Başarı ve Cinsiyet Açısından Değerlendirilmesi, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt:31, Sayı:140, s:68-73.
- Bahar, H. H. (2008). Eğitimde Kullanılan Ölçme Araçları ve Özellikleri, (Ed. Başol, G.) *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Bahar, M., Nartgün, Z., Durmuş, S., Bıçak, B. (2008). *Geleneksel-Alternatif Ölçme ve Değerlendirme*, Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Balcı, A. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Bilhan, S. (1996). *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Büyükkaragöz, S.S. (1997). *Program Geliştirme*, Konya: Kuzucular Ofset.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çakmak, F. (2006). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Nüfus ve Yerleşme Konusunda Geçen Kavramları Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları*, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Kocatepe Üniversitesi.
- Çaycı, B., Demir, M.K., Başaran, M., Demir, M. (2007). Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirliğine Dayalı Öğrenme İle Kavram Öğretimi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:15, No: 2, s: 619-630.

- Demirel, Ö. (1992). Türkiye’de Program Geliştirme Uygulamaları, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:7, s: 27-43.
- Demirel, Ö. (2004). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (Ed.), (2007). *Eğitimde Yeni Yönelimler*, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2009). *Öğretme Sanatı ‘Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Doğan Çeken, Y. (2006). *Küreselleşme ve Türkiye’de Eğitim Politikaları: Yeni İlköğretim Müfredatı Sosyal Bilgiler Programı Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi.
- Doğan, O. (2007). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Bir Ülke Bir Bayrak” Ünitesindeki Kavramların Öğrenilmesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi.
- Dündar, Ş. (2008). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Ortamlarının Yapılandırıcı Özellikler Açısından Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Eraslan, L. (2006).-*Yalnızlığın Okulları- Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Problem Alanları ve Olası Çözüm Önerileri*. [http: //www.memurlar.net/haber/38102/](http://www.memurlar.net/haber/38102/)
- Erdem, A. R. (2005). İlköğretimimizin Gelişimi ve Bugün Gelinek Nokta, *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, Cilt 5, Sayı 2.
- Erden, M., Akman, Y. (2007). *Eğitim Psikolojisi ‘Gelişim-Öğrenme-Öğretme*, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Ergün, M. (1982). *Atatürk Devri Türk Eğitim Tarihi*, Ankara: D.T.C. Fakültesi Yayınları.
- Birey Yayınları (Yazar Yok), (2008). *Etkinliklerle Sosyal Bilgiler*, İstanbul: Birey Yayınları.
- Glasser, W. (1999). *Okulda Kaliteli Eğitim*, İstanbul: Beyaz Yayınları (Türkçesi: Ulaş Kaplan).

- Gözütok, D. (2003). Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:160, s: 44-64.
- Gündoğdu, K. (2008). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirmenin Yeri ve Önemi, (Ed. Başol, G.) *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Zambak Yayınları (Yazar Yok), (2008). *Hücreleme Yöntemi Serisi 6. Sınıf Sosyal Bilgiler*, İstanbul: Zambak Yayınları.
- İlkokul Programı (1968). Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul.
- Kabapınar, Y. (2009). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). *Yeni İnsan ve İnsanlar, Sosyal Psikolojiye Giriş*, İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kan, Ç. (2006). Etkili Sosyal Bilgiler Öğretimi Arayışı, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt: 14, s: 537-544.
- Kaya, Y. K. (1984). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi S.İ.B.D.S.İ. Tesisleri.
- Kıncal, R.Y. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Erzurum: Eser Ofset.
- Kolukısa, E. A., Tokcan, H., Akbaba, B. (2008), *İlköğretim Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Gizem Yayıncılık.
- Zirve Dergisi Yayınları (Yazar Yok), (2008). *Konu Anlatımlı Sosyal Bilgiler*, İzmir:Zirve Dergisi Yayınları.
- Konan, N. (2005). Türk Eğitim Sisteminin Yapısı, (Ed. Toprakçı, E.) *Eğitim Üzerine*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Köksal, S. M. (2006). Kavram Öğretimi ve Çoklu Zeka Teorisi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:14, No:2, s: 473-480.
- Kurul Turan, N. (2002). Öğrenci Başarısında Etkili Okul Değişkenleri ve Eğitim, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt:35, Sayı:1-2.
- Kutlu, M.O. (2008), Madde ve Test İstatistikleri, (Ed. Başol, G.) *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, İstanbul: Lisans Yayıncılık.

- Küçükahmet, L. (2006). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, s:92-210, Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- MEB. Sosyal Bilgiler Dersi Altıncı Sınıf Öğretim Programı (2005).
- Öktem, G. (2006). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Kavramları Anlama Ve Kazanma Düzeyleri(Yeni Programın Pilot Uygulaması Samsun İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Osman Paşa Üniversitesi.
- Özçelik, D.A. (2010). *Ölçme ve Değerlendirme*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özden, Y. (2008). *Öğrenme ve Öğretme*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Öztürk, C. (2009). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış, (Ed. Öztürk, C.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Ramsland, K. (1998). *Öğrenme Sanatı*, İstanbul: Beyaz Yayınları (Türkçesi: İbrahim Şener, Selma Şenol).
- Saban, A. (2005). *Öğrenme Öğretme Süreci 'yeni teori ve yaklaşımlar'*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Senemoğlu, N. (2000). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2008). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, M. (2009). *Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Türkiye'de Hayat Bilgisi Ders Programlarının Gelişimi*, Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt.2, Sayı.8, sy:402-410
- Şahin,B., Sadunoğlu, M.V., Parlak,Y., Kaya, M., Kaya, M. (2008). *SBS'ye Hazırlık Sosyal Bilgiler Etkinliklerle Konu Anlatımı*, İstanbul: İmza Yayınları.
- Tezcan, M. (1988). *Eğitim Sosyoloji*, Ankara: Olgaç Matbaası.

- Tor, H. (2003). Çocuğun Okul Başarısında Ailenin Rolü, (Ed. Sumbül, A.M.) *Eğitime Yeni Bakışlar 2*, Ankara: Mikro Basım Yayım Dağıtım.
- Tosun, Ü. (2002). *Onurlu Disiplin*, İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Tuncer, T., Altunay, B. (2006). *Doğrudan Öğretim Modelinde Kavram Geliştirme*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Turan, İ. (2002). Lise Coğrafya Derslerinde Kavram ve Terim Öğretimi İle İlgili Sorunlar, *Gazi Eğitim Dergisi*, Cilt.22, Sayı:2, s: 67-84.
- Turgut, M.F. (1983). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*, Ankara: Saydam Matbaacılık.
- Uşun, S. (2008). Değerlendirme, (Ed. Başol, G.) *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Ülgen, G. (2004). *Kavram Geliştirme Kuramlar ve Uygulamalar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ün Açıkgöz, K. (2007). *Etkili Öğrenme ve Öğretme*, İzmir: Biliş Yayınları.
- Ün Açıkgöz, K. (2008). *Aktif Öğrenme*, İstanbul: Biliş, Seçil Ofset.
- Varış, F. (1988). *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Yanpar, T. (2009). Etkili ve Anlamlı Öğrenme İçin Kuramsal Yaklaşımlar ve Yapılandırmacılık, (Ed. Öztürk, C.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Yavuzer, Y., Demir, Z., Koç, M. (2006). *Eğitim Psikolojisi 'Gelişim ve Öğrenme'*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yel, S. (2009). Kavram Geliştirme ve Öğretimi, (Ed. Öztürk, C.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Yıldız, B. (2008). *Çok Partili Dönemden Günümüze Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Gelişimi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Yılmaz, H. (1997). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Konya: Öz Eğitim Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

Yılmaz, K. (2009). Sosyal Bilgiler Derslerinde Ölçme ve Değerlendirme, (Ed. Öztürk, C.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, s:477, Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.

Yükselir, A. (2006). İlköğretim Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Geçen Kavramların Kazanımı ve Kalıcılığında Kavram Analizi Yönteminin Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi.

İnternet Kaynakları:

http://ttkb.meb.gov.tr/semceler/sura/heyet_ilmiye.pdf (07.01.2010)

<http://www.egitim.aku.edu.tr> (25.03.2010)

<http://www.tdk.org.tr> (13.12.2008)

EKLER

EK-1

T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Servis : Öğrenci İşleri
Sayı : B.30.2.ERZ.0.41.72.00/00.03/505
Konu : Araştırma İzni

28.05.2009

Sayın Yrd. Doç. Dr. Nurettin BİROL

İlgi: 30.04.2009 tarih ve 483 sayılı dilekçeniz.

Danışmanı bulunduğunuz tezli yüksek lisans öğrencisi Fatma ÖZKAYA'nın ilimiz İlköğretim Okullarındaki 6. sınıf öğrencilerine yapmak istediği "Altıncı Sınıf Sosyal Bilimler Dersi 3. ve 4. Ünitelerdeki Kavramların Öğrenilme Düzeyi" konulu tez çalışması ile ilgili Erzincan Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünden alınan 18.05.2009 ve 006421 sayılı yazı ile 14.05.2009 tarih ve 006308 sayılı İl Makam Onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Doç. Dr. Adem BAŞIBÜYÜK
Enstitü Müdürü

EKLER:

- 1- 1 Sayfa Yazı (Erzincan Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü)
- 2- İl Makam Onayı (1 Sayfa Yazı)
- 3- 8 Sayfa Yazı

Adres: Erzincan Üniversitesi	Telefon	: 0 446 224 29 00
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	Fax	: 0 446 224 29 01
Eğitim Fak. Ek Bina Kat : 2	Web	: www.erzincan.edu.tr
24030/ERZİNCAN	E-Mail	: sbe@erzincan.edu.tr

EK-2

T.C.
ERZİNCAN VALİLİĞİ
İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B.08.4.MEM.4.24.00.06.002/
KONU :Anket uygulaması.

18.05.2009*006421

ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Personel Dairesi Başkanlığı)
ERZİNCAN

Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Öğretim Üyesi Yard. Doç. Dr. Nurettin BİROL ile Yüksek Lisans öğrencisi Fatma ÖZKAYA tarafından ilköğretim okulu öğrencilerine yapacakları " İlköğretim 6.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi 3 ve 4.ünitedeki kavramların öğrenilme düzeyi" ile ilgili anket çalışmalarını, çalışma takviminde belirtilen günlerde İlimiz merkez ve ilçelerindeki ilköğretim okullarında bulunan öğrencilere uygulanmasının uygun görüldüğüne dair, İl Makamının 14/05/2009 tarih ve 6308 sayılı onayı ekte gönderilmiş olup söz konusu Anket Çalışmasından iki örnek CD ortamında ilgili tarafından hazırlanarak müdürlüğümüze teslim edilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Tolga POLAT
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLERİ:

- EK1- 1- Onay (1-Sayfa)
- EK1- 2- Komisyon Kararı Form-2 (1 sayfa)
- EK1- 3- Anket Formu (1- Adet 5- Sayfa)
- EK1- 4- Anket Çalışma Takvimi (1- Adet 1- Sayfa)

EK-3

T.C.
ERZİNCAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.24.00.06.002/
KONU : Anket Uygulaması.

14.05.2009*006308

İL MAKAMINA
ERZİNCAN

Erzincan Üniversitesi Personel Dairesi Başkanlığından dairemize intikal eden 06/05/2009 tarih 1311/2258 sayılı yazılarında; Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Öğretim Üyesi Yard. Doç. Dr. Nurettin BİROL'un danışmanlığında Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Fatma ÖZKAYA ile birlikte " İlköğretim 6.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi 3 ve 4.ünitedeki kavramlarının öğrenilme düzeyi" ile ilgili ekli listede isimleri yazılı okullarımızda Çalışma Planı dâhilinde Anket Çalışması yapmak istedikleri belirtilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığının "Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi"ne istinaden oluşturulan "İl Millî Eğitim Müdürlüğü Değerlendirme Komisyonu" Eğitim Fakültesi Dekan Yardımcısı Yard. Doç. Dr. Nurettin BİROL ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Fatma ÖZKAYA'nın " İlköğretim 6.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi 3 ve 4.ünitedeki kavramlarının öğrenilme düzeyi ile ilgili anketlerinin tespit edilmesi amacıyla ekli listede isimleri yazılı okullarımızda Çalışma Planı dâhilinde anket çalışması yapması müdürlüğümüzce yerinde görülmektedir.

Makamlarınızca da yerinde görüldüğü takdirde; tensiplerinize arz ederim.

Özel İL
Millî Eğitim Müdür V.

OLUR

12./05/2009

Tolga POLAT
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER :

- EK - 1 : Yazı (1 sayfa)
- EK - 2 : Çalışma Planı (1 sayfa)
- EK - 3 : Komisyon Kararı Form-2 (1 sayfa)
- EK - 4 : Taahhütname EK-1 (1 adet)
- EK - 5 : Taahhütname EK-2 (1 adet)
- EK - 6 : Veri Toplama Araçları (1 adet 5 sayfa)

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Fatma ÖZKAYA
e-mail ve Telefon Numarası	tihocinkrasiva@hotmail.com.Tel: No:05056797180
Kurumu / Üniversitesi	Erzincan Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Erzincan
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	İlköğretim 6.sınıf öğrencileri.
Araştırmanın konusu	İlköğretim 6.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi 3 ve 4.ünitedeki kavramların öğrenilme düzeyi.
Üniversite / Kurum onayı	Var.
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Yüksek Lisans Tezi.
Veri toplama araçları	1.Adet Kavram Başarı Testi.
Görüş istenilecek Birim/Birimler	
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
.....	
.....	
.....	
Komisyon kararı	Oybirliği / Oyçokluğu ile alınmıştır.
Muhafif üyenin Adı ve Soyadı:	Gerekçesi;.....
.....
.....

KOMİSYON

12.05/2009.
Komisyon Başkanı
M.Zeki DUMİÇPİNAR
M.E.Şube Müdürü

Üye
M.Arif ŞAHİN
And.İmam Hatip Lisesi
Biyoloji Öğretmeni

Hüseyin TANER
And. Teknik ve EML.
Edebiyat Öğretmeni

Evren ve Örneklem:

Erzincan İlinde bulunan bütün ilköğretim okulları evren olarak alınmıştır. Araştırmanın örneklemini Erzincan İli merkez okulların, merkeze bağlı belde okulların, ilçe okulların ve köy okullarıdır.

Erzincan İli merkezinde bulunan okullarda 2000 öğrenci,
Erzincan merkeze bağlı belde ve köy okullarında 150 öğrenci
Erzincan ilçe merkezinde 150 öğrenciye ulaşmak hedeflenmiştir.

Veri Toplama Araçları:

6. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi 3 ve 4. üniteye yer alan 60 kavramın belli değişkenlere göre öğrenilme düzeylerinin belirlenmesi için 60 soru ve her soru için 4 şıktan oluşan başarı testi oluşturulmuştur. Uygulanacak başarı testi örnek gruplarda uygulanarak geliştirilmiştir.

Çalışma Takvimi:

- * Araştırma verilerinin elde edilmesi için Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne izin sürecinin başlatılması için dilekçenin verilmesi; 28.04.2009
- * Kavram Başarı Testinin İlköğretim 6. sınıflarında uygulanması; 18.05.2009- 22.05.2009
- * Uygulanan kavram başarı testinin Milli Eğitim Müdürlüğünden alınması; 25.05.2009
- * Kavram başarı testi sonuçlarının değerlendirilmesi; 26.05.2009-24.07.2009
- * Başarı testi sonucunda elde edilen verilerin bir CD olarak Milli Eğitim Müdürlüğüne verilmesi; 30.07.2009

Kaynakça:

- MEB. Sosyal Bilgiler dersi 6. sınıf Öğretim Programı(2005).
- Ülgen, G.(2004).*Kavram Geliştirme Kuramlar ve Uygulamalar*(4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sönmez, V.(2005).*Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*(5. Baskı).Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tuncer,İ. Altunay,B.(2006). *Doğrudan Öğretim Modelinde Kavram Geliştirme*(2. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şahin,B.Sadunoğlu, M.V.Parlak,Y.Kaya,M.Kaya,M(2008).*SBS'ye Hazırlık Sosyal Bilgiler Etkinlikleri Konu Anlatımı*. İstanbul:İmza Yayınları.
- Etkinliklerle Sosyal Bilgiler*(2008).İstanbul: Birey Yayınları.
- Konu Anlatımlı Sosyal Bilgiler*(2008).İzmir: Zirve Dergisi Yayınları.
- Filtreleme Yöntemi Serisi 6. Sınıf Sosyal Bilgiler*(2008). İstanbul: Zambak Yayınları.
- Bacanlı,H.(2002).*Psikolojik Kavram Analizi*(1. Baskı).Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çakmak,F.(2006). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Nüfus ve Yerleşme Konusunda Geçen Kavramları Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları*. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi.
- Doğan,O.(2007).*İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi "Bir Ülke Bir Bayrak" Ünitesindeki Kavramların Öğrenilmesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi.
- Öktem, G.(2006). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Kavramları Anlama Ve Kazanma Düzeyleri Üzerine Programın Pilot Uygulanması Samsun İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. GaziOsmanPaşa Üniversitesi.

Örnekleme

İlçe	Okul Adı
Merkez	13 Şubat İ.Ö.O.
	Bahçelievler İ.Ö.O.
	Merkez İ.Ö.O.
	İMKB Müşir Zeki Paşa İ.Ö.O.
	Vali Recep Yazıcıoğlu İ.Ö.O.
	Gazi İ.Ö.O.
	Özel Fidem İ.Ö.O.
Merkez Belde ve Ka	Çukurkuyu İ.Ö.O.
	Demirkent Atatürk İ.Ö.O.
	Mollaköy İ.Ö.O.
	Ulalar Sancak İ.Ö.O.
	Ulalar 75. Yıl Bayrak İ.Ö.O.
	Yalınca İ.Ö.O.
	Yalnızbağ İ.Ö.O.
Otlukbeli	Fatih Y.İ.B.O.
Kemah	Y.İ.B.O.
Refahiye	Şht Karaoğlanoğlu Y.İ.B.O
Üzümlü	Fatih İ.Ö.O.
Üzümlü	Şht Fatih Devravut İ.Ö.O.

EK-5

Açıklama; Sevgili öğrenciler Aşağıda iki bölümden oluşan başarı testinin ilk bölümünde kişisel bilgi formu bulunmaktadır. Bu kişisel bilgi formunu kendinize uygun şekilde eksiksiz olarak doldurmanız başarı testinizin değerlendirilmesi için önemlidir. İkinci bölümde 60 sorudan oluşan çoktan seçmeli test bulunmaktadır. İkinci bölümdeki çoktan seçmeli testi bilinçli olarak cevaplamamız gerekmektedir. Teşekkür eder başarılar dilerim.

Araştırmacı

KAVRAM TESTİ

1. BÖLÜM; Kişisel Bilgi Formu

Sizin için uygun olan parantezlerin içine “X” işareti koyunuz.

1) Ailenizin İkamet Yeri:

() İl Merkezi

() İlçe Merkezi

() Belde

() Köy

2) Aile Eğitim Durumu ve Mesleği:

a) Anne mesleği;.....

b) Anne eğitim durumu;

() Okula gitmemiş

() İlkokul mezunu

() Ortaokul mezunu

() Lise mezunu

() Üniversite mezunu

c) Baba mesleği;.....

d) Baba eğitim durumu;

() Okula gitmemiş

() İlkokul mezunu

() Ortaokul mezunu

() Lise mezunu

() Üniversite mezunu

3) Cinsiyet;

() Kız

() Erkek

4) Sınıf Mevcudu;

() 10 öğrenci ve altı

() 11 - 20 öğrenci

() 21 – 30 öğrenci

() 31 öğrenci ve üstü

2. BÖLÜM;

60 sorudan oluşan çoktan seçmeli test sorularını dikkatli bir şekilde okuyup istenen doğru şıkkı işaretleyiniz.

1) Bir milletin egemenlik haklarının başkasının elinde olmama durumuna ne denir?

- A) bağımsızlık B) demokrasi C) özerklik D) yarı demokrasi

2) Aşağıdakilerden hangisi bölgenin tanımıdır?

- A) Bir ülkenin yönetim birimlerinden her biri
B) Düz, açık ve geniş yer, meydan, saha
C) Sınırları içinde benzerlik gösteren geniş alan
D) Yeryüzü şekli

3) Milletin ve onun hukuki kişiliği olan devletin çeşitli yetkileri vardır. Bu yetkiler hükümlerlik ve hâkimiyet olarak da bilinir. Hükümlerlik ve hâkimiyet olarak da bilinen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) bağımsızlık B) milliyetçilik C) egemenlik D) serbesti

4) İnsanların daha iyi hayat şartlarına kavuşmasına, var olmayan şeylerin bulmasına ve yeni şeyler öğrenmesine ön ayak olan genellemeler vardır. İnsanların hayat koşullarını iyileştirmek için yapılan bu çalışmaların bütününe ne denir?

- A) bilgi B) bilim C) deney D) ilgi

5) Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde fetih kavramının anlamı verilmiştir?

- A) anlaşma yapma B) mücadele C) savaş D) savaşarak alma

6) Yeraltında bulunan sular uygun bir çıkış yolu bularak yeryüzüne çıkarlar. Bir suyun yeryüzüne çıktığı yere ne denir?

- A) çeşme B) oluk C) kaynak D) maden

7) Ekonomik, toplumsal, siyasi nedenlerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitmesine ne denir?

- A) taşınma B) nakil C) tayin D) göç

8) Herhangi bir noktanın dünya üzerinde kapladığı alana ne denir?

- A) coğrafi konum B) matematiksel konum
C) özel konum D) siyasi konum

9) Kendine özgü bir özellik taşıyan zaman parçasına, döneme ve devire ne denir?

- A) asır B) çağ C) vakit D) yüzyıl

10) Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserleri vardır. Bu tür eserlerin bütününe ne ad verilir?

- A) eser B) gelenek C) kültür D) yönetim

11) Bazı yönetim biçimleri halkın egemenliğine dayanır. Halkın egemenliğine dayanan yönetim biçimine ne denir?

- A) bağımsızlık B) demokrasi C) egemenlik D) özgürlük

12) Bir zaman dilimi içinde insanlarda veya toplumlarda farklılaşmalar meydana gelir. Zaman içinde meydana gelen bu farklılaşmaların bütününe ne denir?

- A) değişim B) mübadele C) ilerleme D) yenileşme

13) İnsanın yaşam çevresinde bulunan ve gereksinmelerini giderecek bir şekilde kullanılabilen bazı varlıklar vardır. Tabiatıta mevcut olan ve insanların mücadelesi ile **oluşmayan** hammaddeler şeklinde tanımlanan bu kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) doğa B) doğal kaynak C) doğal ortam D) kaynak

14) Hukuk, bilgi, ahlak, din ve töre manevi kültür öğeleri olarak sayılır. Aşağıdakilerden hangisi manevi kültür öğelerinden **değildir**?

- A) düşünce biçimleri B) inançlar C) gelenekler D) mimari eserler

15) İnsanların geçimlerini sağlamak için gerçekleştirdikleri faaliyetler vardır. Bu faaliyetler tarım, sanayi ve hizmet sektörü şeklinde üç ana gruba ayrılır. Bu faaliyetlerin tamamına verilen ad nedir?

- A) doğal faaliyetler B) ekonomik faaliyetler
C) tarımsal faaliyetler D) sanayi faaliyetleri

16) Bir devletin milli hedeflerine erişmek, erişilenleri koruyup geliştirmek amacıyla kullandığı bir takım politik kuvvetleri vardır. Milli menfaat sağlamak amacıyla kullanılan politik kuvvetlerin tamamına ne denir?

- A) askeri güç B) ekonomik güç C) siyasi güç D) sosyal güç

17) Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu hukuki birlikler vardır. Bu hukuki birliklere ne denir?

- A) devlet B) birlik C) şehir D) bölge

18) Devletler bazen olumlu devam eden ilişkilerini keserek silahlı mücadeleye girebilirler. Devletlerin karşılıklı olarak giriştikleri bu silahlı mücadeleye ne denir?

- A) görüşme B) kavga C) münakaşa D) savaş

19) Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren bir takım evrensel yapılar vardır. İnanmayı sistemleştiren bu evrensel yapıya ne denir?

- A) din B) ilahiyat C) iman D) inanma

20) Bir toplumda veya bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar vardır. Yaptırım gücü olan bu kültürel alışkanlıklara ne ad verilir?

- A) kural B) gelenek C) kanun D) yasa

21) Bir ülke, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla başka bir ülkeden mal getirir veya satın alır. Başka bir ülkeden mal satın almaya ne denir?

- A) ihracat B) ithalat C) satış D) ticaret

22) Bir ülkenin, bir toplumun, maddi ve manevi varlıklarının, fikir, sanat çalışmalarının nitelikleri olarak bilinen kavram aşağıdakilerden hangisi **değildir**?

- A) ilerleme B) medeniyet C) uygarlık D) medenilik

23) İnsanların yaşayabilmek için üretmeye ve ürettiklerini de bölüşmeye ihtiyaçları vardır. Üretim, bölüşüm ve tüketim konuları ile ilgili yapılan faaliyetlerin bütününe ne denir?

- A) ekonomi B) fayda C) dayanışma D) yardımlaşma

24) İnsanlar ihtiyaç fazlası olarak ürettikleri malları satıp gelir elde ederler. Bu gelir ile diğer bazı ihtiyaçlarını karşılama yoluna giderler. Aşağıdaki kavramlardan hangisi bu ilişkilerin tümünü daha iyi ifade etmektedir?

- A) alım B) getiri C) satış D) ticaret

25) Bir toplulukta, üyelerin belli bir olayı, kişiyi veya değeri ayırt edip sembolleştirmesi, bunların anlam ve öneminin güçlendirilmesi amacıyla bir takım merasimler düzenlenir. Düzenlenen bu tür merasimlere ne denir?

- A) düğün B) eğlence C)şölen D) tören

26) Bir şeyin doğruluğunu, gerçekliğini belirlemek amacıyla bir takım belgeler kullanılır. Gerçeği ortaya çıkarmak için kullanılan belgeye ne denir?

- A) alıntı B) kanıt C) kalıntı D) iz

27) Belirli faaliyet ve işlemler sonucu yeni bir mal veya hizmet meydana getirilir. Yeni bir mal meydana getirmeye ne denir?

- A)imalat B) tüketim C) üretim D) yapım

28) Kurum ne demektir?

- A) devlet işlerinin yapıldığı bina B) devletle ilişkisi olan yapı veya birlik
C) ülkede bulunan kuruluşlar D) geleneklerin uygulandığı alan

29) Ham maddelerin işlenmesiyle bir takım yararlı şeyler elde edilir. Elde edilen bu yararlı şeylere ne denir?

- A) alet B) eşya C) malzeme D) ürün

30) Yeryüzünün herhangi bir yerinde hava olaylarına bağlı olarak gerçekleşen bir takım etkiler vardır. Meydana gelen bu etkilerin uzun yılların ortalamasına dayanan durumuna ne denir?

- A) iklim B) hava durumu C) hava koşulları D) yağış

31) İlk Türk devletlerinde, hükümdara Tanrı tarafından yönetme yetkisi verildiğine inanılırdı. Tanrı tarafından verildiğine inanılan bu yetkiye ne ad verilir?

- A) egemenlik B) kut C) hükümlanlık D) töre

32) Devletler ülkesine faydalı olmak amacıyla vatandaşlarından çeşitli yollardan para toplarlar.Devletin vatandaşından doğrudan veya dolaylı olarak topladığı bu paraya ne denir?

- A) alacak B) bedel C) mevduat D) vergi

33) Aşağıdaki ifadelerden hangisi özgürlük kavramını **tanımlamaz**?

- A) insanların düşündüklerini ifade edememe durumu
- B) insanın kendi iradesine dayanarak karar vermesi durumu
- C) herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, siyasal birliğin kurulması
- D) başkaları tarafından zorlanmadan düşünme veya davranma

34) Bazı insan toplulukları aynı topraklar üzerinde yaşarlar. Aynı topraklar üzerinde yaşayan ve ortak değerleri bulunan bu insanların dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenekleri de ortaktır. Bu tür ortak özellikleri bulunan insan topluluklarına ne denir?

- A) grup
- B) millet
- C) topluluk
- D) cemiyet

35) Aşağıdakilerden hangisi “**vatan**” kavramı ile aynı anlamda kullanılır?

- A) ulus
- B) millet
- C) yurt
- D) toprak

36) Canlı ve cansız varlıklar yeryüzünde bir arada bulunmaktadır. Bütün canlı ve cansız varlıkların bir arada yaşadıkları bütüne ne denir?

- A) doğal ortam
- B) yaşam
- C) ortam
- D) yaşam alanı

37) İnsanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için barınmaları da gerekir. İnsan yaşamı için önemli olan barınmanın bir diğer anlamı aşağıdaki seçeneklerden hangisinde verilmiştir?

- A) ikamet
- B) mekân
- C) yer
- D) yerleşim

38) Bir ülkede, bir bölgede veya bir evde belirli bir anda yaşayan insanların oluşturduğu toplam sayıya ne denir?

- A) adet
- B) nüfus
- C) ulus
- D) zümre

39) Ekonomide her türlü mal ve hizmetin alınıp satıldığı veya takas yoluyla el değiştirdiği yerler vardır. Mal alım satımının yapıldığı bu yerlere ne denir?

- A) borsa
- B) pazar
- C) panayır
- D) tablacı

40) Bir ülkenin başka bir ülkeye mal satmasına ne denir?

- A) ihracat
- B) ithalat
- C) ticaret
- D) satış

41) Tarihi olayların yer ve zamanlarını belirleyip oluş sırasını düzenleyen bir bilim dalı vardır. Bu bilim dalı aşağıdaki seçeneklerden hangisinde belirtilmiştir?

- A) ekoloji
- B) koroloji
- C) kronoloji
- D) sismoloji

42) İnsanlar düşündüklerini ve hissettiklerini bildirmek için kelimeler veya simgeler kullanırlar. İnsanların kelimelerle veya simgelerle yaptıkları anlaşmaya ne denir?

A) üslup B) anlaşma C) ifade D) dil

43) Bir ticaret işinin kurulması, yürütülmesi için paraya gerek duyulur. İşin kurulması için gereken anapara ve paraya çevrilebilir malların tamamına ne denir?

A) işçi B) piyasa C) pazar D) sermaye

44) Bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan işler vardır. Bu işlere verilen ortak isim nedir?

A) meslek B) hobi C) hizmet D) çalışma

45) Her kurum ve kuruluş belli bir yer veya makamdan idare edilir. Bir kurum veya kuruluşun idare edildiği bu makama ne ad verilir?

A) çekip çevirme B) kurum C) yönetim D) sorumluluk

46) Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında bir takım yöntemler kullanılır. Kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün bir yaratıcılık vardır. Duyguların anlatımında kullanılan bu üstün yaratıcılığa ne denir?

A) buluş B) sanat C) zanaat D) teknik

47) Devletin, bir kuruluşun, bir aile veya bir kimsenin gelecekteki belirli bir süre için tasarladığı gelir ve giderleri belirlemeleri gerekir. Bu, gelir ve giderleri belirleme işinin tümüne ne denir?

A) bütçe B) ekonomik faaliyet C) para D) yatırım

48) İnsanlar, ikamet ettikleri yerden başka yerlere dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla kısa süreli geziler yaparlar. Yapılan bu kısa süreli gezilere ne denir?

A) dinlenme B) göç C) hicret D) turizm

49) Kişinin, kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, bir kimsenin üstlendiği rol ve işten dolayı gerektiğinde hesap vermesi gerekir. Bu, sonuçları üstlenme ve hesap verme durumuna ne denir?

A) görev B) sorumluluk C) tutum D) yetki

50) Aşağıdaki ifadelerden hangisi **yatırım** tanımlar?

- A) bir şeyi yatırma işi
B) ihtiyaçları karşılama
C) parayı gelir getirici işe koyma
D) üretim elde etme

51) Köyler, şehirler, ülkeler arasında bir yerden bir yere gidiş geliş yapılır. Bir yerden başka bir yere gidiş geliş işinin yapılması sağlayan şey aşağıdakilerden hangisidir?

- A) araç
B) gezinti
C) yolculuk
D) ulaşım

52) Her şeyin önemini belirleyen soyut bir ölçü vardır. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan **soyut ölçüye** ne denir?

- A) değer
B) ederi
C) fiyat
D) kıymet

53) **I.** Kişinin içinde bulunduğu toplumu oluşturan ortam

II. Hayatın gelişmesinde etkili olan doğal, toplumsal, kültürel dış faktörlerin bütünlüğü

III. Bir şeyin yakını, dolayı, etraf

IV. Bir şeyin içinde bulunma

Yukarıdaki ifadelerden hangisi veya hangileri **çevre** kavramının tanımıdır?

- A) Yalnızca I
B) II ve III
C) I-II-III
D)II-III-IV

54) Sanayi ve ticarete sermaye koyarak iş kuran, üretim için bir iş yapmaya çalışan kişiler vardır. Üretim için iş yapmaya, iş kurmaya çalışan bu kişilere ne denir?

- A) çiftçi
B) girişimci
C) işçi
D) memur

55) Doğal kaynakların aşırı ve yanlış kullanılması, tahrip edilmesi sonucunda doğada dengenin olumsuz yönde bozulması ve birtakım sorunların ortaya çıkması söz konusudur. Doğada ortaya çıkan bu sorunlara ne denir?

- A) atmosfer kirliliği
B) çevre felaketi
C) çevresel kayıp
D) çevre kirliliği

56) Bir topluluğu oluşturanlar duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanırlar. Bu bağlanmaya ne denir?

- A) ilişki
B) bağlılık
C) dayanışma
D) iletişim

57) Bir millet kendi kaderine hâkim olarak, kendi geleceğini tayin etme gücünü elinde bulundurabilir. Bir milletin kendi geleceğini tayin etme gücünü elinde bulundurmasına ne denir?

A) monarşi B) egemenlik C) milli egemenlik D) milli kuvvet

58) Her millete ait bir yaşam biçimi, örf ve adetlerinde meydana gelen uyumlu bir bütün vardır. Bir toplumun uyumlu bir bütün halinde yaşamını biçimlendiren değerlerin geneline ne denir?

A) adet B) gelenek C) milli kültür D) töre

59) Bir ekonomide belirli bir dönemde yaratılan gelirin tüketilmeyen, yani harcanmayan bir kısmı vardır. Gelirin harcanmayan kısmına ne denir?

A) harcama B) tasarruf C) toplama D) yığılma

60) Aşağıdaki seçeneklerden hangisi “tüketim” kavramını karşılamaz?

A) kullanma işi B) üretim karşıtı C) üretilenlerin kullanılması D) üretme işi